

ประเพณีนิยม

ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงวัฒนธรรม

ประเพณีนิยม
ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงวัฒนธรรม

คำนำ

เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม จึงถือเป็นวาระสำคัญที่จะร่วมเฉลิมพระเกียรติและถวายความจงรักภักดีด้วยการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีที่ถูกต้อง และแก้ไขจุดด้อยที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และการดำรงอยู่ของผู้คนในสังคม จุดด้อยประการหนึ่งของสังคม คือ การนิยมความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย การจัดงานที่ให้ความสำคัญกับค่าใช้จ่ายที่สูงมากกว่าคุณค่าของความเชื่อมโยง ในระบบความสัมพันธ์ที่มีมนุษย์พึ่งมีต่อมนุษย์ มนุษย์พึ่งมีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสังคมส่วนรวม สภาพการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มว่าจะขยายวงกว้างขวางยิ่งขึ้น ทำให้คุณค่าวัฒนธรรมประเพณีเบี่ยงเบนไป ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและสังคมส่วนรวมอย่างมาก

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พิจารณาเห็นว่า ในโอกาสมหามงคลนี้สมควรที่จะทำหน้าที่ในการกระตุ้นให้สังคมหันมาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าว ด้วยการรื้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประพடுத்தปฏิบัติในวิถีชีวิตและการจัดกิจกรรมตามประเพณีนิยมที่ถูกต้องด้วยการจัดพิมพ์คู่มือ “**ประเพณีนิยมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**” ซึ่งประกอบด้วยความเป็นมา คุณค่า สาระของประเพณีนิยม ได้แก่ ประเพณีปีใหม่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีบวช ประเพณีแต่งงาน ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีงานศพ ประเพณีทอดกฐิน ฯลฯ พร้อมกับสอดแทรกแนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการจัดงานประเพณีนิยมต่างๆ รวมทั้งเทศกาลวันวาเลนไทน์ ซึ่งเป็นตัวเลขค่อนข้างสูงและไม่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ เพื่อให้สังคมตื่นตัวที่จะปรับลดค่าใช้จ่ายต่างๆ ให้เหมาะสมกับความจำเป็นที่แท้จริง

การถวายความจงรักภักดีด้วยการประพடுத்தปฏิบัติตามแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทาน นับเป็นสิ่งประเสริฐสูงสุด สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงขอเชิญชวนประชาชน ชุมชน หน่วยงาน องค์กร ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ สถาบัน ภาคธุรกิจและเอกชน ได้ร่วมกันสืบสานประเพณีนิยมที่ถูกต้อง และประพடுத்தปฏิบัติบนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความเข้มแข็งอย่างพร้อมเพรียงกันในทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อถวายเป็นราชสักการะในโอกาส มหามงคลนี้

(นายปรีชา กันธิยะ)

เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ส่วนที่ ๑ บทนำและความเป็นมา ๑

ส่วนที่ ๒ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๕

ส่วนที่ ๓ ประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๑. ประเพณีปีใหม่ ๑๑

๑.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี ๑๒

๑.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี

๑.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี

๑.๑.๓ คุณค่าของประเพณี

๑.๒ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๑๓

๑.๒.๑ ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี

๑.๒.๒ ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี

๑.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๑.๓ บันทึกช่วยจำ เราย่อมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๑๖

๒. ประเพณีสงกรานต์ ๑๗

๒.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี ๑๘

๒.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี

๒.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี

๒.๑.๓ คุณค่าของประเพณี

๒.๒ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๑๙

๒.๒.๑ ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี

๒.๒.๒ ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี

๒.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๓ บันทึกช่วยจำ เราย่อมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๒๘

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๓. ประเพณีลอยกระทง	๒๙
๓.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี	๓๐
๓.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี	
๓.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี	
๓.๑.๓ คุณค่าของประเพณี	
๓.๒ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓๑
๓.๒.๑ ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี	
๓.๒.๒ ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี	
๓.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	
๓.๓ บันทึกช่วยจำ เราร่วมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓๖
๔. ประเพณีบุญบั้งไฟ	๓๗
๔.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี	๓๘
๔.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี	
๔.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี	
๔.๑.๓ คุณค่าของประเพณี	
๔.๒ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓๙
๔.๒.๑ ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี	
๔.๒.๒ ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี	
๔.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	
๔.๓ บันทึกช่วยจำ เราร่วมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๔๔
๕. ประเพณีบวช	๔๕
๕.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี	๔๖
๕.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี	
๕.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี	
๕.๑.๓ คุณค่าของประเพณี	

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๕.๒	แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๕๗
๕.๒.๑	ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี	
๕.๒.๒	ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี	
๕.๒.๓	แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	
๕.๓	บันทึกช่วยจำ เราร่วมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๕๔
๖.	ประเพณีแต่งงาน	๕๕
๖.๑	ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี	๕๖
๖.๑.๑	ความเป็นมาของประเพณี	
๖.๑.๒	สาระสำคัญของประเพณี	
๖.๑.๓	คุณค่าของประเพณี	
๖.๒	แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๕๗
๖.๒.๑	ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี	
๖.๒.๒	ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี	
๖.๒.๓	แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	
๖.๓	บันทึกช่วยจำ เราร่วมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๖๖
๗.	ประเพณีขึ้นบ้านใหม่	๖๗
๗.๑	ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี	๖๘
๗.๑.๑	ความเป็นมาของประเพณี	
๗.๑.๒	สาระสำคัญของประเพณี	
๗.๑.๓	คุณค่าของประเพณี	
๗.๒	แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๖๙
๗.๒.๑	ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี	
๗.๒.๒	ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี	
๗.๒.๓	แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	
๗.๓	บันทึกช่วยจำ เราร่วมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๗๖

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๘. ประเพณีงานศพ	๗๗
๘.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี	๗๘
๘.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี	
๘.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี	
๘.๑.๓ คุณค่าของประเพณี	
๘.๒ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๗๙
๘.๒.๑ ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี	
๘.๒.๒ ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี	
๘.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	
๘.๓ บันทึกช่วยจำ เราพร้อมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๘๘
๙. ประเพณีทอดกฐิน	๘๙
๙.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี	๙๐
๙.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี	
๙.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี	
๙.๑.๓ คุณค่าของประเพณี	
๙.๒ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๙๑
๙.๒.๑ ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี	
๙.๒.๒ ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี	
๙.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	
๙.๓ บันทึกช่วยจำ เราพร้อมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๙๖
๑๐. เทศกาลวันวาเลนไทน์	๙๗
๑๐.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของเทศกาล	๙๘
๑๐.๑.๑ ความเป็นมาของเทศกาล	
๑๐.๑.๒ สาระสำคัญของเทศกาล	
๑๐.๑.๓ คุณค่าของเทศกาล	

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- ๑๐.๒ แนวทางการส่งเสริมเทศกาล ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๙๙
- ๑๐.๒.๑ ขั้นตอนและกิจกรรมของเทศกาล
- ๑๐.๒.๒ ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานเทศกาล
- ๑๐.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมเทศกาล ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ๑๐.๓ บันทึกช่วยจำ เราร่วมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๑๐๖

บรรณานุกรม

๑๐๗

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม จึงถือเป็นวาระสำคัญที่จะร่วมเฉลิมพระเกียรติและถวายเป็นความรักภักดีด้วยการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีที่ถูกต้อง และแก้ไขจุดด้อยที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และการดำรงอยู่ของผู้คนในสังคม จุดด้อยประการหนึ่งของสังคม คือ การนิยมความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย การจัดงานที่ให้ความสำคัญกับค่าใช้จ่ายที่สูงมากกว่าคุณค่าของความเชื่อมโยง ในระบบความสัมพันธ์ที่มนุษย์พึงมีต่อมนุษย์ มนุษย์พึงมีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสังคมส่วนรวม สภาพการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มว่าจะขยายวงกว้างขวางยิ่งขึ้น ทำให้คุณค่า วัฒนธรรมประเพณีเบี่ยงเบนไป ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและสังคมส่วนรวมอย่างมาก

“ประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งประกอบด้วยความเป็นมา คุณค่า สาระของประเพณีนิยม ได้แก่ ประเพณีปีใหม่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีบวช ประเพณีแต่งงาน ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีงานศพ ประเพณีทอดกฐิน ฯลฯ พร้อมกับสอดแทรกแนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการจัดงานประเพณีนิยมต่างๆ รวมทั้งเทศกาลวันวาเลนไทน์ ซึ่งเป็นตัวเลขค่อนข้างสูงและไม่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ทั้งนี้ เพื่อให้สังคมตื่นตัวที่จะปรับลดค่าใช้จ่ายต่างๆ ให้เหมาะสมกับความจำเป็นที่แท้จริง เป็นแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการประพฤติปฏิบัติ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว เครือญาติ ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ อย่าง **“มีเหตุผล”** ในการคิด วิเคราะห์ และไตร่ตรอง และใช้หลัก **“ความพอประมาณ”** ให้เกิดความสมดุลทางด้านวัตถุและด้านจิตใจของบุคคล สมาชิกในครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ มีการนำ **“ความรู้”** มาใช้พิจารณา เลือกรับ และปรับใช้ด้วยความรอบคอบและสอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งการเสริมสร้างสำนึกและมี **“คุณธรรม”** จริยธรรมในการดำเนินชีวิต ตามบทบาท หน้าที่และสถานภาพทางสังคม

ดังนั้น ประเพณีนิยมจึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบวิถีคิด ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติ อันเป็นแบบแผนหรือแนวทางของคนในสังคมนิยมประเพณีปฏิบัติ บนพื้นฐานระบบความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติและศาสนา คนกับสังคม และคนกับวิถีการผลิตและบริโภค ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสร้าง “ภูมิคุ้มกันที่ดี” ในการรู้เท่าทันสิ่งต่างๆ หรือเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ โดยสำนักงานฯ คาดหวังว่า ประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเป็นแนวทางการประเพณีปฏิบัติในการจัดงานตามประเพณีนิยมแบบพอเพียงและประหยัด รวมทั้งการนำไปขยายผลหรือปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมต่อไป

ส่วนที่ ๑
บทนำและความเป็นมา

ส่วนที่ ๑ บทนำและความเป็นมา

ประเพณี หรือสิ่งที่เป็นแบบแผนอันเกิดจากความเชื่อ ศีลธรรม ทศนคติ คุณค่า ความรู้สึก วิถีคิด และวิถีกระทำ ซึ่งมีการประพฤติปฏิบัติ สั่งสม เลือกรร ปรับใช้ และสืบทอดมาจากอดีต หรือจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยมีความหมายและความสำคัญในเชิงสาระ และคุณค่าต่อวิถีคิด และวิถีปฏิบัติของคนในสังคม ซึ่งประเพณีนิยมเป็นสิ่งที่ เป็นแบบแผนของคนในสังคมที่สืบทอดต่อกันมา และส่วนใหญ่นิยมประพฤติปฏิบัติกัน ได้แก่ ประเพณีปีใหม่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีบวช ประเพณีแต่งงาน ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีงานศพ ประเพณีทอดกฐิน ฯลฯ **ทั้งนี้ ประเพณีนิยมบางประเพณีอาจจะนิยมประพฤติปฏิบัติกันอย่างฟุ่มเฟือย หรือเบี่ยงเบนไปจากสาระและคุณค่าเดิม**

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๕) ได้ อัญเชิญ **“ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”** เป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการ เป็นองค์รวมที่ยึด **“คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา”** โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่สำคัญ ๕ ประการ คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน ยุทธศาสตร์การพัฒนา บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ

ในสมัยของพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ โดยมีนโยบายทางด้านสังคม เพื่อสร้าง สังคมเข้มแข็งที่คนในชาติอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างสมานฉันท์ บนพื้นฐานของคุณธรรม ๙ ประการ คือ การส่งเสริมความรัก ความสามัคคี ความสมานฉันท์ของคนในชาติ การจัดทำ แผนปฏิรูปสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างสมานฉันท์ การเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดย ยึดคุณธรรมนำความรู้ การพัฒนาสุขภาวะของประชาชนให้ครอบคลุมทั้งมิติทางกาย จิต สังคม และปัญญา การส่งเสริมกีฬาพื้นฐานและกีฬามวลชน การสร้างความเข้มแข็งของทุกชุมชน ท้องถิ่น และประชาสังคม การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ไทยให้เป็นสังคมที่มีสันติสุขอย่างยั่งยืน การปฏิรูประบบกระบวนการยุติธรรม โดยให้ ประชาชนมีส่วนร่วม และการส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงานและบุคลากร ในกระบวนการยุติธรรม

ประเทศไทยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก ต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและภูมิภาคในหลายด้านที่สำคัญ ซึ่งมีผลกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งบริบทการเปลี่ยนแปลงภายในของสังคมไทยเองด้วย ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและการเงิน เช่น การลงทุน การค้า ความร่วมมือ ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีวัสดุ และนาโนเทคโนโลยี ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ มลภาวะ ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น ประชากร ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ พฤติกรรมการบริโภคและอุปโภคสินค้าและบริการ ฯลฯ

ทั้งนี้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี ได้กล่าวถึงสถานะหรือสภาพของสังคมไทย ไว้ว่า **สถาบันหลักทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังศีลธรรมให้สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม และอบรมหล่อหลอมให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนมีความเข้มแข็งลดลง** สถาบันครอบครัวที่เคยมีระบบเครือญาติในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีความเข้มแข็งในการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังศีลธรรมและค่านิยมที่ดีงามให้แก่ลูกหลานเริ่มเปราะบางลง เนื่องจากวิถีชีวิตปรับเปลี่ยนไปมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ต้องดิ้นรนทางเศรษฐกิจมากขึ้น ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวอ่อนแอลง ปัญหาการหย่าร้างเพิ่มมากขึ้น และมีครอบครัวมากกว่าร้อยละ ๔๐ ไม่มีความสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันวิถีชีวิตสมัยใหม่ส่งผลให้ความเชื่อศรัทธาในหลักศาสนาเสื่อมถอย

ดังนั้น **สำนักงานคณะกรรมการ**

วัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ในฐานะหน่วยงานกลางที่มีบทบาทและหน้าที่ในการวางแผน ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงาน และประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและองค์กรส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคธุรกิจ และเอกชน สถาบัน และภาคประชาชน ในการดำเนินงานอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบสาน ฟื้นฟู และถ่ายทอดวัฒนธรรม รวมทั้งการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในระดับชาติและท้องถิ่น จึงขอเชิญชวนประชาชนในสังคมไทยที่นิยมหรือประเพณีปฏิบัติตามประเพณีนิยม ร่วมกันน้อมนำและทำตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว เครือญาติ ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ เพื่อการสืบสานและสืบทอดประเพณีนิยมอย่าง “มีเหตุผล” ในการคิด วิเคราะห์ และไตร่ตรอง และใช้หลัก

“ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลทางด้านวัตถุและด้านจิตใจของบุคคล สมาชิกในครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ มีการนำ “ความรู้” มาใช้พิจารณา เลือกรับ และปรับใช้ด้วยความรอบคอบและสอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งการเสริมสร้างสำนึกและมี “คุณธรรม” จริยธรรมในการดำเนินชีวิตตามบทบาท หน้าที่ และสถานภาพทางสังคม ดังนั้น ประเพณีนิยมจึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบวิถีคิด ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติ อันเป็นแบบแผนหรือแนวทางของคนในสังคมนิยมประพฤติปฏิบัติ บนพื้นฐานระบบความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติและศาสนา คนกับสังคม และคนกับวิถีการผลิตและบริโภค ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสร้าง “ภูมิคุ้มกันที่ดี” ในการรู้เท่าทันสิ่งต่างๆ หรือเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ

ส่วนที่ ๒
ปรัชญาและหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนที่ ๒ ปรัชญาและหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy
...คำว่า Sufficiency Economy นี้ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ.
จะมีได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่
...Sufficiency Economy นั้น ไม่มีในตำรา
เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่...
และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่า
เราก็สามารถที่จะไปปรับปรุง หรือไปใช้หลักการ
เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น.”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒

“อันนี้เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า
ทุกคนครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง
จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป
แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร
บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้
แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐

“ถ้าไม่มี เศรษฐกิจพอเพียง เวลาไฟดับ...
จะพังหมด จะทำอย่างไร. ที่ที่ต้องใช้ไฟฟ้าก็ต้องหายไป.
...หากมี เศรษฐกิจพอเพียง แบบไม่เต็มที่
ถ้าเรามีเครื่องปั่นไฟ ก็ให้ปั่นไฟ
หรือถ้าชั้นโบราณกว่า มีดก็จุดเทียน
คือมีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ.
...ฉะนั้น เศรษฐกิจพอเพียง นี้ ก็เป็นขั้นๆ
แต่จะบอกว่า เศรษฐกิจพอเพียง นี้
ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์ นี่เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้.
จะต้องมีการแลกเปลี่ยน ต้องมีการช่วยกัน.
...พอเพียงในทฤษฎีหลวงนี้ คือให้สามารถที่จะดำเนินงานได้.”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒

๒.๑ เศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

๒.๒ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป

๒.๓ หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ โดยมีหลักพิจารณาอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้

๒.๓.๑ กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ **ควรจะเป็น** โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อ **ความมั่นคง** และ **ความยั่งยืน** ของการพัฒนา

๒.๓.๒ คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

๒.๓.๓ คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะ พร้อมๆ กัน ดังนี้

- ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
- ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆอย่างรอบคอบ
- การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

๒.๓.๔ เจื้อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

- เจื้อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ
- เจื้อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

๒.๓.๕ แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จาก

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

(ข้อมูลจาก คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ <http://www.doae.go.th/>)

ส่วนที่ ๓

ประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๑. ประเพณีปีใหม่

๑. ประเพณีปีใหม่

๑.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี

๑.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี

ประเพณีปีใหม่ เป็นสำนึกที่เกิดขึ้นภายหลังเมื่อได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก แต่สิ่งที่สำคัญในวัฒนธรรมดั้งเดิม หมายถึง ช่วงเวลาอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร โดยกลุ่มชนในบริเวณสุวรรณภูมิจะนับหรือยึดถือตามจันทรคติ คือ ขึ้น ๑ ค่ำ เป็นวันขึ้นปีใหม่ เริ่มปีนักษัตรใหม่หรือประมาณหลังจากลอยกระทงส่งท้ายปีเก่ากลางเดือนสิบสอง

หากเทียบปฏิทินตามระบบสุริยคติจะอยู่ประมาณปลายเดือนพฤศจิกายนถึงต้นเดือนธันวาคม ต่อมา ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ราชสำนักได้รับเอาแบบแผนพิธีพราหมณ์-ฮินดู โดยถือวันสงกรานต์เป็นขึ้นปีใหม่ เดือนห้าทางจันทรคติ ทั้งนี้ ราษฎรยังคงยึดถือตามคติเดิมสืบมาแต่ในสังคมเมืองก็ปรับและใช้ทั้งสองคติ

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ กรุงรัตนโกสินทร์ ได้กำหนดให้วันที่ ๑ เมษายนของทุกปีเป็นวันขึ้นปีใหม่ นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๒ เป็นต้นมา

และในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดให้วันที่ ๑ มกราคมเป็นวันขึ้นปีใหม่ตามแบบสากล นับตั้ง พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นต้นมา

๑.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี

เพื่อแสดงความอ่อนน้อมด้วยการวิงวอนร้องขอธรรมชาติ ตามความเชื่อและศรัทธาให้ช่วยอุ้มชู เกื้อหนุน ให้คนในสังคมมีความสุขและความอุดมสมบูรณ์ในผลผลิต

๑.๑.๓ คุณค่าของประเพณี

๑) คุณค่าต่อระบบความคิด ความเชื่อ และศาสนาของคนในสังคม และความเชื่อมโยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แม่น้ำ ดิน ป่า เขา ฯลฯ รวมทั้งสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ได้แก่ ผีดีที่เป็นเทพ เทวดา และอารักษ์ เช่น ผีข้าวหรือแม่โพสพ ผีน้ำหรือแม่พระคงคา ผีดินหรือแม่พระธรณี ผีต้นน้ำ ฯลฯ

๒) คุณค่าต่อระบบวิถีการผลิตของคนในสังคมเกษตรกรรม ที่ยังคงพึ่งพิงอยู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความเชื่อและศรัทธาส่งที่อยู่อันเป็นการสร้างความมั่นใจทางจิตใจและความมั่นคงและความอุดมสมบูรณ์ในผลผลิต

๓) คุณค่าต่อระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์ของคนในสังคม มีระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติและความผูกพันในชุมชนและท้องถิ่นที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการยอมรับจารีตประเพณีที่เป็นกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ มีโอกาสในการสานสัมพันธ์และร่วมกันสืบสานจารีตประเพณี พิธีกรรม และกิจกรรมต่างๆ บนพื้นฐานความเชื่อศรัทธา และสมัครสมานสามัคคี

๑.๒ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๑.๒.๑ ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี

ประเพณีปีใหม่ ในสำนึกเดิมจะมีพิธีกรรมและการละเล่นที่สะท้อนความหมายในการเตรียมตัวเริ่มต้นปีใหม่ อันเป็นช่วงเวลาอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร เช่น รวงข้าวเหลืองทองที่แก่เต็มที่แล้วรอเวลาเก็บเกี่ยว ฯลฯ การทำบุญตักบาตรและแผ่ส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและระบบการผลิต เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สำนึกใหม่ของคนบางกลุ่ม บางครอบครัว และบางพื้นที่ จึงมีความหมายในการครบรอบเวลาที่จะเปลี่ยนการนับเป็นปีใหม่เท่านั้น จะเน้นจัดกิจกรรมการกินเลี้ยงสังสรรค์ เพื่อความสนุกสนาน รื่นเริงต่างๆ เช่น การจัดงานเลี้ยงนับเวลาส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ การดื่มเฉลิมฉลองข้ามปีเก่าและปีใหม่ การแลกเปลี่ยนของขวัญ การจับสลากของรางวัล การแสดงดนตรี ฯลฯ

๑.๒.๒ ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี

- **ลักษณะงานเล็ก ๆ** (ไม่เกิน ๑๐ คน จำนวน ๑-๒ วัน) โดยเป็นค่าของขวัญ ๑๐๐-๒,๐๐๐ บาท ค่าอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ๑,๐๐๐-๕,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ ๑,๐๐๐ บาท รวมเฉลี่ยประมาณ ๕,๐๐๐ บาทต่องาน หรือคิดเป็น ๕๐๐ บาทต่อคน

- **ลักษณะงานใหญ่ ๆ** (มากกว่า ๑๐๐ คน จำนวน ๑-๒ วัน) โดยเป็นค่าของรางวัล ๑๐,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ บาท ค่าอาหาร(โต๊ะจีน/บุปเฟ่) ๕๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ บาท ค่าเครื่องดื่มต่างๆ ๑๐,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ บาท ค่าการแสดงและดนตรี ๕๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ ๑๐,๐๐๐ บาท รวมเฉลี่ยประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ บาทต่องาน หรือคิดเป็น ๔,๐๐๐ บาทต่อคน

เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายในภาพรวมการจัดงานประเพณีปีใหม่จะเห็นว่า ไม่สอดคล้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความฟุ่มเฟือย เกินความจำเป็น และไม่ประหยัด เช่น ค่าของขวัญ ค่าอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ค่าการแสดงและดนตรี ค่าจัดสถานที่ ฯลฯ ทั้งนี้ ความแตกต่างของค่าใช้จ่ายในการจัดงานย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น ประเภทและราคาของสินค้าและบริการ จำนวนผู้เข้าร่วมงานเลี้ยง ประเภทและราคาของสถานที่จัดงาน จำนวนวันจัดงาน ฯลฯ

๑.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานฯ ขอน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นหลักการอันเป็นแนวทางการส่งเสริมงานประเพณีนิยม และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ดังนี้

๑) สถาบันครอบครัวและเครือญาติ

๑.๑) ควรให้ความรู้ หรือศึกษาหาความรู้และสาระสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม จารีตประเพณีปีใหม่ และมอบหมายกิจกรรมรับผิดชอบตามวัยหรือความเหมาะสมกับสมาชิกในครอบครัว

๑.๑.๑) เพื่อให้เกิดความมั่นใจ **ภาคภูมิใจ**ในการพึ่งพาตนเอง ชยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด

๑.๑.๒) เพื่อให้รู้จัก**ความพอดี**ทางด้าน**จิตใจ** ทั้งบทบาทของผู้ให้ ผู้ได้รับ และการเสียสละ การคำนึงถึงผู้อื่นทั้งบรรพบุรุษ บุพการีและผู้มีพระคุณ รวมทั้งรู้จัก **ประมาณ**ให้เหมาะสมกับตนเอง ไม่ละโมภโลภมาก หรือมีความต้องการอยากมี อยากได้ จนเกินความจำเป็นในการดำรงชีวิต

๑.๑.๓) เพื่อให้รู้จัก**ความพอประมาณ**หรือการประมาณทางด้าน เศรษฐกิจความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อม หรือมีความพอใจในความพอมีพอกิน การทบทวน ไตร่ตรองอย่าง**มีเหตุผล** อันเป็นกรอบคิด **การตัดสินใจ**เลือกใช้สินค้าอุปโภคบริโภคการคำนึงถึง คนอื่น การดูแลและรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง**การกระทำหรือพฤติกรรม การดำเนินชีวิต** ได้แก่

- เหตุผลการพิจารณาเลือกซื้อเสื้อผ้าชุดใหม่ เช่น ซื้อเสื้อที่เป็นผ้า หรือสินค้าพื้นเมืองหรือของท้องถิ่น ซื้อเสื้อผ้าชุดใหม่เพียงชุดเดียวที่ราคาไม่สูงนัก เพราะมี เสื้อผ้าพอกที่จะสวมใส่อยู่แล้ว ฯลฯ

- เหตุผลการพิจารณาเลือกซื้ออาหารที่จะรับประทานร่วมกัน เช่น ซื้ออาหารหรือสินค้าพื้นเมืองหรือของท้องถิ่นมารับประทานกัน ซื้ออาหารที่เพียงพอกับ จำนวนคนในครอบครัว ซื้ออาหารที่ราคาไม่แพงมากนัก ฯลฯ

๑.๑.๔) เพื่อให้รู้จัก**การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยี** กล่าวคือ รู้จักประเมินสถานการณ์และเลือกประเด็นและพฤติกรรมที่เหมาะสมกับ บริบทของสังคมและท้องถิ่น โดยสามารถทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่น รู้จักเลือกรับวัฒนธรรมและ เทคโนโลยีและปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม เช่น การศึกษาหาความรู้ความเป็นมาของประเพณีปีใหม่

๑.๒) ควรส่งเสริมและ**ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม**แก่สมาชิกใน ครอบครัว ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อบุคคล เช่น ผู้อาวุโส ผู้รู้หรือปราชญ์ในท้องถิ่น ฯลฯ โดยมี เนื้อหาสาระที่เป็นหลักธรรมคำสอนทางศาสนา คุณธรรม เรื่องเล่าในท้องถิ่น ได้แก่ อานิสงค์ ของการทำบุญ ทำทาน ความกตัญญู ฯลฯ

๑.๓) ควรเน้น**การกระทำหรือพฤติกรรมที่ดี**ของตัวแบบ การอธิบายหรือ แนะนำให้สมาชิกในครอบครัวสามารถแยกแยะสิ่งที่พบเห็น หรือจากสื่อต่างๆ ในทุกรูปแบบ เพื่อ เป็นส่วนหนึ่งในการ**สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี**ให้กับสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ได้แก่

๑.๓.๑) บิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ เป็นแบบอย่างในพฤติกรรม หรือการกระทำต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น การบริโภค การใช้สินค้า การแต่งกาย การจัด ทำบัญชีค่าใช้จ่ายของตนเองหรือครอบครัว ฯลฯ

๑.๓.๒) รู้จักเลือกรับและปรับใช้สิ่งที่เหมาะสมจากตัวแบบที่ดีและ สื่อต่างๆ ที่เป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและประหยัด

๑.๓.๓) การกระทำหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การเล่นพนัน การดื่มสุราและสูบบุหรี่ การฉลองปีใหม่ที่อันตราย การขับขี่ยานพาหนะด้วยความประมาท ฯลฯ

๑.๓.๔) การให้ความสำคัญกับการกระทำหรือพฤติกรรมในเชิงคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าในเชิงวัตถุและสิ่งของ เช่น การทำบุญตักบาตรและอุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว การดูแลและเลี้ยงดูบิดามารดาและผู้มีพระคุณ

๒) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น

๒.๑) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น ขอความร่วมมือและร่วมกันดำเนินการรณรงค์ให้ความรู้ประเพณีปีใหม่แบบพอเพียงและประหยัด เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลหรือการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ

๒.๒) สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมและเปิดพื้นที่ในการให้ความรู้และสาระสำคัญเกี่ยวกับประเพณีปีใหม่ รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

๒.๓) สถาบันศาสนามีบทบาทในการสั่งสอน ชัดเกล้าและปลูกฝังหลักธรรม คำสอนทางศาสนาอันเป็นทางสายกลาง คุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว เครือญาติ และชุมชน เพื่อก่อให้เกิดสำนึกและพฤติกรรมหรือการกระทำที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต ชยัน อดทน อดกลั้น บนพื้นฐานความพอเพียงและประหยัด แต่มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และช่วยเหลือเกื้อกูลของเครือญาติและในสังคม เช่น การร่วมกันทำบุญตักบาตร การพึ่งเทศน์ การทำทานแก่ผู้ยากไร้และด้อยโอกาส

๒.๔) ส่งเสริมให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีการจัดประชุมในการจัดเตรียมงานประเพณีปีใหม่ โดยร่วมกันพิจารณาวางแผน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อันเป็นแนวทางประการหนึ่งในการพิจารณา ทบทวน ไตร่ตรอง และสามารถตัดสินใจเลือกแนวปฏิบัติ ได้อย่างมีเหตุผลและเหมาะสม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับท้องถิ่น และสังคม เช่น ความจำเป็นในการจัดงานแบบใหญ่โต รูปแบบการจัดงานประเพณีปีใหม่ แบบพอเพียงและประหยัดควรเป็นอย่างไร? ความจำเป็นในการประกวดชบวนแห่ การประกวดนางงามปีใหม่ การแสดงดนตรีและการละเล่นรื่นเริง ฯลฯ

๓) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น

๓.๑) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์หรือจัดทำสื่อความรู้ ที่สร้างสรรค์และมีเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ความรู้ วรรณคดีในการสร้างกระแสและช่วยสร้างสำนึกการจัดงานประเพณีสงกรานต์ แบบพอเพียงและประหยัด อย่างต่อเนื่อง หรือบ่อยๆ และหลากหลายช่องทาง

๓.๒) การเผยแพร่หรือผลิตสื่อที่มีเนื้อหาสาระและคุณค่าของประเพณีควรพิจารณาถึงการบูรณาการหรือการนำมิติวัฒนธรรมท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาษาถิ่น ดนตรี ทำนองและเพลงพื้นบ้าน ศิลปินและนักแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ

๓.๓) การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี คุณธรรมและควมมีเหตุผลให้แก่คนในท้องถิ่นและสังคม โดยการนำเสนอประเด็น ข้อมูลและพฤติกรรมที่เป็นตัวแบบที่ดี รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การยกย่อง เชิดชูบุคคล องค์กรและหน่วยงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีในรูปแบบและช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสม

๑.๓ บันทึกช่วยจำ เราพร้อมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(๑) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัด มีการนำความรู้อะไร? มาใช้บ้าง

-
-
-
-

(๒) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัด มีการนำคุณธรรมอะไร? มาใช้บ้าง

-
-
-
-

(๓) มีแนวทางและการกำหนดความพอประมาณ อย่างไร?

-
-
-
-

(๔) มีการใช้เหตุผล อะไร? ในการวางแผน ตัดสินใจ และปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัด

-
-
-
-

(๕) มีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีหรือเตรียมตัวอย่างไร? ในการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

-
-
-
-

(๖) อื่นๆ

-
-

๒. ประเพณีสงกรานต์

๒. ประเพณีสงกรานต์

๒.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี

๒.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี

ประเพณีสงกรานต์ หลังจากฤดูเก็บเกี่ยวพืชพันธุ์ธัญญาหารแล้ว จึงเป็นช่วงเวลาพักรอฤดูกาลผลิตใหม่ กลุ่มคนที่อยู่ในบริเวณสุวรรณภูมิจะมีประเพณีหลังการเก็บเกี่ยว หรือประเพณีชาวบ้านที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของผลผลิต เช่น การเสี่ยงผี การเสี่ยงทาย การซ่อมเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น

ต่อมา พราหมณ์นำคติแนวคิดสงกรานต์และแบบแผนพิธีพราหมณ์-ฮินดู เข้ามาเผยแพร่ในราชสำนักและแพร่กระจายทั่วไปบริเวณแถบสุวรรณภูมิ โดยถือวันสงกรานต์เป็นวันขึ้นปีใหม่ เดือนห้าทางจันทรคติ

สงกรานต์ หรือ **สงกรานต์** (ภาษาสันสกฤต) หมายถึง คติ หรือการจากไปของดวงอาทิตย์ หรือดาวพระเคราะห์ดวงอื่นจากราศีหนึ่ง

ตรุษ มีรากจากภาษาสันสกฤตว่า **ตฺรฺฏ** หมายถึง ตัด

ดังนั้น **ตรุษสงกรานต์** จึงหมายถึง ดวงอาทิตย์ละทิ้ง หรือตัดขาดราศีเก่าอย่างสิ้นราศีใหม่ **สงกรานต์** เป็นคติของพราหมณ์ในศาสนาฮินดู ปรากฏการณ์เช่นนี้ทุกเดือนเรียกว่า “**สงกรานต์เดือน**” ดังนั้น ในหนึ่งปีจึงมีตรุษสงกรานต์ ๑๒ ครั้ง แต่ครั้งสำคัญที่สุดเมื่อดวงอาทิตย์ย้ายจากราศีมีน (มีนาคม) ขึ้นสู่อาศีเมษ (เมษายน) ถือเป็น **ขึ้นปีใหม่คติฮินดู** จึงเรียกชื่อเป็นพิเศษว่า “**มหาสงกรานต์**” ทั้งนี้ ทางราชการได้กำหนดช่วงวันสงกรานต์เป็นวันหยุดราชการ วันที่ ๑๓-๑๕ เมษายน ของทุกปี

๒.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี

เพื่อแสดงความเคารพ อ่อนน้อมและกตัญญูต่อผู้มีพระคุณและผู้อาวุโส ความค้ำหึงและผูกพันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แม่น้ำ ดิน ป่า เขา ฯลฯ รวมทั้งสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ได้แก่ ผีดีที่เป็นเทพ เทวดา และอารักษ์ (เช่น ผีข้าวหรือแม่โพสพ ผีน้ำหรือแม่พระคงคา ผีดินหรือแม่พระธรณี ฯลฯ) ผีบรรพบุรุษ (เช่น ผีบ้านผีเรือน ผีปู่ตา ผีมดผีเม็ง ฯลฯ) โดยผ่านสื่อสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นใจและความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ระบบการผลิตและปัจจัยการผลิต ระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน ความเอื้ออาทรและความสงบสุขของครอบครัว เครือญาติ และสังคม

๒.๑.๓ คุณค่าของประเพณี

๑) คุณค่าต่อระบบความคิด ความเชื่อและศาสนา; ๒) องค์กรในสังคม และความเชื่อมโยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แม่น้ำ ดิน ป่า เขา ฯลฯ รวมทั้งสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ได้แก่ ผีดีที่เป็นเทพ เทวดา และอารักษ์ (เช่น ผีข้าวหรือแม่โพสพ ผีน้ำหรือแม่พระคงคา ผีดินหรือแม่พระธรณี) ผีบรรพบุรุษ ฯลฯ

๒) คุณค่าต่อระบบวิถีการผลิตของคนในสังคมเกษตรกรรม ที่ยังคงพึ่งพิงอยู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความเชื่อและศรัทธาสິงที่อยู่เหนือธรรมชาติ อันเป็นการสร้างความมั่นใจทางจิตใจและความมั่นคงและความอุดมสมบูรณ์ในผลผลิต

๓) คุณค่าต่อระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์ของคนในสังคม มีระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติและความผูกพันในชุมชนและท้องถิ่นที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการยอมรับจารีตประเพณีที่เป็นกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ มีโอกาสในการสานสัมพันธ์และร่วมกันสืบสานจารีตประเพณี พิธีกรรม และกิจกรรมต่างๆ บนพื้นฐานความเชื่อ ศรัทธา และสมัคคีธรรมสามัคคี

๒.๒ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๒.๑ ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี

เมื่อถึงกำหนด ประเพณีสงกรานต์จะมืงาน ประเพณีฉลอง เช่น ทำบุญตักบาตรเลี้ยงพระ ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว สรงน้ำพระ ก่อเจดีย์ทราย รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ขอพร เล่นสาดน้ำ แล้วมีการละเล่นต่างๆ ของแต่ละท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตาม ทางราชการได้กำหนดช่วงวันสงกรานต์ คือ วันที่ ๑๓-๑๕ เมษายนของทุกปี ทั้งนี้ ในแต่ละวันของสงกรานต์ต่ออาจจะมี ความแตกต่างในแบบแผนการประพตติปฏิบัติของคนในสังคม ตามความเชื่อและจารีตประเพณีของท้องถิ่น

ทั้งนี้ สามารถสรุปสาระสำคัญประเพณีสงกรานต์ของท้องถิ่น ๔ ภาค ซึ่งอาจจะไม่ได้เป็นรูปแบบและแนวปฏิบัติที่ตายตัว มีความแตกต่างกันในรายละเอียดของการปฏิบัติตามความเชื่อ จารีตของแต่ละกลุ่มชน หรือท้องถิ่นได้ ดังนี้

๑) ภาคเหนือ (ล้านนา)

ช่วงสงกรานต์จะตรงกับเดือน ๗ เหนือ ชาวล้านนาจะเรียกว่า “เปวเณปีใหม่เมือง” มืงานสงกรานต์ต่อเนื่องอย่างน้อย ๕-๗ วัน

๑.๑) วันแรก “วันสังกรานต์ล่อง” หมายถึง

ถึงวันที่ปีเก่าผ่านไป หรือวันที่สังขารร่างกายแกไปอีกปี ตอนเช้ามิดของวันนี้ “ปูสังกรานต์” หรือ “ยาสังกรานต์” จะนุ่งห่มเสื้อผ้าสีแดงสยายผมล่องแพไปตามลำน้ำ ปูหรือยาสังกรานต์นี้จะนำเอาสิ่งซึ่งไม่พึงปรารถนาตามตัวมาด้วยจึงต้องมีการยิงปืนจุดประทัดหรือทำให้เกิดเสียงดังต่างๆ นัยว่าเป็น “การไล่สังกรานต์” และถือกันว่าปีที่ไชยขับปูหรือยาสังกรานต์นั้นจะมีความขลังมาก ตั้งแต่เช้าตรู่ของวันนี้จะมีการปิดกวาดบ้านเรือนให้สะอาด มีการซักเสื้อผ้า เก็บกวาดและเผาขยะมูลฝอยต่างๆ มีการดำหัวหรือสระผมเป็นกรณีพิเศษ คือเมื่อสระผมแล้วก็จะต้องเงยหน้าไปตามทิศที่กำหนดไว้และทัดดอกไม้ที่เป็นนามของปีของแต่ละปี นุ่งห่มเป็นเสื้อผ้าใหม่

๑.๒) วันที่สอง เรียกว่า “วันเนา” หรือ “วันตา” จะเป็นวันเตรียมงานต่าง ๆ เช่น เครื่องสังฆทาน อาหารที่จะไปทำบุญและแจกญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน แต่ในการออกเสียงแล้วทั่วไปมักเรียก “วันเนา” ทำให้เกิดความคิดที่ห้ามการกระทำสิ่งที่ไม่เป็นมงคล โดยเฉพาะห้ามการตำท้อทะเลาะวิวาทกัน กล่าวกันว่าผู้ใดที่ตำท้อผู้อื่นในวันนั้นแล้ว ปากของผู้นั้นจะเน่า และหากวิวาทกันในวันนั้นบุคคลผู้นั้นจะอับมงคลไปตลอดปี ส่วนผู้ประสงค์จะปลูกเรือนด้วยไม้ไผ่ ก็ให้รีบตัดเสร็จในวันนั้น เพราะเชื่อกันว่าไม้จะ “เน่า” และไม่มีมอดหรือปลวกมากินไม้ดังกล่าว วันเนาจะเป็นวันเตรียมงาน ชาวบ้านจะพากันไปซื้อของเพื่อกินและใช้ในวันพญาวัน เมื่อถึงตอนบ่ายจะมีการขนทรายเข้าวัด กองรวมกันทำเป็น การขนทรายเข้าวัดนี้ถือว่าเป็นการนำทรายมาทดแทนส่วนที่ติดเท้าของตนออกจากวัด

๑.๓) วันที่สาม เรียกว่า “วันพญาวัน” หรือ “วันเถลิงศก” ถือเป็นวันเริ่มต้นปีใหม่ เจ้าครูผู้คนจะนำเอาสารบิณฑบาต หวานคาวต่าง ๆ ไปทำบุญถวายพระตามวัด ทานขันเช้า หรือ “ทานขันเช้า” เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษหรือญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้วด้วย บางคนอาจนำสารบิณฑบาตไปมอบให้แก่บิดามารดา ปู่ย่าตายาย ผู้เฒ่าผู้แก่หรือผู้ที่ตนเคารพนับถือ เรียกว่า ทานขันเช้าคนแก่คนแก่ และจะนำทุ่งหรือธงซึ่งได้เตรียมไว้ไปปักบนเจดีย์ทราย บางคนอาจจะเตรียมไม้จามไปถวายสำหรับค้ำต้นโพธิ์ สร้างน้ำพระพุทธรูป สลึงเจดีย์ และสร้างน้ำพระภิกษุสงฆ์ด้วย ในตอนบ่ายจะมีการไปดำหัวหรือไปคารวะผู้เฒ่าผู้แก่บิดามารดา ญาติพี่น้องผู้อาวุโสหรือผู้มีบุญคุณและเคารพนับถือ เพื่อเป็นการขอขมาและผู้ใหญ่ก็จะให้พร

๑.๔) ถัดจากวันพญาวันเรียกว่า “วันปากปี” การทำบุญใจบ้าน คือ บริเวณที่ตั้งของ เสาใจบ้านหรือสะดือบ้านบ้างเรียก แปลงบ้าน หรือสังเคราะห์บ้าน บริเวณ หอเสื่อบ้าน หรืออารักษ์บ้าน ในตอนเช้าที่วัดจะมีการทำพิธีบูชาข้าวตอกเคราะห์ บูชาข้าวยกเคราะห์ บูชาเคราะห์ปีใหม่ บูชาสระพระเคราะห์ เป็นต้น เชื่อว่าผู้ที่บูชาตั้งว่าในวันปากปี จะได้รับความคุ้มครองไปตลอดปี และชาวบ้านบางคนจะพากันไปดำหัวที่วัด และมีการรดน้ำสงกรานต์ การละเล่นรื่นเริงต่างๆ

๒) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชาวอีสานจะมืงานบุญสงกรานต์ต่อเนื่องไป ๗ วัน บางแห่ง ๑๕ วัน เพราะเป็นช่วงระยะที่ว่างจากฤดูเก็บเกี่ยว เป็นช่วงพบปะเพื่อความรื่นเริงสนุกสนานร่วมงานบุญงานกุศลในวันสงกรานต์

๒.๑) ก่อนจะถึงวันสงกรานต์ ชาวบ้านจะตระเตรียมอาหารไว้พอที่จะใช้ในงานระหว่างบุญสงกรานต์ ส่วนกิจกรรมอื่นๆ จะหยุดพักทั้งสิ้นในระหว่างสงกรานต์ และถือกันว่าผู้ใดยังทำงานในระหว่างบุญสงกรานต์จะมีเคราะห์ร้าย มักมีอุบัติเหตุต่างๆ บางครั้งอาจจะถึงแก่ชีวิต ชาวบ้านจะไปเตรียมสถานที่ที่วัด โดยตีกลองเรียกชาวบ้านมาช่วยปิดกวาดบริเวณลานวัด และศาลาการเปรียญ (หอสูตโฆธธรรม) มีการประดับกระดาษสีสายรุ้งและธงทิว

บางท้องถิ่นจะสร้าง **หอสง** คือ สร้างเป็นศาลาขนาดย่อมเพื่อนำพระพุทธรูปไม้แกะสลักจาก โปสดี (ลิม) มาวางไว้เพื่อให้ชาวบ้านสงน้ำพระพุทธรูปในวันสงกรานต์ หากมีรางริน (ยางลินหรือยางสด) คือ รางน้ำทำด้วยไม้แก่นแกะสลักเป็นหัวนาคมีลวดลายก็จะใช้รางลิน

๒.๒) วันแรก เรียกว่า “**มือสงกรานต์**

ล่อง” บางแห่งเรียกว่า “**มือสงกรานต์พาย**” ชาวบ้านจะทำความสะอาดบ้านเรือนปิดกวาดเช็ดถู ตกแต่งซ่อมแซมส่วนที่ชำรุด ทำความสะอาดห้องบูชาประจำบ้านที่เรียกว่า “**ของรักษา**” ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ที่ห้องเปิง คือ ห้องที่หัวหน้าครอบครัวนอน หากบ้านใดมีพระพุทธรูปประจำบ้านเรือนประจำห้องบูชาจะทำความสะอาดและจัดดอกไม้ ธูปเทียนบูชา พร้อมทั้งนำน้ำอบน้ำหอมมาประพรมหรือสงน้ำพระพุทธรูป ทำบุญอุทิศพรพुरुช มีการปล่อยสัตว์ ปล่อยนก ปล่อยปลา บ่ายวันเดียวกันชาวบ้านจะแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าชุดใหม่ไปรวมกันที่วัด ช่วยพระภิกษุจัดสถานที่

๒.๓) วันที่สอง เรียกว่า “**มือเนา**”

ชาวบ้านจะนำอาหารไปทำบุญ ตักบาตรที่วัด เมื่อถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์และให้พรแล้ว ก็สงน้ำพระพุทธรูปด้วยน้ำอบน้ำหอม สำหรับให้ชาวบ้านสงน้ำพระพุทธรูปโดยเทน้ำผ่าน รางลินให้ไหลไปสู่องค์พระพุทธรูป ซึ่งแสดงว่ามีความเคารพมากกว่าวิธีเทน้ำจากขันสู่องค์พระพุทธรูปโดยรดน้ำผ่านไปตามรางริน

หลังจากนั้นหนุ่มสาวจะรวมกลุ่มกันไปรดน้ำอวยพรญาติผู้ใหญ่ โดยปกติชาวอีสานมักจะเป็นเครือญาติกันทั้งหมู่บ้านจะนำขนม หมากพลู ของฝากที่เรียกว่า “**ของต้อน**” ให้ญาติผู้ใหญ่พร้อมกับ “**ขวยดอกไม้**” หรือของปากกว้างกันแหลมทำจากใบตองสำหรับเสียบเครื่องสักการะ ได้แก่ ดอกไม้ ธูปเทียน หลังจากนั้นก็รดน้ำขอพรจากญาติผู้ใหญ่และหนุ่มสาวก็รดน้ำกันเองพอกกลางคืนบางวัดก็ตีกลองโฮม ชาวบ้านจะไปวัดเพื่อสวดมนต์ทำวัตรเย็น หรืออาจจะมีการฟังธรรม ส่วนหนุ่มสาวจะเล่นกีฬา

พื้นเมือง เช่น เล่นสะบ้า เล่นดิงหนัง ฯลฯ บางวัดอาจมีมหรสพ เช่น หมอลำ ฯลฯ

๒.๔) วันที่สาม เรียกว่า “**มือสงกรานต์ขึ้น**”

ชาวบ้านจะไปทำบุญ ตักบาตรที่วัด หลังจากนั้นก็เล่นรดน้ำสงกรานต์กัน บางหมู่บ้านจะจัดงานรื่นเริง เล่นกีฬาพื้นบ้าน เล่นดนตรีพื้นบ้านและพ้อนรำหรือเซิ้งไปตามหมู่บ้าน เพื่อเรียกรบัจจยไทยทานถวายวัด ทั้งนี้ การสงน้ำพระพุทธรูปนิยมทำกันต่อเนื่องจนกว่าจะสิ้นสงกรานต์ ซึ่งอาจจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น

๓) ภาคใต้

ภาคใต้ เรียก “วันสงกรานต์” ว่า “ประเพณีวันว่าง” ถือว่าเป็นวันละวางทั้งกายและใจ จากภารกิจการงานต่างๆ

๓.๑) วันแรก เรียกว่า “วันเจ้าเมืองเก่า” หรือ “วันส่งเจ้าเมืองเก่า” เชื่อกันว่า เทวดารักษาบ้านเมืองกลับไปชุมนุมกันบนสวรรค์ จะทำความสะอาดบ้านเรือน และเครื่องใช้ไม้สอยต่างๆ รวมทั้งทำพิธีสะเดาะเคราะห์ ที่เรียกว่า ลอยเคราะห์ หรือ ลอยแพ เพื่อให้เคราะห์กรรมต่างๆ ลอยตามไปกับเจ้าเมืองเก่าไป และจะสร้างน้ำพระพุทธรูปสำคัญในท้องถิ่น

๓.๒) วันที่สอง เรียกว่า “วันว่าง” คือ วันที่ปราศจากเทวดาที่รักษาเมือง ชาวบ้านจะไปทำบุญที่วัด สร้างน้ำพระพุทธรูป และรดน้ำขอพรผู้ใหญ่

๓.๓) วันที่สาม เรียกว่า “วันรับเจ้าเมืองใหม่” คือ วันรับเทวดาองค์ใหม่ที่ได้รับมอบหมายให้มาดูแลเมืองแทนองค์เดิม ชาวบ้านจะแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าและเครื่องประดับใหม่ และจะนำอาหารไปทำบุญที่วัด สร้างน้ำพระพุทธรูป ทั้งนี้ ในตอนบ่ายของช่วงสงกรานต์นอกจากการสร้างน้ำพระพุทธรูปที่บ้านและที่วัด อาจจะมีการทำบุญเลี้ยงพระและบังสุกุล การรดน้ำผู้สูงอายุ ปลอญนกลปลอญปลาการก่อเจดีย์ทราย หนุ่มสาวและเด็กก็จะเล่นรดน้ำสงกรานต์กัน ในอดีตจะมีคณะเพลงบอกร้องออกไปตระเวนร้องตามชุมชนหรือหมู่บ้าน โดยจะมีการร้องเป็นตำนานสงกรานต์ หรือเพลงอื่นๆ ตามที่เจ้าของบ้านร้องขอด้วย

๔) ภาคกลาง

ภาคกลาง ส่วนใหญ่จะจัดงานสงกรานต์ ในวันที่ ๑๓-๑๕ เมษายน แต่ก็ยังมีบางแห่งหรือบางพื้นที่ อาจจัดงานหลังสงกรานต์

๔.๑) วันเตรียมงาน เป็นวันจับจ่ายใช้สอย จัดหาวัสดุข้าวของต่างๆ ที่จะนำมาประกอบอาหารคาวหวาน สมัยนี้เรียกวันนั้นว่า “สุกดิบ” สมัยโบราณเรียกว่า “วันเตรียมสงกรานต์” การทำอาหารคาวหวานเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ส่วนพวกผู้ชายจะเตรียมปลุกศาลเพียงตาหน้าบ้าน เพื่อไว้สังเวชชานางสงกรานต์ ในตอนเช้า (ใกล้สว่าง) วันสงกรานต์ต่อไป และจะไปช่วยผู้หญิงกว่นขนมหที่นิยมเรียกว่า กาละแม

๔.๒) วันแรก เป็นวันมหาสงกรานต์ ชาวมอญเรียกว่า “วันกรานต์ข้าวแช่” และมีขั้นตอนประกอบพิธีกรรมชาวมอญ ดังนี้

๔.๒.๑) นำข้าวแช่ ๑ ชุด พร้อมกับดอกไม้ธูปเทียนจุดบูชาถวาย
บูชาแต่เทพีสงกรานต์ตั้งเอาไว้บนศาลเพียงตา เป็นพิธีต้อนรับเทพีสงกรานต์ประจำปี

๔.๒.๒) นำข้าวแช่ไปถวายพระภิกษุสามเณรตามวัดต่าง ๆ

๔.๒.๓) นำข้าวแช่ไปส่งเพื่อคารวะญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือปู่ย่าตายาย
หลังจากนั้นร่วมรับประทานข้าวแช่สังสรรค์

กันตามประเพณีสงกรานต์อย่างสนุกสนาน การก่อกอง
พระเจดีย์ทรายปล่อยนกปล่อยปลา การรดน้ำขอพรและ
เล่นน้ำสงกรานต์ และมีการละเล่นพื้นบ้าน เช่น การ
เล่นลูกช่วง การเล่นสบบ้า ทรงเจ้าเข้าผี เช่น ผีกระดัง
ผีลิง ผีกะลา ฯลฯ ส่วนในตอนเวลากลางคืนหนุ่มสาว
อาจจะเล่นลูกสบบ้า การเล่นเพลงพวงมาลัยแบบชาวมอญ

๔.๓) วันที่สอง เรียกว่า “วันเนาวิ” ก็จะไปทำบุญตักบาตรที่วัด การรดน้ำ
ขอพรและเล่นน้ำสงกรานต์ และมีการละเล่นพื้นบ้าน บางแห่งจะมีผู้สูงอายุไปถืออุโบสถศีลกัน
ที่วัด

๔.๔) วันที่สาม เรียกว่า “วันเถลิงศก” หรือ วันขึ้นปีใหม่ตามประเพณี
สงกรานต์ จะส่งข้าวแช่ถวายวัดต่าง ๆ อีกครั้ง โดยชาวบ้านจะนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ ชักบังสุกุล
อธิษฐานพรบวช และการกวาดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว มีการสงน้ำพระพุทธรูป และ
พระภิกษุสงฆ์ การรดน้ำขอพรและเล่นน้ำสงกรานต์

อย่างไรก็ตาม ประเพณีสงกรานต์ของคนบางกลุ่มและบางพื้นที่ได้เคลื่อนหรือ
เปลี่ยนแปลงในเชิงสาระความหมายและคุณค่าไปจากเดิม เป็นการเน้นการจัดงานใหญ่โต ความ
สนุกสนานรื่นเริง การแสดง แสง สี เสียง ฯลฯ เพื่อดึงดูดให้คนจำนวนมากมาเที่ยวทั้งชาวไทย
และต่างชาติ การเปิดพื้นที่เล่นสาดน้ำหรือสงครามน้ำ ดินสอพองหรือแป้ง และอื่นๆ บนท้อง
ถนน พื้นที่สาธารณะ หรือสถานที่ต่างๆ ฯลฯ

๒.๒.๒ ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี

- ลักษณะงานเล็ก ๆ (ไม่เกิน ๑๐ คน จำนวน ๑-๓ วัน) โดยเป็นค่าเสื้อผ้าชุดใหม่
หรือของขวัญ ๑,๐๐๐-๒,๐๐๐ บาท ค่าอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท
และค่าอื่นๆ เช่น ปืนฉีดน้ำ ดินสอพอง น้ำอบ ค่าน้ำมันรถหรือพาหนะ ฯลฯ ๑,๐๐๐ บาท รวม
เฉลี่ยประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาทต่องาน หรือคิดเป็น ๑,๐๐๐ บาทต่อคน

- ลักษณะงานใหญ่ ๆ (มากกว่า ๑๐๐ คน จำนวน ๑-๓ วัน) โดยเป็นรางวัลการ
ประกวดหรือของสมนาคุณ เทพีสงกรานต์ ๕๐,๐๐๐-๒๐๐,๐๐๐ บาท ค่าอาหารจัดเลี้ยงหรือ
อาหารกล่อง ๓๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ บาท ค่าเครื่องดื่มต่างๆ ๓๐,๐๐๐-๑๕๐,๐๐๐ บาท ค่าการ
แสดงและดนตรี ๕๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ ๕๐,๐๐๐ บาท รวมเฉลี่ยประมาณ
๓๕๐,๐๐๐ บาทต่องาน หรือคิดเป็น ๓,๕๐๐ บาทต่อคน

เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายในภาพรวมการจัดงานประเพณีสงกรานต์จะเห็นว่าไม่สอดคล้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความฟุ่มเฟือย เกินความจำเป็น และไม่ประหยัด เช่น ค่าเสื้อผ้าชุดใหม่หรือค่าของขวัญที่มีราคาแพง ค่าอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ค่าการแสดงและดนตรี ค่าจัดสถานที่ ฯลฯ ทั้งนี้ ความแตกต่างของค่าใช้จ่ายในการจัดงานย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น ประเภทและราคาของสินค้าและบริการ จำนวนผู้เข้าร่วมงานเลี้ยง ประเภทและราคาของสถานที่จัดงาน จำนวนวันจัดงาน ฯลฯ

๒.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานฯ ขอแนะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นหลักการอันเป็นแนวทางการส่งเสริมงานประเพณีนิยม และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ดังนี้

๑) สถาบันครอบครัวและเครือญาติ

๑.๑) ควรให้**ความรู้** หรือศึกษาหาความรู้และสาระสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม จารีตประเพณีสงกรานต์ของท้องถิ่น และมอบหมายกิจกรรมรับผิดชอบตามวัยหรือความเหมาะสมกับสมาชิกในครอบครัว

๑.๑.๑) เพื่อให้เกิดความ**มั่นใจ ภาคภูมิใจ**ในการ**พึ่งพาตนเอง** ชยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด

๑.๑.๒) เพื่อให้รู้จัก**ความพอดี**ทางด้าน**จิตใจ** ทั้งบทบาทของผู้ให้ ผู้ได้รับ และการเสียสละ การคำนึงถึงผู้อื่นทั้งบรรพบุรุษ บุพการีและผู้มีพระคุณ รวมทั้งรู้จัก**ประมาณ**ให้เหมาะสมกับตนเอง ไม่ละโมภโลกมาก หรือมีความต้องการอยากมี อยากได้ จนเกินความจำเป็นในการดำรงชีวิต

๑.๑.๓) เพื่อให้รู้จัก**ความพอประมาณ**หรือการประมาณทางด้านเศรษฐกิจความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อม หรือมีความพอใจในความพอมีพอกิน การทบทวนไตร่ตรองอย่าง**มีเหตุผล** อันเป็นกรอบคิด **การตัดสินใจ**เลือกใช้สินค้าอุปโภคบริโภค การคำนึงถึงคนอื่น การดูแลและรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง**การกระทำหรือพฤติกรรม การดำเนินชีวิต** ได้แก่

- การถามตนเองหรือสมาชิกในครอบครัว เพื่อจะไปร่วมงานสงกรานต์ที่ชุมชนหรือที่ไหน? ทำไม? เพราะอะไร?

- มีความจำเป็นในการซื้อแป้ง ดินสอพอง หรือจุดดอกไม้ไฟ ประทัดและพลุ ฯลฯ

๑.๑.๔) เพื่อให้รู้จักการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยี กล่าวคือ รู้จักประเมินสถานการณ์และเลือกประเด็นและพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมและท้องถิ่น โดยสามารถทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่น รู้จักเลือกรับวัฒนธรรมและเทคโนโลยีและปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม เช่น การศึกษาหาความรู้ความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ที่พื้นที่และลักษณะการเล่นสงกรานต์ที่รุนแรงและอันตราย ฯลฯ

๑.๒) ควรส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อบุคคล เช่น ผู้อาวุโส ผู้รู้หรือปราชญ์ในท้องถิ่น ฯลฯ โดยมีเนื้อหาสาระที่เป็นหลักธรรมคำสอนทางศาสนา คุณธรรม เรื่องเล่าในท้องถิ่น ได้แก่ อาณัติของการทำบุญ ทำทาน ความกตัญญู ฯลฯ

๑.๒.๑) เพื่อให้มีความเชื่อ ทศนคติ และจิตสำนึกที่ดี โดยกระบวนการขัดเกลาหรืออบรมสั่งสอนผ่านประเพณีพิธีกรรมสงกรานต์ที่ใช้น้ำเป็นการสื่อความหมาย เช่น

- การใช้ “น้ำ” รด ล้างกระดูกหรืออัฐิบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว
- การใช้ “น้ำ” รด อาบพุพการีและผู้อาวุโสที่ยังมีชีวิต
- การใช้ “น้ำ” เป็นตัวแทนสื่อความหมายการระลึกถึง ความเคารพ

และกตัญญู

- การใช้ “น้ำ” ทำความสะอาดบ้านเรือน เครื่องมือทำมาหากิน และสาดน้ำขึ้นหลังคาบ้านเรือน ต้นไม้และสิ่งที่อยู่รอบๆ เพื่อเป็นสิ่งชำระล้างความสกปรกและเป็นสัญลักษณ์ของการชำระล้างข้อไล่สิ่งไม่ดี คือผีเวร

๑.๒.๒) เพื่อให้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมและพิธีกรรมทางศาสนา กิจกรรมของครอบครัวและชุมชนหรือท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ แบบพอเพียงและประหยัด เช่น พิธีเลี้ยงผีของครอบครัวและชุมชน การทำบุญตักบาตร การทำบุญกระดูกหรืออัฐิบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว และการรดน้ำพุพการีและผู้อาวุโสที่ยังมีชีวิต ฯลฯ

๑.๒.๓) การเสริมสิริมงคล ขวัญและความมั่นใจในการดำเนินชีวิต โดยบุคคลที่ได้ปฏิบัติตามจารีตประเพณีสงกรานต์ของท้องถิ่น ย่อมเชื่อว่าเป็นสิ่งที่เป็นสิริมงคลและมีความมั่นใจในการดำเนินชีวิต

๑.๒.๔) การปลูกฝังและเสริมสร้างสุนทรีย์ให้กับสมาชิก โดยก่อนวันสงกรานต์จะต้องทำความสะอาดห้องหรือที่บูชาพระ ปิดกวาดหรือใช้น้ำชำระล้างเสื้อผ้าที่นอน หมอนมุ้ง บ้านเรือน ฯลฯ

๑.๒.๕) การเสริมสร้างความตระหนักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังความเชื่อ เช่น การก่อเจดีย์ทรายหรือนำทรายเข้าวัด การนำไปค้ำต้นโพธิ์ (ค้ำสะลี) การปล่อยนก ปลาหรือสัตว์น้ำอื่นๆ กลับคืนสู่ธรรมชาติ จะได้บุญมาก

๑.๓) ควรเน้นการกระทำหรือพฤติกรรมที่ดีของตัวแบบ การอธิบายหรือแนะนำให้สมาชิกในครอบครัวสามารถแยกแยะสิ่งที่พบเห็นหรือจากสื่อต่างๆ ในทุกรูปแบบ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ได้แก่

๑.๓.๑) บิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ เป็นแบบอย่างในพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น การบริโภค การใช้สินค้า การแต่งกาย การรดน้ำขอพรจากผู้ใหญ่ การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายของตนเองหรือครอบครัว ฯลฯ

๑.๓.๒) รู้จักเลือกรับและปรับใช้สิ่งที่เหมาะสมจากตัวแบบที่ดีและสื่อต่างๆ ที่เป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและประหยัด

๑.๓.๓) การกระทำหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การเล่นพนัน การดื่มสุราและสูบบุหรี่ การเสียน้ำที่รุนแรง การเล่นน้ำสงกรานต์ด้วยความประมาท ฯลฯ

๑.๓.๔) การให้ความสำคัญกับการกระทำหรือพฤติกรรมในเชิงคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าในเชิงวัตถุและสิ่งของ เช่น การทำบุญตักบาตรและอุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว การดูแลและเลี้ยงดูบิดามารดาและผู้มีพระคุณ

๑.๓.๕) การกระชับหรือสานสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว หากมีสมาชิกที่แยกย้ายไปเป็นครอบครัวใหม่ หรือไปทำงานต่างถิ่นได้กลับมาอยู่พบปะ ประกอบพิธีกรรม หรือทำกิจกรรมรวมกัน อันเป็นการสร้างความเข้าใจ ความสมานฉันท์ และสัมพันธ์ภาพของคนในครอบครัวและเครือญาติ ฯลฯ

๒) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น

๒.๑) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่นขอความร่วมมือและร่วมกันดำเนินการรณรงค์ให้ความรู้ประเพณีสงกรานต์แบบพอเพียงและประหยัด เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลหรือการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

๒.๒) สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมและเปิดพื้นที่ในการให้ความรู้และสาระสำคัญเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ของท้องถิ่น รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

๒.๓) สถาบันศาสนามีบทบาทในการสั่งสอน ชัดเกล้าและปลูกฝังหลักธรรมคำสอนทางศาสนาอันเป็นทางสายกลาง คุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว เครือญาติ และชุมชน เพื่อก่อให้เกิดสำนึกและพฤติกรรมหรือการกระทำที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต ชยัน อดทน อดกลั้น บนพื้นฐานความพอเพียงและประหยัด แต่มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และช่วยเหลือเกื้อกูลของเครือญาติและในสังคม เช่น การร่วมกันทำบุญและอาหารพื้นบ้านแก่ผู้มาร่วมทำบุญและผู้ด้อยโอกาส ทำบุญหรือบิณฑบาตอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ ขนทรายเข้าวัดหรือก่อเจดีย์ทราย สรงน้ำพระพุทธรูป สรงน้ำพระภิกษุ และสามเณร อันเป็นการสืบทอดและสืบสานประเพณีสงกรานต์ตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น

๒.๔) ส่งเสริมให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีการจัดประชุมในการจัดเตรียมงานประเพณีสงกรานต์ โดยร่วมกันพิจารณาวางแผน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นแนวทางประการหนึ่งในการพิจารณา ทบทวน ไตร่ตรอง และสามารถตัดสินใจเลือกแนวปฏิบัติได้อย่างมีเหตุผลและเหมาะสม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับท้องถิ่นและสังคม เช่น ความจำเป็นในการจัดงานแบบใหญ่โต รูปแบบการจัดงานประเพณีสงกรานต์แบบพอเพียงและประหยัดควรเป็นอย่างไร? ความจำเป็นในการประกวดขบวนแห่ การประกวดเทพีสงกรานต์ การแสดงดนตรีและการละเล่นรื่นเริง ฯลฯ

๓) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น

๓.๑) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์หรือจัดทำสื่อความรู้ที่สร้างสรรค์และมีเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ความรู้ วรรณคดีในการสร้างกระแสและช่วยสร้างสำนึกการจัดงานประเพณีสงกรานต์แบบพอเพียงและประหยัด อย่างต่อเนื่อง หรือบ่อยๆ และหลากหลายช่องทาง

๓.๒) การเผยแพร่หรือผลิตสื่อที่มีเนื้อหาสาระและคุณค่าของประเพณี ควรพิจารณาถึงการบูรณาการหรือการนำมิติวัฒนธรรมท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาษาถิ่น ดนตรี ทำนองและเพลงพื้นบ้าน ศิลปินและนักแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ

๓.๓) การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี คุณธรรมและความมีเหตุผลให้แก่คนในท้องถิ่นและสังคม โดยการนำเสนอประเด็น ข้อมูลและพฤติกรรมที่เป็นตัวแบบที่ดี รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การยกย่อง เชิดชูบุคคล องค์กรและหน่วยงานที่เป็นแบบอย่างที่ดี ในรูปแบบและช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสม

๓.๔) ประเด็นการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เช่น

๓.๔.๑) สงกรานต์นี้ ร่วมกันตั้งจิตอธิษฐานและทำความดี

๓.๔.๒) สงกรานต์ ไม่เล่นน้ำรุนแรง

๓.๔.๓) สงกรานต์ ไม่เมา ไม่ประมาท

๓.๔.๔) สงกรานต์ สีสาว

๓.๔.๕) สงกรานต์แบบพอเพียง

ฯลฯ

๒.๓ บันทึกช่วยจำ เราร่วมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(๑) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำความรู้อะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๒) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำคุณธรรมอะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๓) มีแนวทางและการกำหนดความพอประมาณ อย่างไร?

.....
.....
.....
.....

(๔) มีการใช้เหตุผล อะไร? ในการวางแผน ตัดสินใจ และปฏิบัติตนอย่างพอเพียงและประหยัด

.....
.....
.....
.....

(๕) มีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีหรือเตรียมตัวอย่างไร? ในการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

.....
.....
.....
.....

(๖) อื่นๆ

.....
.....

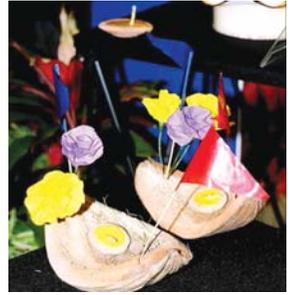
๓. ประเพณีลอยกระทง

๓. ประเพณีลอยกระทง

๓.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี

๓.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี

ประเพณีลอยกระทง อาจจะยังไม่มีหลักฐานยืนยันว่าลอยกระทงเริ่มมีเมื่อไร แต่เมื่อ ๓,๐๐๐ ปี มาแล้ว ก่อนรัชปศาสนาพุทธ-พราหมณ์จากอินเดีย กลุ่มชนบริเวณสุวรรณภูมิ มีพิธีกรรมเกี่ยวกับ “ผี”

เมื่อ ๒,๐๐๐ ปี มาแล้ว ราชสำนักในสุวรรณภูมิได้ปรับพิธีกรรมเกี่ยวกับ “ผี” จากเพื่อการขอขมาน้ำและดินให้เข้ากับศาสนาใหม่ จึงทำให้ความหมายเดิมเปลี่ยนไปกลายเป็นลอยกระทงเพื่อบูชาพระพุทธรูปเจ้าและเทวดา โดยมีหลักฐานพยานเก่าแก่ที่สุด คือ รูปสลักพิธีกรรมทางน้ำคล้ายลอยกระทงที่ปราสาทบายนในนครธม และเอกสารของลาลูแบร์ ที่บันทึกพิธีของชาวบ้านในกรุงศรีอยุธยาสมัยสมเด็จพระนารายณ์

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้โปรดให้ฟื้นฟูประเพณีพิธีกรรมที่สำคัญเพื่อความอุดมสมบูรณ์ จึงมีพระราชวินิจฉัยหนังสือ **ตำราท้าวศรีจุฬาลักษณ์** หรือนาง **นพมาศ** โดยสมมติให้ฉากของเรื่องเกิดขึ้นในยุคพระร่วงเจ้า แห่งกรุงสุโขทัย เป็นเหตุให้เกิดกระทงทำด้วยใบตองแล้วนิยมใช้สืบมาจนปัจจุบัน ประเพณีลอยกระทงจะลอยกระทงในวงน้ำขึ้นสูงสุด คือ **วันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ กลางเดือนสิบสอง**

๓.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี

ประเพณีลอยกระทง มีสาระสำคัญเพื่อขอขมาธรรมชาติ อันมีสิ่งที่เกี่ยวข้อง คำชู้และโอบอ้อมมวลมนุษย์ พืชและสัตว์ กล่าวคือ ดินหรือแม่พระธรณีที่ได้เหยียบย่ำ ทำลาย แต่ได้ให้ความมองงาม และน้ำหรือแม่พระคงคาที่ได้ถ่ายเท ชักถ่าย แต่ได้หล่อเลี้ยงความมีชีวิต

๓.๑.๓ คุณค่าของประเพณี

๑) คุณค่าต่อระบบความคิด ความเชื่อและศาสนาของคนในสังคม และความเชื่อมโยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แม่น้ำ ดิน ป่า เขา ฯลฯ รวมทั้งสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ได้แก่ ผีดีที่เป็นเทพ เทวดา และอารักษ์ (เช่น ผีข้าวหรือแม่โพสพ ผีน้ำหรือแม่พระคงคา ผีดินหรือแม่พระธรณี) ผีบรรพบุรุษ ฯลฯ ทำให้บุคคล ชุมชน และท้องถิ่นมีความเกรงกลัวในการละเมิดหรือผิดจารีตประเพณี และในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างสำนึกในการทำความดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความมั่นใจในการดำรงชีวิต รวมทั้งการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วย

๒) คุณค่าต่อระบบวิถีการผลิตของคนในสังคมเกษตรกรรม ที่ยังคงพึ่งพิงอยู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความเชื่อและศรัทธาสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ หลังจากพิธีกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ให้ความอุดมสมบูรณ์ในผลผลิต ดังนั้น จึงต้องมีการขอขมาลาโทษธรรมชาติ อันเป็นการสร้างสำนึกในการใช้ ดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ได้ให้มา สุขุมแล้วมวลมนุษย์

๓) คุณค่าต่อระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์ของคนในสังคม มีระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว เครือญาติและความผูกพันในชุมชนและท้องถิ่นที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการยอมรับจารีตประเพณีที่เป็นกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ มีโอกาสในการสานสัมพันธ์และร่วมกันสืบสานจารีตประเพณี พิธีกรรม และกิจกรรมต่างๆ บนพื้นฐานความเชื่อ ศรัทธา และสมัครสมานสามัคคี

๓.๒ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๓.๒.๑ ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี

วันลอยกระทงอาจจะมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำบุญตักบาตร เข้าวัดฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม การทำความสะอาดแม่น้ำ ลำคลอง การละเล่นรื่นเริง การจุดดอกไม้ไฟ ประทัด และพลุ การปล่อยโคมลอย การตั้งอธิษฐานจิตบูชาเพื่อลอยกระทงตามความเชื่อและศรัทธา ฯลฯ ทั้งนี้ อาจจะมีการแตกต่างในแบบแผนการประเพณีปฏิบัติของคนในสังคม ตามความเชื่อ และจารีตประเพณีของแต่ละท้องถิ่น

ประเพณีลอยกระทงของคนบางกลุ่มและบางพื้นที่ ได้เคลื่อนหรือเปลี่ยนแปลงในเชิงสาระความหมายและคุณค่าไปจากเดิม โดยเน้นการจัดงานใหญ่โต ความสนุกสนานรื่นเริง การแสดง แสง สี เสียง การจุดดอกไม้ไฟ ประทัดและพลุ การประกวดนางนพมาศ การประกวดขบวนแห่ การประกวดกระทง ฯลฯ

๓.๒.๒ ประเมินการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี

- ลักษณะกลุ่มเล็ก ๆ (ไม่เกิน ๑๐ คน) โดยเป็นค่ากระทง ๒๐๐-๕๐๐ บาท ค่าดอกไม้ไฟ ประทัดหรือพลุ ๑๐๐-๑,๐๐๐ บาท ค่าอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ๑,๐๐๐-๕,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ เช่น ค่าน้ำมันรถหรือพาหนะ ฯลฯ ๑,๐๐๐ บาท รวมเฉลี่ยประมาณ ๕,๐๐๐ บาทต่องาน หรือคิดเป็น ๕๐๐ บาทต่อคน

- ลักษณะงานใหญ่ ๆ (มากกว่า ๓๐๐ คน) โดยเป็นรางวัลการประกวดหรือของสมนาคุณนางนพมาศ ๕๐,๐๐๐-๒๐๐,๐๐๐ บาท รางวัลการประกวดขบวนแห่ ๕๐,๐๐๐-๒๐๐,๐๐๐ บาท รางวัลการประกวดกระทง ๑๐,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ บาท ค่าอาหารจัดเลี้ยง ๓๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ บาท ค่าเครื่องดื่มต่างๆ ๓๐,๐๐๐-๑๕๐,๐๐๐ บาท ค่าการแสดงและดนตรี ๕๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐ บาท ค่าดอกไม้ไฟ ประทัดและพลุ ๕๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ ๕๐,๐๐๐ บาท รวมเฉลี่ยประมาณ ๙๐๐,๐๐๐ บาทต่องาน หรือคิดเป็น ๓,๐๐๐ บาทต่อคน

เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายในภาพรวมการจัดงานประเพณีลอยกระทงจะเห็นว่า ไม่สอดคล้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความฟุ่มเฟือย เกินความจำเป็น และไม่ประหยัด เช่น ค่ากระทง ค่าดอกไม้ไฟ ประทัดและพลุ ค่าอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ค่าการแสดงและดนตรี ค่าจัดสถานที่ ฯลฯ ทั้งนี้ ความแตกต่างของค่าใช้จ่ายในการจัดงานย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น ประเภทและราคาของสินค้าและบริการ จำนวนผู้เข้าร่วมงานเลี้ยง ประเภทและราคาของสถานที่จัดงาน จำนวนวันจัดงาน ฯลฯ

๓.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานฯ ขอน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นหลักการอันเป็นแนวทางการส่งเสริมงานประเพณีนิยม และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ดังนี้

๑) สถาบันครอบครัวและเครือญาติ

๑.๑) ควรให้ความรู้ หรือศึกษาหาความรู้และสาระสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม จารีตประเพณีลอยกระทง และมอบหมายกิจกรรมรับผิดชอบตามวัยหรือความเหมาะสมกับสมาชิกในครอบครัว

๑.๑.๑) เพื่อให้เกิดความมั่นใจ ภาคภูมิใจในการพึ่งพาตนเอง ชยันตทน ชื่อสัตย์ ประหยัด เช่น การทำกระทงเองจากใบตอง ต้นกล้วย หรือวัสดุธรรมชาติอื่นๆ เป็นต้น

๑.๑.๒) เพื่อให้รู้จักความพอดีทางด้านจิตใจ ทั้งบทบาทของผู้ให้ ผู้ได้รับ และการเสียสละ การคำนึงถึงผู้อื่น บรรพบุรุษ บพุการีและผู้มีพระคุณ รวมทั้งรู้จักประมาณให้เหมาะสมกับตนเอง ไม่ละโมภโลภมาก หรือมีความต้องการอยากมี อยากได้ จนเกินความจำเป็นในการดำรงชีวิต

๑.๑.๓) เพื่อให้รู้จักความพอประมาณหรือการประมาณทางด้านเศรษฐกิจความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อม หรือมีความพอใจในความพอมีพอกิน การทบทวนไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล อันเป็นกรอบคิด การตัดสินใจเลือกใช้สินค้าอุปโภคบริโภค การคำนึงคนอื่น การดูแลและรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการกระทำหรือพฤติกรรม การดำเนินชีวิต ได้แก่

- การถามตนเองหรือสมาชิกในครอบครัว เพื่อจะไปร่วมงานลอยกระทงในชุมชนหรือที่ไหน? ทำไม? เพราะอะไร?

- ควรทำกระทงไปลอยเอง หรือจะไปซื้อกระทง

- กระทงที่จะใช้เป็นวัสดุธรรมชาติ หรือกระทงโฟม

- กระทงที่จะซื้อราคาที่ไม่สูงมากนัก

- มีความจำเป็นในการซื้อ หรือจุดดอกไม้ไฟ ประทัดและพลุ ฯลฯ

๑.๑.๔) เพื่อให้รู้จักการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยี กล่าวคือ รู้จักประเมินสถานการณ์และเลือกประเด็นและพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมและท้องถิ่น โดยสามารถทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่น รู้จักเลือกปรับวัฒนธรรมและเทคโนโลยีและปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม เช่น การศึกษาหาความรู้ความเป็นมาของการลอย

กระทรวง พัฒนาการ วัสดุที่ใช้และรูปแบบของกระทรวง ฯลฯ

๑.๒) ควรส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อบุคคล เช่น ผู้อาวุโส ผู้รู้หรือปราชญ์ในท้องถิ่น ฯลฯ โดยมีเนื้อหาสาระที่เป็นหลักธรรมคำสอนทางศาสนา คุณธรรม เรื่องเล่าในท้องถิ่น ได้แก่ อานิสงค์ของการทำบุญ ทำทาน การลอยกระทงเพื่อขอขมากรรมชาติและพุทธานุชา ฯลฯ

๑.๒.๑) เพื่อให้มีความเชื่อ ทศนคติและจิตสำนึกที่ดี โดยกระบวนการขัดเกลาหรืออบรมสั่งสอนผ่านประเพณีลอยกระทง เช่น

- การปลูกฝังให้รู้จักดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการเลือกใช้ใบตองและต้นกล้วย หรือวัสดุจากธรรมชาติอื่นๆ

- การร่วมประเพณีลอยกระทง ด้วยศรัทธาเพื่อขอขมา ความมีสติ ความรอบคอบ ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ ฯลฯ

๑.๒.๒) เพื่อให้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมและพิธีกรรมทางศาสนา กิจกรรมของครอบครัวและชุมชนหรือท้องถิ่นในการจัดงานประเพณีลอยกระทง แบบพอเพียงและประหยัด เช่น การทำบุญตักบาตร การฟังเทศน์ การลอยกระทงเพื่อขอขมากรรมชาติบูชาพระพุทธเจ้าและเทวดา ฯลฯ

๑.๒.๓) การเสริมสิริมงคล ชำนาญและความมั่นใจในการดำเนินชีวิต เช่น การลอยกระทงเพื่อบูชาพระพุทธเจ้าและเทวดา การอธิษฐานขอพร การสะเดาะเคราะห์ ฯลฯ

๑.๒.๔) การเสริมสร้างความตระหนักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังความเชื่อ เช่น การลอยกระทงเพื่อขอขมากรรมชาติทั้งดินและน้ำที่มีคุณประโยชน์ต่อเรา

๑.๓) ควรเน้นการกระทำหรือพฤติกรรมที่ดีของตัวแบบ การอธิบายหรือแนะนำให้สมาชิกในครอบครัวสามารถแยกแยะสิ่งที่พบเห็น หรือจากสื่อต่างๆ ในทุกรูปแบบ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ได้แก่

๑.๓.๑) บิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ เป็นแบบอย่างในพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น การบริโภค การใช้สินค้า การแต่งกาย การทำกระทงเอง การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายของตนเองหรือครอบครัว ฯลฯ

๑.๓.๒) รู้จักเลือกรับและปรับใช้สิ่งที่เหมาะสมจากตัวแบบที่ดีและสื่อต่างๆ ที่เป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและประหยัด

๑.๓.๓) การกระทำหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การเล่นพนัน การดื่มสุราและสูบบุหรี่ การจุดพลุหรือดอกไม้ไฟด้วยความประมาท ฯลฯ

๑.๓.๔) การให้ความสำคัญกับการกระทำหรือพฤติกรรมในเชิงคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าในเชิงวัตถุและสิ่งของ เช่น การไปลอยกระทงเพื่อขอขมาธรรมชาติและด้วยจิตที่มีความศรัทธา เพื่อถวายเป็นพุทฺธบูชา หรือเทวดา ฯลฯ

๒) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น

๒.๑) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น ขอความร่วมมือและร่วมกันดำเนินการรณรงค์ให้**ความรู้**ประเพณีลอยกระทงแบบพอเพียงและประหยัด เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลหรือการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

๒.๒) สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมและเปิดพื้นที่ในการให้**ความรู้**และสาระสำคัญเกี่ยวกับประเพณีลอยกระทง รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการ**สร้างภูมิคุ้มกัน**ที่ดีให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

๒.๓) สถาบันศาสนามีบทบาทในการสั่งสอน ชัดเจนและปลูกฝังหลักธรรมคำสอนทางศาสนาอันเป็นทางสายกลาง **คุณธรรมและจริยธรรม**แก่สมาชิกในครอบครัว เครือญาติ และชุมชน เพื่อก่อให้เกิดสำนึกและ**พฤติกรรมหรือการกระทำ**ความดี ซื่อสัตย์ สุจริต ชยัน อดทน อดกลั้น บนพื้นฐานความพอเพียงและประหยัด แต่มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และช่วยเหลือเกื้อกูลของเครือญาติและในสังคมเช่น การทำกระทงเองเพื่อไปลอยขอขมาธรรมชาติ บูชาพระพุทฺธเจ้าและเทวดา อันเป็นการสืบทอดและสืบสานประเพณีลอยกระทงตามความเชื่อศรัทธา และเหมาะสมกับท้องถิ่น

๒.๔) ส่งเสริมให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีการจัดประชุมในการจัดเตรียมงานประเพณีลอยกระทง โดยร่วมกันพิจารณา**วางแผน** การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอันเป็นแนวทางประการหนึ่งในการพิจารณา ทบทวน ไตร่ตรอง และสามารถตัดสินใจเลือกแนวปฏิบัติได้อย่าง**มีเหตุผลและเหมาะสม** เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการ**สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับท้องถิ่นและสังคม** เช่น ความจำเป็นในการจัดงานแบบใหญ่โต รูปแบบการจัดงานลอยกระทงแบบพอเพียงและประหยัดควรเป็นอย่างไร ความจำเป็นในการประกวดประดิษฐ์กระทง การประกวดชบวนแห่ การประกวดนางนพมาศ การประกวดโคมลอย การแสดงดนตรีและการละเล่นรื่นเริง การจุดดอกไม้ไฟ ประทัดและพลุ ฯลฯ

๓) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น

๓.๑) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์หรือจัดทำ**สื่อความรู้**ที่สร้างสรรค์และมีเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้**ความรู้** รณรงค์ในการสร้างกระแสและช่วยสร้างสำนึกการจัดงานประเพณีลอยกระทงแบบพอเพียงและประหยัด อย่างต่อเนื่อง หรือบ่อยๆ และหลากหลายช่องทาง

๓.๒) การเผยแพร่หรือผลิตสื่อที่มีเนื้อหาสาระและคุณค่าของประเพณีควรพิจารณาถึงการบูรณาการหรือการนำมิติวัฒนธรรมท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาษาถิ่น ดนตรี ทำนองและเพลงพื้นบ้าน ศิลปินและนักแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ

๓.๓) การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี คุณธรรมและความมีเหตุผลให้แก่คนในท้องถิ่นและสังคม โดยการนำเสนอประเด็น ข้อมูลและพฤติกรรมที่เป็นตัวแบบที่ดี รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การยกย่อง เชิดชูบุคคล องค์กรและหน่วยงานที่เป็นแบบอย่างที่ดี ในรูปแบบและช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสม

๓.๔) ประเด็นการณรงค์และการประชาสัมพันธ์ในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เช่น

๓.๔.๑) ลอยกระทง เรามาร่วมกันตั้งจิตอธิษฐานและทำความดี

๓.๔.๒) ลอยกระทง แบบประหยัด ทำกระทงเอง

๓.๔.๓) ลอยกระทง ไม่เมา

๓.๔.๔) ลอยกระทง ขอชมมาธรรมชาติ

๓.๔.๕) ลอยกระทง เพื่อบูชาพระพุทธเจ้าและเทวดา

ฯลฯ

๓.๓ บันทึกช่วยจำ เราพร้อมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(๑) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำความรู้อะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๒) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำคุณธรรมอะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๓) มีแนวทางและการกำหนดความพอประมาณ อย่างไร?

.....
.....
.....
.....

(๔) มีการใช้เหตุผล อะไร? ในการวางแผน ตัดสินใจ และปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัด

.....
.....
.....
.....

(๕) มีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีหรือเตรียมตัวอย่างไร? ในการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

.....
.....
.....
.....

(๖) อื่นๆ

.....
.....

๔. ประเพณีบุญบั้งไฟ

๔. ประเพณีบุญบั้งไฟ

๔.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี

๔.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี

ประเพณีบุญบั้งไฟ หรือ **บุญเดือนหก** โดยทั่วไปเดือนหกจะเริ่มมีฝนตกแล้ว แต่บางปียังไม่ฝน ชาวนาจะเริ่มเตรียมทำนาไม่ได้ จึงเกิดประเพณีขอฝนขึ้นมาหลายอย่าง รวมทั้ง**การจุดบั้งไฟ** ซึ่งเป็นงานบุญประเพณีที่สำคัญของชาวสองฝั่งโขงและชาวอีสาน และได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีต

การจุดบั้งไฟมีความเกี่ยวข้องกับ **กบ** และ**คันคาก** (คางคก) โดยเชื่อกันว่า กบเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ มีฤทธิ์ ทำให้มีน้ำฝนหล่นจากฟ้า แต่ฝนก็ไม่ได้ตกลงมาทุกครั้งตามต้องการ ทำให้แห้งแล้ง คนเลยต้องบูชากบ เพื่อวิงวอนร้องขอให้กบช่วยบอกผู้มีอำนาจบนฟ้าปล่อยน้ำลงมาเป็นฝนตก ผ่านพิธีบูชากบซึ่งอาจจะไม่สำเร็จเสมอไป

คันคาก หรือ **คางคก** เป็นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำประเภทเดียวกับกบ รวมทั้งเขียดและอึ่งอ่างที่คนตั้งเดิมเริ่มแรกยุคดึกดำบรรพ์ (หรือสมัยก่อนประวัติศาสตร์) เคารพยกย่องเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ สัญลักษณ์ ของน้ำและฝน เพราะสัตว์พวกนี้มักปรากฏตัวและส่งเสียงดังเมื่อฝนตกลงมาเป็นน้ำนองทั่วไป ให้ความอุดมสมบูรณ์แก่ผู้คนทุกชนเผ่าที่มีหลักแหล่งอยู่เขตมรสุมที่ทำกิจกรรมโดยอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติเท่านั้น เพราะยังล่าหลังทางเทคโนโลยี

ฉะนั้น หลายครั้งฝนก็ไม่ตกตามที่คนต้องการ มนุษย์เลยจินตนาการว่าผู้มีอำนาจบนฟ้ากำลังประพடுத்தมิชอบ ต้องกราบปรามปรามให้อยู่ในความควบคุมแล้วปล่อยน้ำฝนหล่นมาตามต้องการ เมื่อถึงเวลาฤดูกาลทำไร่ทำนา ทำให้คนสร้างเรื่องขึ้นจากจินตนาการแล้วบอกเล่ากันปากต่อปากสืบมาเป็นนิทาน เช่น **พญาคันคาก** หรือคางคกยกกรบขอฝนจากแกนบนฟ้า ฯลฯ ทำให้เกิดประเพณี **จุดบั้งไฟ** บอกแกนฟ้าให้ฝนตก แต่ลงท้ายก็ล้มเหลว คือเอาชนะธรรมชาติอย่างแท้จริงไม่ได้ (*ปราณี และสุจิตต์ วงษ์เทศ, ๒๕๔๘ : ๙๕-๙๖*)

๔.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี

ประเพณีบุญบั้งไฟ มีสาระสำคัญเพื่อวิงวอนร้องขอต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันมีอำนาจเหนือธรรมชาติ ช่วยให้เกิดฝนตกต้องตามฤดูกาล และทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ในผลผลิต พืชพันธุ์ธัญญาหาร

๔.๑.๓ คุณค่าของประเพณี

๑) คุณค่าต่อระบบความคิด ความเชื่อของคนในสังคม และความเชื่อมโยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ฟ้า ดิน แม่น้ำ ป่า เขา ฯลฯ รวมทั้งสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ได้แก่ ผีตี่เป็นเทพ (ผีแกน) เทวดา และอารักษ์ ผีบรรพบุรุษ (เช่น ผีปู่ตา) การขับไล่ผีร้าย ฯลฯ ทำให้บุคคล ชุมชน และท้องถิ่น มีความเกรงกลัวในการละเมิดหรือผิดจารีตประเพณี และมีความมั่นใจในการดำรงชีวิต

๒) คุณค่าต่อระบบวิถีการผลิตของคนในสังคมเกษตรกรรม ที่ยังคงพึ่งพิงอยู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความเชื่อและศรัทธาลึกลงที่อยู่นอกระบบชาติ หลังจากนี้ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ให้ความอุดมสมบูรณ์ในผลผลิต ดังนั้น จึงต้องมีการขอขมาลาโทษธรรมชาติ อันเป็นการสร้างสำนึกในการใช้ ดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ได้ให้ความสุขแก่มวลมนุษย์

๓) คุณค่าต่อระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์ของคนในสังคม มีระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว เครือญาติและความผูกพันในชุมชนและท้องถิ่นที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการยอมรับจารีตประเพณีที่เป็นกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ มีโอกาสในการกระชับสานสัมพันธ์ สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม และร่วมกันสืบสานจารีตประเพณี พิธีกรรม และกิจกรรมต่างๆ บนพื้นฐานความเชื่อ ศรัทธา และสมัคร์สมานสามัคคี

๔.๒ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเพณีบุญบั้งไฟของชาวสองฝั่งโขงและชาวอีสานจะมีลักษณะและรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน แต่อาจมีความแตกต่างในด้านรายละเอียดบางประการ โดยทั่วไปแล้วสามารถสรุปสาระสำคัญของขั้นตอนและกระบวนการประเพณีบุญบั้งไฟได้ ดังนี้

๔.๒.๑ ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี

๑) เตรียมการหาวัน และจัดทำบั้งไฟ

จะมีการหาวันและเตรียมการจัดงานจุดบั้งไฟ กล่าวคือ หมอจ้ำ หรือเจ้าพิธีที่ติดต่อกับวิญญาณผีปู่ตาอันเป็นผีของชุมชนและผู้เกี่ยวข้องในชุมชนและท้องถิ่น จะหารือร่วมกันเพื่อกำหนดงานบุญบั้งไฟว่าจะจัดเมื่อไร หรือจะจัดร่วมกับหมู่บ้านอื่นๆ แล้วก็ประกาศให้ชาวบ้านทราบ เพื่อขอบริจาคทรัพย์ตามศรัทธาและฐานะ รวมทั้งแรงงาน และบริจาคทรัพย์ด้วยใจศรัทธา จำนวนเงินบริจาคมากน้อย ตามฐานะเศรษฐกิจและแรงศรัทธา โดยกลุ่มช่างหรือสະບັບ ก็จะมีการจัดทำและตกแต่งบั้งไฟที่เรียกกันว่า เอ็บั้งไฟ และเมื่อตกแต่งบั้งไฟเสร็จแล้ว สิ่งที่จะต้องกระทำกันอย่างเคร่งครัดก็คือ การจุดบั้งไฟถวายหรือถวายผีปู่ตาที่ศาลปู่ตา

๒) วันโฮม พิธีแห่บั้งไฟ

ในวันแรกของประเพณีบั้งไฟหรือที่เรียกกันว่า “วันโฮม” จะมีการนำเอาบั้งไฟออกมาแห่รอบชุมชนหรือท้องถิ่นก่อน โดยมีกลุ่มตลกเล่น “คำเซ็ง” ที่มีความหมายสองแง่สองง่าม หรือส่อไปทางเรื่องเพศ ร่วมในพิธีแห่บั้งไฟ เพราะเชื่อกันว่าจะช่วยขับไล่ภูติผีปีศาจ

๓) วันจุดบั้งไฟ

วันต่อมาจะนำบั้งไฟไปจุดกันกลางทุ่งนา หากบั้งไฟอันไหนไม่ขึ้นเพราะดินเป็นดาน เจ้าของบั้งไฟก็จะถูกจับโยนลงในโคลนตม โดยทั่วไปการทำบั้งไฟนิยมทำอยู่ ๓ ขนาด คือ “บั้งไฟธรรมดา” หมายถึง บั้งไฟที่บรรจุดินปืนไม่เกิน ๑๒ กิโลกรัม “บั้งไฟหมื่น” หมายถึง บั้งไฟที่บรรจุดินปืนเกิน ๑๒ กิโลกรัม และ “บั้งไฟแสน” หมายถึง บั้งไฟที่บรรจุดินปืนเกิน ๑๒๐ กิโลกรัม ในการจุดบั้งไฟยังเป็นการทำนายฝนฟ้าและความอุดมสมบูรณ์ กล่าวคือ ถ้าบั้งไฟขึ้นสูง หมายถึง ฝนฟ้า ข้าวปลาและอาหารจะอุดมสมบูรณ์ดี ก็จะทำให้แล้งฉียงลง รื่นเริงกัน แต่ถ้าบั้งไฟแตกหรือไม่ขึ้น หมายถึง ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล

ทั้งนี้ ประเพณีบุญบั้งไฟของคนบางกลุ่มและบางพื้นที่ ได้เคลื่อนหรือเปลี่ยนแปลงในเชิงสาระความหมายและคุณค่าไปจากเดิม โดยเน้นการจัดงานใหญ่โต การประกวดประชันขันแข่งบั้งไฟประเภทต่างๆ การประกวดชบวนแห่บั้งไฟ การทำและจุดบั้งไฟที่ไม่ปลอดภัยทำให้เกิดอุบัติเหตุและอันตราย ฯลฯ และเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายในการจัดการงานประเพณีบุญบั้งไฟ เช่น ค่าจัดทำบั้งไฟตามแต่ละขนาด ค่าอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ค่าการแสดงและดนตรี ค่าจัดสถานที่ ฯลฯ

๔.๒.๒ ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี

- **ลักษณะงานเล็ก ๆ** (ระดับชุมชน) โดยเป็นค่าจัดทำบั้งไฟธรรมดาหรือบั้งไฟหมื่น ๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท ค่าอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ ๕,๐๐๐ บาท รวมเฉลี่ยประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาทต่องาน

- **ลักษณะงานใหญ่ ๆ** (ระดับอำเภอและจังหวัด) โดยเป็นรางวัลการประกวดบั้งไฟประเภทต่างๆ ๕๐,๐๐๐-๒๐๐,๐๐๐ บาท รางวัลการประกวดชบวนแห่ ๕๐,๐๐๐-๒๐๐,๐๐๐ บาท รางวัลการประกวดธิดาบั้งไฟ ๑๐,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ บาท ค่าอาหารจัดเลี้ยง ๓๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ บาท ค่าเครื่องดื่มต่างๆ ๓๐,๐๐๐-๑๕๐,๐๐๐ บาท ค่าการแสดงและดนตรี ๕๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ ๑๐๐,๐๐๐ บาท รวมเฉลี่ยประมาณ ๙๐๐,๐๐๐ บาทต่องาน

เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายในภาพรวมการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟบางพื้นที่จะเห็นว่าไม่สอดคล้อง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความฟุ่มเฟือย เกินความจำเป็น และไม่ประหยัด

ทั้งนี้ หากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนของสังคมมีความรู้ ความเข้าใจ และร่วมกันกำหนดจุดยืนและวัตถุประสงค์ของการจัดงานประเพณีนั้นเพื่ออะไร? หากเป็นการสืบสานประเพณีและความเชื่อของท้องถิ่น อาจจะต้องมีการทบทวนความจำเป็นหรือเหตุผลในการจัดบางกิจกรรม หรือการลดค่าใช้จ่ายบางรายการ ฯลฯ จากประเด็นตัวอย่างการใช้เหตุผลความรู้และคุณธรรมในการวางแผนจัดงานประเพณี ก็ย่อมจะนำไปสู่ความพอประมาณในการจัดงาน ไม่ขาดทุนหรือเป็นหนี้สิน ฯลฯ

๔.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงาน ขอน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นหลักการอันเป็นแนวทางการส่งเสริมงานประเพณีนิยม และการปฏิบัติตนของ ประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ดังนี้

๑) สถาบันครอบครัวและเครือญาติ

๑.๑) ควรให้ความรู้ หรือศึกษาหาความรู้และสาระสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม จารีตประเพณีบุญบั้งไฟของท้องถิ่น และมอบหมายกิจกรรมรับผิดชอบตามวัยหรือ ความเหมาะสมกับสมาชิกในครอบครัว

๑.๑.๑) เพื่อให้เกิดความมั่นใจ ภาคภูมิใจในการพึ่งพาตนเอง ชยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด

๑.๑.๒) เพื่อให้รู้จักความพอดีทางด้านจิตใจ ทั้งบทบาทของผู้ให้ ผู้ได้รับ และการเสียสละ ที่รู้จักประมาณให้เหมาะสมกับตนเอง การคำนึงถึงผู้อื่น บรรพบุรุษ บุพการีและผู้มีพระคุณ

๑.๑.๓) เพื่อให้รู้จักความพอประมาณหรือการประมาณทางด้าน เศรษฐกิจความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อม หรือมีความพอใจในความพอกิน การทบทวน ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล อันเป็นกรอบคิด การตัดสินใจเลือกใช้สินค้าอุปโภคบริโภค การ คำนึงถึงคนอื่น การดูแลและรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการกระทำหรือพฤติกรรม การดำเนินชีวิต ได้แก่

- การพิจารณาความพอประมาณและความมีเหตุผลในการ บริจาคเงิน หรือแรงงานในการร่วมกันสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟ

- การพิจารณาความพอประมาณและความมีเหตุผลในการจัดงาน ร่วมกันสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟ โดยเสนอข้อคิดเห็นต่อคณะกรรมการในการจัดงาน เช่น รูปแบบและกิจกรรมของงานประเพณีบุญบั้งไฟควรเป็นแบบง่ายๆ ตามศรัทธาและความเชื่อของ คนในท้องถิ่นไม่ใช่เพียงแค่การประกวดหรือแข่งขันเท่านั้น ในการจัดทำบั้งไฟควรใช้วัสดุจาก ธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น หรือมีความปลอดภัยในการจัดทำบั้งไฟ การจุดบั้งไฟ และการจัด พื้นที่ชมการจุดบั้งไฟ ฯลฯ

๑.๑.๔) เพื่อให้รู้จักการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและ เทคโนโลยี กล่าวคือ รู้จักประเมินสถานการณ์และเลือกประเด็นและพฤติกรรมที่เหมาะสมกับ บริบทของสังคมและท้องถิ่น โดยสามารถทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่น รู้จักเลือกรับวัฒนธรรมและ เทคโนโลยีและปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เช่น พื้นที่และ ลักษณะการจุดบั้งไฟที่รุนแรงและอันตราย การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการออกแบบบั้งไฟ หรือ คำนวณส่วนผสมการทำบั้งไฟ ฯลฯ

๑.๒) ควรส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อบุคคล เช่น ผู้อาวุโส ผู้รู้หรือปราชญ์ในท้องถิ่น ฯลฯ โดยมีเนื้อหาสาระที่เป็นหลักคุณธรรมจริยธรรม เรื่องเล่าในท้องถิ่น ได้แก่ นิทานพญาคันคาก อานิสงค์ของการทำบุญ ทำทาน การทำความดี ความซื่อสัตย์ ความขยัน ฯลฯ

๑.๒.๑) เพื่อให้มีความเชื่อ ทศนคติและจิตสำนึกที่ดี โดยกระบวนการขัดเกลาหรืออบรมสั่งสอนผ่านประเพณีบุญบั้งไฟ เช่น

- การปลูกฝังให้รู้จักดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการใช้วัสดุจากธรรมชาติหรือไม่ใช่ทำบั้งไฟ

- การทำบั้งไฟ การจุดบั้งไฟ และการชมบั้งไฟด้วยสติ และความรอบคอบ มีความระมัดระวัง ไม่ประมาท ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ ฯลฯ

๑.๒.๒) เพื่อให้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวและชุมชนหรือพิธีกรรมของท้องถิ่นและทางศาสนาในการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟแบบพอเพียงและประหยัด เช่น การเช่นไหว้ศาลปู่ตา ทำบุญตักบาตร การฟังเทศน์ การจุดบั้งไฟ ฯลฯ

๑.๒.๓) การเสริมสร้างสติปัญญาและความมั่นใจในการดำเนินชีวิต เช่น การจุดบุญบั้งไฟเพื่อบอกแฉกทำให้ฝนตกลงมาจะได้เพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหาร ฯลฯ

๑.๒.๔) การเสริมสร้างความตระหนักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังความเชื่อ เช่น การบุญบั้งไฟเพื่อบูชาผีฟ้าพญาแฉก ฯลฯ

๑.๓) ควรเน้นการกระทำหรือพฤติกรรมที่ดีของตัวแบบ การอธิบายหรือแนะนำให้สมาชิกในครอบครัวสามารถแยกแยะสิ่งที่พบเห็นหรือจากสื่อต่างๆ ในทุกรูปแบบ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ได้แก่

๑.๓.๑) บิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ เป็นแบบอย่างในพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น การบริโภค การใช้สินค้า การแต่งกาย การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายของตนเองหรือครอบครัว ฯลฯ

๑.๓.๒) รู้จักเลือกปรับและปรับใช้สิ่งที่เหมาะสมจากตัวแบบที่ดีและสื่อต่างๆ ที่เป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและประหยัด

๑.๓.๓) การกระทำหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การเล่นเกมพนันเดิมพันในการจุดบั้งไฟ การดื่มสุราและสูบบุหรี่บริเวณที่จุดบั้งไฟและบริเวณใกล้เคียง ฯลฯ

๑.๓.๔) การให้ความสำคัญกับการกระทำหรือพฤติกรรมในเชิงคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าในเชิงวัตถุและสิ่งของ เช่น การช่วยแรงงานในการทำควาสะอาด ศาลปู่ตา การจัดทำบั้งไฟ การจัดเตรียมงาน การจัดเตรียมสถานที่จุดบั้งไฟ การเคารพกฎหรือมาตรการความปลอดภัยในการจัดทำบั้งไฟ การจุดบั้งไฟ

ฯลฯ

๒) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น

๒.๑) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น ขอความร่วมมือและร่วมกันดำเนินการรณรงค์ให้ความรู้ประเพณีบุญบั้งไฟแบบพอเพียง และประหยัดเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลหรือการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

๒.๒) สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมและเปิดพื้นที่ในการให้ความรู้และสาระสำคัญเกี่ยวกับประเพณีบุญบั้งไฟของท้องถิ่น รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

๒.๓) สถาบันศาสนามีบทบาทในการสั่งสอน ชัดถลาและปลูกฝังหลักธรรม คำสอนทางศาสนาอันเป็นทางสายกลาง คุณธรรมและจริยธรรม สมาชิกในครอบครัว คนในชุมชนและท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดสำนึกและพฤติกรรมหรือการกระทำความดี ซื่อสัตย์ สุจริต ชยันตทน อุดกถัน บนพื้นฐานความพอเพียงและประหยัด แต่มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และช่วยเหลือเกื้อกูลของเครือญาติและในสังคม

๒.๔) ส่งเสริมให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีการจัดประชุมในการจัดเตรียมงานประเพณีบั้งไฟ โดยร่วมกันพิจารณาวางแผน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อันเป็นแนวทางประการหนึ่งในการพิจารณา ทบทวน ไตร่ตรอง และสามารถตัดสินใจเลือกแนวปฏิบัติได้อย่างมีเหตุผลและเหมาะสม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับท้องถิ่น และสังคม เช่น รูปแบบการรณรงค์ให้ความรู้ประเพณีบั้งไฟแบบประหยัดของท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร? ฯลฯ

๓) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น

๓.๑) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์หรือจัดทำสื่อความรู้ที่สร้างสรรค์และมีเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ความรู้ รณรงค์ในการสร้างกระแสและช่วยสร้างสำนึกการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟแบบพอเพียงและประหยัด อย่างต่อเนื่อง หรือบ่อยๆ และหลากหลายช่องทาง

๓.๒) การเผยแพร่หรือผลิตสื่อที่มีเนื้อหาสาระและคุณค่าของประเพณี ควรพิจารณาถึงการบูรณาการหรือการนำมิติวัฒนธรรมท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาษาถิ่น ดนตรี ทำนองและเพลงพื้นบ้าน ศิลปินและนักแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ

๓.๓) การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี คุณธรรมและความมีเหตุผลให้แก่คนในท้องถิ่นและสังคม โดยการนำเสนอประเด็น ข้อมูลและพฤติกรรมที่เป็นตัวแบบที่ดี รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การยกย่อง เชิดชูบุคคล องค์กรและหน่วยงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีในรูปแบบและช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสม

๓.๔) ประเด็นการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเช่น

๓.๔.๑) บุญบั้งไฟ แบบประหยัด

๓.๔.๒) บุญบั้งไฟ ไม่เมา ไม่มีพินัน ฯลฯ

๔.๓ บันทึกช่วยจำ เราร่วมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(๑) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำความรู้อะไร? มาใช้บ้าง

-
-
-
-

(๒) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำคุณธรรมอะไร? มาใช้บ้าง

-
-
-
-

(๓) มีแนวทางและการกำหนดความพอประมาณ อย่างไร?

-
-
-
-

(๔) มีการใช้เหตุผล อะไร? ในการวางแผน ตัดสินใจ และปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัด

-
-
-
-

(๕) มีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีหรือเตรียมตัวอย่างไร? ในการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

-
-
-
-

(๖) อื่นๆ

-
-

๕. ประเพณีบวช

๕. ประเพณีบวช

๕.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี

๕.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี

ประเพณีบวช ในอดีตนิยมเรียกกันว่า **บวชขนาด** (ให้เป็นพระ) ไม่เรียกพิธีอุปสมบทว่า **บวชคนให้เป็นพระ** ในพระวินัยของพระพุทธเจ้าไม่มีเรื่อง **บวชขนาด** (ให้เป็นพระ) ฉะนั้น **พิธีบวชขนาด** จึงไม่มีในชมพูทวีป (หรืออินเดียโบราณ) แต่เป็นประเพณีพื้นเมืองของภูมิภาคอุษาคเนย์ โดยเฉพาะบริเวณผืนแผ่นดินที่เป็นพม่า (มอญ) เขมร ลาว และไทย

การบวชเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา มีประวัติความเป็นมา ๓ ขั้นตอน คือ **ในเริ่มแรก** พระพุทธเจ้าประทานการบวชแก่พระสาวกด้วยพระองค์เอง ด้วยพระดำรัสว่า **“จงเป็นภิกษุมาเถิด”** เรียกการบวชแบบนี้ว่า **เอหิภิกขุอุปสัมปทา**

ต่อมา พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระสาวกอำนาจการบวช ทรงบัญญัติการบวชด้วยการเปล่งวาจาถึง **พระรัตนตรัยเป็นสรณะ** หรือเป็นที่พึ่งทางใจ เรียกการบวชแบบนี้ว่า **ติสรณคมนุปสัมปทา**

และภายหลัง พระพุทธเจ้าทรงยกเลิกการบวชสองแบบดังกล่าวแล้ว ทรงอนุญาตการบวชแบบที่ต้องประชุมสงฆ์ มีข้อกำหนดเกี่ยวกับจำนวนสงฆ์ผู้เข้าประชุม การสอบถามคุณสมบัติ และการสวดประกาศขอรับความเห็นชอบของสงฆ์ โดยการเสนอญัตติ ๑ ครั้ง สวดประกาศขอรับความเห็นชอบ ๓ ครั้ง รวมเป็น ๔ ครั้ง เรียกการบวชแบบนี้ว่า **ญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทา**

อนึ่ง ได้ทรงบัญญัติให้นำการบวชด้วยการเปล่งวาจา หรือ **ติสรณคมนุปสัมปทา** ไปใช้ในการบวชเป็นสามเณร

ทั้งนี้ ผู้นับถือพุทธศาสนาส่วนใหญ่มักมีธรรมเนียมปฏิบัติ หรือมีจุดมุ่งหมายจะให้กุลบุตรเป็นศาสนทายาทเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือต้องการให้เรียนรู้และนำหลักคำสอนมาปรับใช้ในการครองเรือนและการดำรงชีวิต โดยผู้สมัครบวชเป็นภิกษุ (อุปสัมปทา) จะต้องมียุครบ ๒๐ ปีขึ้นไป และมีคุณสมบัติครบบริบูรณ์ หรือให้ลูกหลานของตนที่ยังอายุไม่ครบ ๒๐ ปี ก็บวชเป็นสามเณร (บรรพชา) ก่อน ในที่นี้ จะขอกล่าวเน้นเฉพาะการบวชเป็นพระภิกษุเท่านั้น ดังนั้น **ช่วงระยะเวลาที่ประชาชนนิยมจัดประเพณีบวช ส่วนใหญ่จะก่อนวันเข้าพรรษาประมาณ ๑-๒ เดือน**

๕.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี

ประเพณีบวช มีสาระสำคัญ คือ การละเพศของผู้ครองเรือนมาดำรงเพศของผู้ไม่ครองเรือน ซึ่งหมายถึง ไปจากความเป็นฆราวาส คือ จากการครองเรือนไปสู่ความเป็นบรรพชิต คือ ผู้ไม่ครองเรือนโดยสิ้นเชิง เช่น การสละความมีทรัพย์สินสมบัติ การสละวงศ์ญาติทั้งหลาย การเลิกเล่นการนุ่งห่มอย่างฆราวาส เลิกเล่นการกินอยู่อย่างฆราวาส เลิกเล่นการใช้สอยอย่างฆราวาส เลิกเล่นการกิริยาวาจาอย่างฆราวาส เลิกเล่นความรู้สึกรักนึกคิดอย่างฆราวาส

๕.๑.๓ คุณค่าของประเพณี

๑) คุณค่าต่อพระพุทธศาสนา โดยการทำนุบำรุง สืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญและสืบต่อไป สืบเนื่องจากพระพุทธเจ้าทรงสอน เรื่อง การทำบุญที่เรียกว่า **บุญกิริยาวัตถุ** หมายถึง ทางที่จะทำบุญหรือทางที่จะได้บุญมี ๑๐ ประการ โดยมี **ปัตติทานมัย** หมายถึง บุญที่สำเร็จด้วยการให้ส่วนบุญ หรือ แบ่งส่วนบุญให้ผู้อื่น ดังนั้นการบวชจึงถือว่าเป็นการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ ผู้ที่บวชเชื่อว่าจะได้ทำบุญครั้งสำคัญในชีวิต

๒) คุณค่าการยกย่องและให้เกียรติกับสตรีผู้เป็น “แม่” การ**ทำขวัญนาค** คือ พิธีที่ให้ความสำคัญแก่ผู้เป็นแม่ โดยการกล่าวคำทำขวัญพรรณนาเป็นลำดับเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิเมื่อตั้งครรภ์แล้วก็ถึงเวลา**แพ้ท้อง** จนกระทั่ง**คลอด** หมอขวัญจะพรรณนาเป็นชั้นเป็นตอนจากนั้นก็**เชิญขวัญ** **เบิกบายสี** แล้วทำพิธี**เวียนเทียน**ด้วยการขับร้องและบรรเลงเพลงนางนาค พิธีทำขวัญแต่ก่อน เป็นพิธีพื้นๆ ง่ายๆ ในหมู่บ้าน ที่มีแต่เครื่องญาติสนิทมิตรสหายเท่านั้น ครั้นนานวันเข้าก็ถูกปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมให้ซับซ้อนขึ้น โดยรับคติทางศาสนาเข้ามาประสมประสาน เช่น พิธีพราหมณ์ ฉะนั้น จึงมีบายสีเป็นชั้นๆ สูงขึ้นไป แล้วมีเวียนเทียนเป็นเครื่องประกอบ ทั้งนี้ ในการบวชแม่ไม่มีการทำขวัญนาค หรือนิมนต์พระสงฆ์มาเทศน์สอนนาคก่อนบวช ไม่ถือว่าผิดธรรมเนียม

๓) คุณค่าต่อระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์ของคนในสังคม มีระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว เครือญาติและความผูกพันในชุมชนและท้องถิ่นที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น มีพิธีกรรมเกี่ยวกับขวัญ เรียกว่า**ทำขวัญ** หรือ**สู่ขวัญ** หรือ**เรียกขวัญ** ในทุกช่วงสำคัญของชีวิต ตั้งแต่เกิดจนถึงวาระสุดท้ายก่อนตาย เพื่อให้ผู้รับทำขวัญพ้นจากความวิตกกังวล หรือตกใจ และสร้างความมั่นใจและมั่นคงอันเป็นสิริมงคลแก่ผู้รับขวัญ ฉะนั้น**พิธีทำขวัญจึงเป็นพิธีกรรมที่แสดงความผูกพันและความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติระหว่างบุคคลกับครอบครัว และบุคคลกับชุมชนในสังคมเกษตรกรรม**

๕.๒ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเพณีบวชของสังคมไทยจะมีลักษณะและรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน แต่อาจจะมี ความแตกต่างในด้านรายละเอียดบางประการ เช่น พิธีกรรม การแต่งกายของนาคหรือผู้ที่ จะบวช ฯลฯ โดยทั่วไปแล้วสามารถสรุปสาระสำคัญของขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี บวชได้ ดังนี้

๕.๒.๑ ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี

๑) **เตรียมการติดต่อพระอุปัชฌาย์หรือเจ้าอาวาสวัดและจัดเตรียมเครื่องบวช** ก่อนที่พระอุปัชฌาย์จะรับบวชให้ จะต้องสอบถามพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือ ผู้อุปการะของผู้บวชเกี่ยวกับวัน เดือน ปีเกิด และคุณสมบัติของผู้บวชตามที่กำหนดไว้ และมอบใบสมัครขอบรรพชาและใบรับรองให้กรอกรายละเอียดแล้วถวายท่านเป็นหลักฐาน ผู้ขอ บวชควรนำดอกไม้ ธูป เทียนไปด้วยในเวลาอันควร ในกรณีที่จำเป็น ผู้ขอบวชอาจมอบตัวต่อ พระอุปัชฌาย์หรือเจ้าอาวาสวัดเองก็ได้ นอกจากนี้ ผู้ขอบวชจะต้องฝึกซ้อมกิริยามารยาทของ ความเป็นสมณะ และหัดท่องคำขอบรรพชาอุปสมบทพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้อุปการะของผู้

ขอบวช จะต้องเริ่มเตรียมหาเครื่องบวช ที่เรียกว่า บริหาร ๘ ประกอบด้วย **บาตร อันตราวสก** (ผ้าสบงหรือผ้าห่ม) **อุตตราสงค์** (ผ้าจีวรหรือผ้าห่ม) **สังฆาฏิ** (ผ้าห่มซ้อน ในปัจจุบันใช้เป็นผ้าพาดบ่า) **กายพันธน์** (ผ้าประคดเอวหรือผ้าคาดเอว) **ปรีสสานะ** (ผ้าครองหน้า) **สูจิ** (เข็ม) และ **วาลี** (ใบมีด) นอกจากนี้ ยังมีเครื่องใช้ที่จำเป็นอย่างอื่นๆ เช่น แปรงสีฟัน สบู่ ชันน้ำ ฯลฯ

๒) การลาบวช

หากผู้ขอบวชเป็นข้าราชการจะต้องขอและได้รับการอนุมัติให้ลาอุปสมบทก่อน โดยทั่วไปถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการที่ผู้ขอบวชจะไปบอกลาบวชกับผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ และผู้รู้จักมักคุ้น เพื่อให้มีโอกาสร่วมอนุโมทนาส่วนบุญด้วย ผู้ขอบวชควรเตรียมดอกไม้ธูปเทียนใส่พานไปลาบวช และกล่าวคำขอขมา ทั้งนี้ จะต้องคำนึงถึงกาลเทศะและความเหมาะสมด้วย

๓) การเตรียมก่อนบวช

พิธีบวชขนาด ยุคแรกเริ่มเดิมทีมีร่องรอยเหลืออยู่ในพม่า คือ นาคยังไม่ปลงผมโกนหัว เอนาคขึ้นม้าไปแห่เสียบก่อน ต่อเมื่อจะเข้าโบสถ์ขออุปสมบทจึงค่อยโกนหัว ซึ่งต่างจากคนไทยทุกวันนี้ที่ให้นาคโกนหัวก่อนแล้วค่อยแห่นาค บางรายทำขวัญตอนสายแล้วบวชตอนบ่ายวันเดียวกัน แต่บางรายไม่ทำขวัญ เมื่อโกนหัวก็แห่เข้าโบสถ์บวชเลยก็ได้ไม่ถือว่าผิดธรรมเนียม **ประเพณีบวชสมัยก่อน** ใช้เวลาอย่างน้อย ๓ วัน คือวันแรก **ทำขวัญ** วันที่สอง **บวช** วันที่สาม **ฉลองพระ**

ทั้งนี้ ผู้ขอบวชจำเป็นต้องปลงผมก่อนเข้าพิธีบวช โดยทั่วไปนิยมให้พ่อแม่ญาติผู้ใหญ่ หรือพระภิกษุผู้เป็นที่เคารพเป็นผู้รับปลายผมให้ก่อนเป็นพิธี ต่อจากนั้นจะต้องโกนผม หนวด เครา คิ้ว ของนาคให้หมดจด ควรอาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด ควรนุ่งขาวห่มขาว แต่ในกรณีจำเป็น อาจแต่งกายสุภาพ

๔) การนำนาคเข้าโบสถ์

ในวันบวช พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้อุปการะของผู้ขอบวช ผู้ที่จะร่วมพิธีบวชและนาคนำเครื่องอัญชลีบริวาร เครื่องใช้ประกอบอื่นๆ ไปพร้อมที่โบสถ์ โดยจะเวียนรอบโบสถ์ ๓ รอบ เป็นประทักษิณ เพื่อแสดง

คารวะต่อเขตแดนสงฆ์ และจะนำเครื่องอัญชลีบริวารและเครื่องใช้อื่นๆ เข้าไปตั้งไว้ในโบสถ์ก่อน นาคจะถวายดอกไม้ ธูป เทียนที่สีมาหน้าโบสถ์ และนั่งคุกเข่าประนมมือ กล่าวคำวันทาสีมาและคำขอขมา สำหรับบางวัดในบางพื้นที่อาจจะไม่มีการเวียนรอบโบสถ์ และการวันทาสีมา

เมื่อเข้าไปในโบสถ์ นาคนำดอกไม้ ธูป เทียน อีกชุดหนึ่ง บูชาพระประธาน โดยกล่าวคำบูชาพระ เสร็จแล้วกลับมานั่ง ณ ที่จัดไว้

๕) พิธีบวช

เมื่อถึงเวลากำหนด พระสงฆ์ที่ได้รับอาราธนาในพิธีบวช มีพระอุปัชฌาย์ พระคู่สวด และพระอันตบ ก็เข้าสู่โบสถ์ นั่งตามที่ตั้งไว้ เมื่อพร้อมแล้วพิธีบวชจะเริ่มขั้นตอน ตามกิจของคณะสงฆ์ ตามลำดับจนเสร็จพิธี

ทั้งนี้ ประเพณีบวชของคนบางกลุ่มและบางพื้นที่ ได้เคลื่อนหรือเปลี่ยนแปลง ในเชิงสาระความหมายและคุณค่าไปจากเดิม เช่น การบวชพอเป็นพิธี เน้นการจัดงานใหญ่โต การจ้างผู้มีชื่อเสียงหรือค่าใช้จ่ายสูง มาทำขวัญนาค การมีดนตรีและมหรสพฉลอง การจัดงานเลี้ยงที่หรูหรา ฯลฯ

๕.๒.๒ ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี

- **ลักษณะงานเล็ก ๆ** (แบบง่าย ๆ ข้าวหม้อแกงหม้อ หรือทำกันเองในหมู่เครือญาติ) โดยเป็นค่าจัดเตรียมเครื่องอุปบริขารต่าง ๆ ๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท ค่าอาหารและเครื่องดื่มต่าง ๆ ๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ เช่น ค่าถวายพระ ฯลฯ ๕,๐๐๐ บาท **รวมเฉลี่ยประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาทต่องาน**

- **ลักษณะงานใหญ่ ๆ** (การ์ดเชิญ หรือเชิญแขกมาร่วมงาน) โดยเป็นค่าจัดเตรียมเครื่องอุปบริขารต่าง ๆ ๒๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ บาท ค่าหม้อทำขวัญนาค ๒๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ บาท ค่าอาหารจัดเลี้ยง ๓๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ บาท ค่าเครื่องดื่มต่าง ๆ ๓๐,๐๐๐-๑๕๐,๐๐๐ บาท ค่าการแสดงและดนตรี ๕๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ เช่น ค่าพิมพ์การ์ดเชิญ ฯลฯ ๑๐๐,๐๐๐ บาท **รวมเฉลี่ยประมาณ ๘๕๐,๐๐๐ บาทต่องาน**

เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายในงานประเพณีบวชจะเห็นว่า บางครอบครัวหรือบางชุมชนหรือบางพื้นที่จะไม่สอดคล้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น และไม่ประหยัด เช่น ค่าอาหารและเครื่องดื่มต่าง ๆ ค่าการแสดงและดนตรี ค่าจัดสถานที่ ค่าหม้อทำขวัญนาคที่มีราคาแพง ฯลฯ โดยความแตกต่างของค่าใช้จ่ายในการจัดงานย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น ประเภทและราคาของสินค้าและบริการ จำนวนผู้เข้าร่วมงานเลี้ยง ประเภทและราคาของสถานที่จัดงาน จำนวนวันที่จัดงานเลี้ยง ฯลฯ

ทั้งนี้ หากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้บวช พ่อแม่ ผู้ปกครอง และเครือญาติ มีความรู้ความเข้าใจ และร่วมกันกำหนดจุดยืนและวัตถุประสงค์ของการจัดงานบวชเพื่ออะไร? ก็จะนำไปสู่ความมีเหตุผลในการกำหนดรูปแบบหรือลักษณะงานบวชแบบง่าย ๆ หรือแบบที่เหมาะสมกับสภาพฐานะทางเศรษฐกิจ อาจจะต้องมีการทบทวนความจำเป็นหรือเหตุผลในการจัดบางกิจกรรม หรือการลดค่าใช้จ่ายบางรายการ ฯลฯ จากประเด็นตัวอย่างการใช้เหตุผล ความรู้ และคุณธรรมในการวางแผนจัดงานบวช ก็ย่อมจะนำไปสู่ความพอประมาณในการจัดงาน ไม่ต้องไปกู้เงินหรือมีหนี้สินหลังจากจัดงานบวช ฯลฯ

๕.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานฯ ขอน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นหลักการอันเป็นแนวทางการส่งเสริมงานประเพณีนิยม และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ดังนี้

๑) สถาบันครอบครัวและเครือญาติ

๑.๑) ควรให้ความรู้ หรือศึกษาหาความรู้และสาระสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม จารีตประเพณีการบวชของท้องถิ่น ทั้งผู้บวชขมาชิกในครอบครัว และเครือญาติ และมอบหมายกิจกรรมรับผิดชอบตามวัยหรือความเหมาะสมกับสมาชิกในครอบครัว

๑.๑.๑) เพื่อให้เกิดความมั่นใจ การรู้จักประมาณตนเอง และการปรับตัวทั้งผู้บวชขมาชิกในครอบครัว และเครือญาติ ในการปฏิบัติตนและจัดการประเพณีบวชอย่างมีเหตุผล เช่น ความพร้อมทางด้านฐานะหรือทางด้านการเงิน ความต้องการของผู้บวช และบุคลากร จะมีส่วนในการกำหนดรูปแบบและรายละเอียดการจัดงานประเพณีบวชว่า ความเหมาะสมหรือลักษณะ ขนาดหรือระดับการจัดงานบวชควรเป็นแบบใด? ฯลฯ

๑.๑.๒) เพื่อให้รู้จักทบทวนตนเองโดยนำหลักศาสนาและคุณธรรม มาใช้ในการกำหนดความพอดีทางด้านจิตใจและการกระทำ ทั้งบทบาทของผู้ให้ ผู้ได้รับการเสียดสละ และการคำนึงถึงผู้อื่นที่มีพระคุณ เช่น แม่ คือ ผู้ที่ตั้งครรภ์และคลอดให้ชีวิต ฯลฯ

๑.๑.๓) เพื่อให้รู้จักความพอประมาณหรือการประมาณทางด้านเศรษฐกิจความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อม หรือมีความพอใจในความพอกิน การทบทวนไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล อันเป็นกรอบคิด การตัดสินใจเลือกใช้สินค้าอุปโภคบริโภค การคำนึงคนอื่น การดูแลและรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการกระทำหรือพฤติกรรมถึงการดำเนินชีวิต ได้แก่

- การพิจารณาความพอประมาณและความมีเหตุผลในการจัดพิธีงานบวช โดยจัดแบบต่างๆ ที่สอดคล้องตามความเชื่อของท้องถิ่นและพุทธศาสนา เช่น ต้องการศึกษาลัทธิคำสอนของพุทธศาสนา การจัดงานบวชแบบเรียบง่ายหรือแบบข้าวหม้อแกงหม้อ หรือเหมาะสมตามฐานะของตนมากกว่าความมีหน้าตา หรือเพื่อการยกย่องและชื่อเสียงในสังคม ฯลฯ

- การพิจารณาความพอประมาณและความมีเหตุผลในการทำขวัญนาค ถึงแม้ไม่มีการเชิญหม่อมมาทำขวัญนาค หรือนิมนต์พระสงฆ์มาเทศน์สอนนาคก่อนบวช ก็ไม่ถือว่าผิดธรรมเนียม ดังนั้น การทำขวัญนาคจึงย่อมขึ้นอยู่กับardtตัดสินใจของผู้บวชและครอบครัวของผู้บวช ที่ควรจะใช้เหตุผลในการพิจารณาประกอบกับความเหมาะสมทางฐานะการเงินของครอบครัว

- การพิจารณาความพอประมาณและความมีเหตุผลในการจัดงานเลี้ยงแขกที่มาอนุโมทนาบุญร่วมกัน สมาชิกในครอบครัวและเครือญาติสามารถช่วยเหลือและมาร่วมกันจัดเตรียมและจัดทำอาหาร เพื่อถวายพระหรือการเลี้ยงรับรองหรือรับประทานร่วมกันได้ ทั้งนี้ ก็สามารถนำวัสดุหรือวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบอาหารได้

- การปลูกฝังค่านิยมความประหยัด ความพอประมาณและความมีเหตุผล โดยการพิจารณาความจำเป็นและตรวจสอบราคาของสินค้าและบริการ หรือการลดค่าใช้จ่ายบางรายการที่พิจารณาว่า ฟุ่มเฟือย หรือไม่จำเป็นในงานบวช เช่น การจ้างหมอบำทำขวัญที่มีชื่อเสียงและราคาสูง มหรสพเฉลิมฉลองที่ราคาสูง ดนตรีและขบวนแห่รอบโบสถ์ ฯลฯ

๑.๒) ควรส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อบุคคล เช่น ผู้อาวุโส ผู้รู้หรือปราชญ์ในท้องถิ่น ฯลฯ โดยมีเนื้อหาสาระที่เป็นหลักธรรมคำสอนทางศาสนา คุณธรรม เรื่องเล่าในท้องถิ่น ได้แก่ อานิสงค์ของการบวช การทำบุญ ทำทาน การทำความดี ความซื่อสัตย์ ความขยัน ฯลฯ

๑.๒.๑) เพื่อให้มีความเชื่อ ศักดิ์ศรัทธาและจิตสำนึกที่ดี โดยกระบวนการขัดเกลาหรืออบรมสั่งสอนผ่านประเพณีบวช เช่น

- การบวช เพื่อทดแทนพระคุณของบิดามารดา และผู้มีพระคุณ
- ผู้ขอบวช จะต้องมีความสำรวมในการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย โดยมีการเปลี่ยนแปลงสภาพจากฆราวาสเป็นสมณะเพศหรือพระภิกษุ

ฯลฯ

๑.๒.๒) เพื่อให้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวและชุมชน หรือพิธีกรรมของท้องถิ่นและทางศาสนาในการจัดงานประเพณีบวชแบบพอเพียงและประหยัด เช่น การขอขมาบิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ และผู้มีพระคุณ การทำบุญตักบาตร การจัดเตรียมอาหารและเครื่องใช้ในการบวช

ฯลฯ

๑.๓) ควรเน้นการกระทำหรือพฤติกรรมที่ดีของตัวแบบ การอธิบายหรือแนะนำให้สมาชิกในครอบครัวสามารถแยกแยะสิ่งที่พบเห็นหรือจากสื่อต่างๆ ในทุกรูปแบบ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ได้แก่

๑.๓.๑) บิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ เป็นแบบอย่างในพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น การบริโภค การใช้สินค้า การแต่งกาย การจัดงานบวช การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายของตนเองหรือครอบครัว ฯลฯ

๑.๓.๒) รู้จักเลือกรับและปรับใช้สิ่งที่เหมาะสมจากตัวแบบที่ดีและสื่อต่างๆ ที่เป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและประหยัด

๑.๓.๓) การกระทำหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การกระทำที่ไม่สำรวม การดื่มสุราและสูบบุหรี่ การเล่นพนัน ฯลฯ

๑.๓.๔) การให้ความสำคัญกับการกระทำหรือพฤติกรรมในเชิงคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าในเชิงวัตถุและสิ่งของ เช่น การช่วยแรงงานในการเตรียมงานบวช ฯลฯ

๒) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น

๒.๑) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น ขอความร่วมมือและร่วมกันดำเนินการรณรงค์ให้ความรู้ประเพณีบวชแบบพอเพียง และประหยัดเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลหรือการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

๒.๒) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น อาจจะดำเนินการจัดอุปสมบทหมู่ หรือจัดหาเครื่องบวชให้ผู้ที่มีความประสงค์ หรือขอบวชแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์

๒.๓) สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมและเปิดพื้นที่ในการให้ความรู้และสาระสำคัญของประเพณีบวช ตามความเชื่อของท้องถิ่นและหลักศาสนา รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

๒.๔) สถาบันศาสนามีบทบาทในการสั่งสอน ชัดเกล้าและปลูกฝังหลักธรรมคำสอนทางศาสนาอันเป็นทางสายกลาง **คุณธรรมและจริยธรรม**แก่ผู้ขอบวช สมาชิกในครอบครัว เครือญาติ และแขกผู้มีเกียรติที่ร่วมพิธีงานบวช เพื่อก่อให้เกิดสำนึกและ**พฤติกรรมหรือการกระทำที่ดี** ซื่อสัตย์ สุจริต ชยัน อดทน อดกลั้น บนพื้นฐานความพอเพียงและประหยัด แต่มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และช่วยเหลือเกื้อกูลของเครือญาติและในสังคม เช่น

- การสั่งสอนให้ผู้ขอบวชได้มีสติในการทบทวน ไตร่ตรอง ในบุญคุณของมารดา บิดา และผู้มีพระคุณ

- การสั่งสอนให้ผู้ขอบวชมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความตระหนัก เมื่อได้บวชเป็นพระภิกษุแล้ว จะต้องประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและควรศึกษาเรียนรู้หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา

- การสั่งสอนให้บิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ และแขกที่มาร่วมงาน ได้อนุโมทนาบุญร่วมกันการทำบุญทำทาน และการรักษาศีล ๕ เป็นต้น

ฯลฯ

๒.๕) ส่งเสริมให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีการจัดประชุมในการจัดเตรียมงานประเพณีบวชหรือการอุปสมบทหมู่ โดยร่วมกันพิจารณาวางแผน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อันเป็นแนวทางประการหนึ่งในการพิจารณา ทบทวน ไตร่ตรอง และสามารถตัดสินใจเลือกแนวปฏิบัติได้อย่างมีเหตุผลและเหมาะสม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับท้องถิ่นและสังคม เช่น รูปแบบการรณรงค์ให้ความรู้การบวชแบบประหยัดของท้องถิ่น

ควรเป็นอย่างไร? รูปแบบและลักษณะการจัดงานอุปสมบทหมู่แบบประหยัดควรเป็นอย่างไร
ฯลฯ

๓) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น

๓.๑) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์หรือจัดทำสื่อความรู้
ที่สร้างสรรค์และมีเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
เพื่อให้ความรู้ ธรรมะคือการสร้างกระแสและช่วยสร้างสำนึกการจัดงานประเพณีบวชแบบ
พอเพียงและประหยัด อย่างต่อเนื่อง หรือบ่อยๆ และหลากหลายช่องทาง

๓.๒) การเผยแพร่หรือผลิตสื่อที่มีเนื้อหาสาระและคุณค่าของประเพณีควร
พิจารณาถึงการบูรณาการหรือการนำมิติวัฒนธรรมท้องถิ่นมา**ปรับใช้**ให้เหมาะสมกับบริบท
ของแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาษาถิ่น ดนตรี ทำนองและเพลงพื้นบ้าน ศิลปินและนักแสดงพื้นบ้าน
ฯลฯ

๓.๓) การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี คุณธรรมและความมีเหตุผลให้แก่คนใน
ท้องถิ่นและสังคม โดยการนำเสนอประเด็น ข้อมูลและพฤติกรรมที่เป็นตัวแบบที่ดี รวมทั้งการ
เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การยกย่อง เชิดชูบุคคล องค์กรและหน่วยงานที่เป็นแบบอย่างที่ดี
ในรูปแบบและช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสม

๓.๔) ประเด็นการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี
เช่น

๓.๔.๑) การบวช แบบประหยัด

๓.๔.๒) งานบวชนี้ ไม่เมา ไม่เป็นหนี้

๓.๔.๓) มีข้าวหม้อแกงหม้อ ก็บวชได้

ฯลฯ

๕.๓ บันทึกช่วยจำ เราร่วมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(๑) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำความรู้อะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๒) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำคุณธรรมอะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๓) มีแนวทางและการกำหนดความพอประมาณ อย่างไร?

.....
.....
.....
.....

(๔) มีการใช้เหตุผล อะไร? ในการวางแผน ตัดสินใจ และปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัด

.....
.....
.....
.....

(๕) มีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีหรือเตรียมตัวอย่างไร? ในการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

.....
.....
.....
.....

(๖) อื่นๆ

.....
.....

๖. ประเพณีแต่งงาน

๖. ประเพณีแต่งงาน

๖.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี

๖.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี

ประเพณีแต่งงาน เป็นสิ่งที่สะท้อนการเริ่มต้นของความสัมพันธ์ที่เป็นแบบแผนการใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน หรือเป็นระยะเริ่มชีวิตครอบครัวของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคม โดยพิธีแต่งงานในสังคมต่างๆ ส่วนใหญ่ มักจะเชิญญาติมิตรมาร่วมในงานพิธีด้วย ในอดีตการเชิญญาติมิตรมาร่วมและกินเลี้ยงในพิธีแต่งงานนั้นมีความหมายเพื่อได้สำแดงต่อหน้าธารกำนัลว่า หญิงชายที่จะเป็นคู่หมั้นกัน หากต่อไปเกิดมีลูกเต้า คนทั้งสองจะต้องรับผิดชอบต่อเด็กจะปฏิเสธว่า ไม่ใช่ลูกของตนและไม่เลี้ยงดูไม่ได้ ทั้งนี้ หญิงชายที่อยู่เป็นคู่หมั้นกันอาจจะมีการประกอบพิธีแต่งงานตามประเพณีหรือไม่ก็ตามที่ ดังสำนวนไทยที่ว่า **“ตกลงปลงใจ”** หมายถึง **ปลงใจใช้ชีวิตด้วยกัน**

ดังนั้น การกำหนดวัน เดือน และฤกษ์ยามแต่งงาน อาจจะขึ้นอยู่กับความเชื่อของฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชายตามที่จะตกลงหรือกัน หรืออาจจะใช้เหตุผลและความสะดวกตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาว่า การทำความดีหรือความสุจริตทางกาย วาจา และใจ ในวันเวลาใดวันนั้นย่อมเป็นฤกษ์งามยามดี การถือหลักความดีและความสะดวกเป็นฤกษ์นี้ ถือได้ว่าเป็นสิริมงคล แก่ใช้สิ่งไม่ดีทั้งหลายได้หมด

ทั้งนี้ สังคมไทยส่วนใหญ่จะนิยมเลือกวันแต่งงานวันจันทร์และวันศุกร์ เพราะคำว่า **“ศุกร์”** พ้องเสียงกับคำว่า **“สุข (สบาย)”** และแต่งงานในเดือน **“คู่”** เพราะเป็นการใช้ชีวิตคู่แต่ไม่นิยมแต่งในเดือน **๘** และ **๑๒** จะเลื่อนไปในเดือน **๙** ที่พ้องเสียงกับคำว่า **“ก้าว (ขึ้น)”** ส่วนครอบครัวที่มีบุตรสาวหลายคนไม่นิยมให้แต่งงานในปีเดียวกัน เพราะอาจจะสิ้นเปลืองและอาจจะไม่สะดวกในการจัดงาน

๖.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี

ประเพณีแต่งงาน มีสาระสำคัญ คือ การประกาศให้ญาติมิตรและสาธารณชนรับทราบ ว่า หญิงชายที่จะเป็นคู่หมั้นกัน รวมทั้งหากต่อไปเกิดมีลูกเต้า คนทั้งสองจะต้องรับผิดชอบต่อเด็ก จะปฏิเสธว่า ไม่ใช่ลูกของตนและไม่เลี้ยงดูไม่ได้

๖.๑.๓ คุณค่าของประเพณี

๑) คุณค่าต่อระบบความคิด ความเชื่อ และศาสนาที่ตนเองศรัทธาและเคารพนับถือ โดยประเพณีแต่งงานเปรียบเสมือนเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่คนในสังคมยอมรับและรับรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ คนในแต่ละสังคมย่อมมีอิสระและทางเลือกในการจัดพิธีแต่งงานและพิธีการที่สอดคล้องกับระบบความคิด ความเชื่อและศาสนาของตนเองและคู่ชีวิตที่จะแต่งงานด้วย

๒) คุณค่าต่อระบบหรือวิธีการผลิตของครอบครัว ในอดีตส่วนใหญ่เจ้าบ่าวหรือฝ่ายชายจะไปอยู่บ้านฝ่ายหญิงและเป็นแรงงานในระบบการผลิตของครอบครัว และอาจจะแยกครัวเรือนออกมาในภายหลัง แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการใช้พื้นที่เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น จึงมีคุณค่าต่อระบบการทำมาหากินหรืออาชีพและรายได้ของครอบครัว โดยจะต้องมีการวางแผนและการใช้จ่ายของครอบครัว อันเป็นการเริ่มต้นแบบแผนการใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน

๓) คุณค่าต่อระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์ของคนในสังคม มีระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว เครือญาติและความผูกพันในชุมชนและท้องถิ่นที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยมีลำดับหรือจัดระบบความสัมพันธ์การนับถือและสานสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติพี่น้องของทั้งสองฝ่ายที่แต่งงานกัน

๖.๒ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเพณีแต่งงานของสังคมไทย โดยทั่วไปจะมีลักษณะและรูปแบบที่สืบทอดกันมา และปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของสังคมและยุคสมัย รวมทั้งมีความแตกต่างกันในรูปแบบและรายละเอียดของพิธีแต่งงาน เช่น พิธีกรรมตามคตินิยมของแต่ละกลุ่มชนและท้องถิ่น พิธีการตามระบบความเชื่อและศาสนาที่ตนเองนับถือ ฯลฯ ในที่นี้ จะกล่าวถึงประเพณีแต่งงาน (ภาพรวมของภาคกลาง) ในสังคมไทย โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของขั้นตอนและกระบวนการงานประเพณีแต่งงานได้ ดังนี้

๖.๒.๑ ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี

๑) การสู่ขอ

ตามธรรมเนียมปฏิบัติการสู่ขอจะประกอบด้วย การทาบทาม และการสู่ขอ ในอดีตการทาบทาม จะใช้ “เต่าแก่ทาบทาม” ไปทาบทามฝ่ายหญิง แต่ในปัจจุบันอาจจะไม่จำเป็น เพราะหญิงชายมีโอกาสพบปะและมีอิสระในการเลือกคู่ครองได้มากขึ้น ส่วนการสู่ขอจะเป็นขั้นตอนที่ฝ่ายหญิงตอบรับแล้วและฝ่ายชายยอมรับข้อเรียกร้องจากฝ่ายหญิง และทั้งสองฝ่ายจะได้ปรึกษาหารือการจัดงานร่วมกันต่อไป

๒) การหมั้น

การหมั้นเป็นการมอบสิ่งของที่เรียกว่า “ทองหมั้นหรือของหมั้น” ให้กับฝ่ายหญิง แต่เดิมใช้ทองหมั้นเป็นคู่กันกับเงินเรียกว่า “สินสอด” แต่ต่อมาทองหมั้นเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น เช่น สร้อยคอ แหวน เป็นต้น ในทางกฎหมายเรียกว่า “ของหมั้น” ทั้งนี้ฝ่ายชายจะนำสินสอดทองหมั้นไปมอบให้แก่ฝ่ายหญิงตามวันเวลาหรือฤกษ์ยามที่ได้ตกลงกันไว้ โดยจัดชั้นหมากหมั้นตามความเหมาะสมทั้งแบบ ๓ ชั้น มีชั้นหมากเอกใส่ของหมั้น ๑ ชั้น และชั้นเคียง ๒ ชั้น และแบบ ๒ ชั้น มีชั้นหมากเอก ๑ ชั้น และชั้นเคียง ๑ ชั้น

ส่วนใหญ่ผู้จัดขันหมากหมั้นจะให้หญิงที่แต่งงานแล้ว และอยู่กับสามีด้วยความราบรื่น ขันหมากเอก จะรองกันขันด้วยใบไม้และดอกไม้ที่มีชื่อมงคล เช่น ใบทอง ใบเงิน ดอกรัก ดอกบานไม่รู้โรย เป็นต้น แล้ววางของหมั้นไว้ข้างบนคลุมผ้าตาตหรือแพรแดงที่ประดับอย่างสวยงาม ส่วนขันเคียง จะเรียงใบพุทธรักษาแล้ววางพลู ๔ เรียงหรือ ๘ เรียง (เรียงละ ๒ ใบ) แต่มด้วยปูนแดง หรือใช้พลูจิบ วางหมากเจียน(ไม่เจียนก็ได้) ทั้งลูก ๔ คู่ ถูงตาตทองเงินหรือแพรแดงเล็กๆ ๘ ถูง ใส่ถั่ว งา เมล็ดพันธุ์ผักกาด ข้าวเปลือก แผ่นทอง-เงิน หรือเหรียญทอง-เงิน อย่างละ ๒ ถูง แล้วประดับด้วยใบไม้และดอกไม้ที่มีชื่อเป็นมงคลเป็นคู่ เช่น สองสี แปด (ไม่นิยมจัดคู่หก เพราะเสียงไม่เป็นมงคล) คลุมผ้าตาตหรือแพรแดงที่ประดับอย่างสวยงาม

ในปัจจุบัน การหมั้นส่วนใหญ่นิยมใช้แหวนเป็นของหมั้น และพิธีหมั้นก็เหลือแค่เพียงชายสวมแหวนหมั้นให้หญิงต่อหน้าเฒ่าแก่และญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย และมีการเลี้ยงกันเล็กน้อยก็เสร็จสิ้นพิธีหมั้น

๓) การจัดพิธีแต่งงาน

ในอดีตพิธีแต่งงานจะจัด ๒ วัน คือ วันแรกเรียกว่า “วันสุกดิบ” และวันที่สองเรียกว่า “วันแต่งงาน” แต่ในปัจจุบันนิยมจัดพิธีแต่งงานให้เสร็จในวันเดียว ทั้งนี้ มีพิธีแต่งงานในหลายรูปแบบในแนวประหยัด ประกอบการพิจารณาตามความเหมาะสม ดังนี้

๓.๑) พิธีแต่งงานแบบที่ ๑

๓.๑.๑) ในช่วงเช้า

- นิมนต์พระมาเจริญพระพุทธมนต์
- คู่บ่าวสาวตักบาตรเลี้ยงพระ
- คู่บ่าวสาวถวายจตุปัจจัยไทยธรรม
- พระสงฆ์อนุโมทนา พระพุทธ

มนต์และเจริญชัยคาถามงคล

- ฝ่ายเจ้าภาพ(เจ้าสาว)จัดอาหารเลี้ยงผู้มาร่วม และเตรียมการช่วงพิธีขันหมากต่อไป

๓.๑.๒) ในช่วงสาย หรือห้องเพล (ประมาณ ๑๑.๐๐ น.)

- ฝ่ายเจ้าสาวจัด “ของเลื่อนเตือนขันหมาก” คือ สำหรับควหาวน ๒ คู่ หรือ ๔ สำหรับ ไปยังบ้านเจ้าบ่าว เพื่อเป็นการเตือนทางฝ่ายเจ้าบ่าวให้จัดขบวนขันหมาก แต่ในปัจจุบันอาจจะไม่นิยม

- ฝ่ายเจ้าบ่าวจะจัดของชำร่วยให้แก่ผู้นำของเลื่อนแล้วก็ลากลับ

๓.๑.๓) ในช่วงบ่าย

- ฝ่ายเจ้าบ่าวเลื่อนขบวนขันหมากแต่งมายังบ้านเจ้าสาว
- การรับขันหมากและเชิญขันหมาก

- ตรวจนับสินสอด ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้บิดา มารดาหรือญาติผู้ใหญ่
- อาจจะมีการจดทะเบียนสมรส หรือเชิญเจ้าหน้าที่มาจดทะเบียน
สมรส ณ สถานที่จัดงานก็ได้

๓.๑.๔) ในช่วงเย็น

- จัดเตรียมโต๊ะหมู่บูชา ตั้งสำหรับคู่บ่าวสาว และเครื่องพิธีในการรดน้ำ
- พิธีรดน้ำคู่สมรส โดยประธานพิธีสวมมาลัย มงคลแฝด รดน้ำ
สังข์เจิมคู่บ่าวสาวแล้วอวยพร ญาติผู้ใหญ่รดน้ำคู่บ่าวสาวตามลำดับ
- เมื่อแขกคนสุดท้ายรดน้ำเสร็จแล้ว เชิญผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ
ถอดมงคลก็เสร็จพิธีรดน้ำ

- ช่วงงานเลี้ยงอาหาร คู่บ่าวสาวอาจจะนำของขวัญแจกผู้ร่วมงาน
- เชิญเจ้าภาพฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาว หรือแขกผู้มีเกียรติสูงสุด
อวยพรแก่คู่สมรส

๓.๑.๕) ในช่วงกลางคืน

- จัดพิธีปูที่นอนเรียงหมอนและทำพิธีส่งตัวเจ้าสาวให้เจ้าบ่าว ณ
ห้องหอที่กำหนดไว้
- ผู้ใหญ่ที่ปูที่นอน บิดามารดาหรือผู้ปกครองเจ้าบ่าวเจ้าสาวจะให้
โอวาทและอวยพรตามธรรมเนียมก็เสร็จพิธีแต่งงาน

๓.๒) พิธีแต่งงานแบบที่ ๒

๓.๒.๑) ในช่วงเช้า

- ฝ่ายเจ้าบ่าวจัดขันหมาก
มายังบ้านเจ้าสาว

- ทำบุญตักบาตร
- จดทะเบียนสมรส

๓.๒.๒) ในช่วงบ่าย

- จัดพิธีรดน้ำที่บ้านเจ้าสาว หรือเรือนหอ หรือสถานที่จัดเตรียมไว้
- จัดเลี้ยงอาหารว่างหรืออาหารเย็นตามแล้วแต่สะดวก

๓.๒.๓) ในช่วงกลางคืน

- จัดพิธีปูที่นอนเรียงหมอนและทำพิธีส่งตัวเจ้าสาวให้เจ้าบ่าว
- ผู้ใหญ่ที่ปูที่นอน บิดามารดา หรือผู้ปกครองเจ้าบ่าวเจ้าสาวจะ
ให้โอวาทและอวยพรตามธรรมเนียมก็เสร็จพิธีแต่งงาน

๓.๓) พิธีแต่งงานแบบที่ ๓

๓.๓.๑) ในช่วงเช้า

- เจ้าบ่าวเจ้าสาวและญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายจัดถวายสังฆทานที่สำนักงาน

- เจ้าบ่าวเจ้าสาวร่วมกันตักบาตรที่ทำงานหรือวัด
- ๓.๓.๒) ในช่วงสาย
- จัดพิธีรดน้ำหรือผูกข้อมือคู่

บ่าวสาว โดยญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายเท่านั้น

- จดทะเบียนสมรส
- ๓.๓.๓) ในช่วงเที่ยง
- จัดเลี้ยงอาหารในบ้านหรือ

นอกบ้าน ตามแต่สะดวก

- ส่วนการส่งตัวนั้นจัดเป็นการภายในก็เสร็จพิธีแต่งงาน

๓.๔) พิธีแต่งงานแบบที่ ๔

ในช่วงเช้า

- เจ้าบ่าวเจ้าสาว ถวายสังฆทานหรือตักบาตรที่ทำงานหรือที่วัด
- บิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายรดน้ำอวยพรหรือผูกข้อมือคู่บ่าวสาว
- จดทะเบียนสมรสก็เสร็จพิธีแต่งงาน หรือ
- เจ้าบ่าวเจ้าสาว ถวายสังฆทานหรือตักบาตรที่ทำงานหรือที่วัด
- จดทะเบียนสมรสก็เสร็จพิธีแต่งงาน

ทั้งนี้ ประเพณีแต่งงานของคนบางกลุ่มและบางพื้นที่ ได้เคลื่อนหรือเปลี่ยนแปลงในเชิงสาระความหมายและคุณค่าไปจากเดิม เช่น การแต่งงานแบบพิธีการ เน้นการจัดงานใหญ่โต หรูหรา การจ้างมืออาชีพจัดงาน มีดนตรีและมหรสพฉลอง ฯลฯ

๖.๒.๒ ประมวลการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี

- **ลักษณะงานเล็ก ๆ** (แบบง่าย ๆ เช่น พิธีแต่งงานแบบที่ ๔) โดยเป็นค่าเช่าชุดแต่งงาน ๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท ค่าอาหารและเครื่องดื่มต่าง ๆ ๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ เช่น ค่าสังฆทาน ค่าถวายพระ ฯลฯ ๕,๐๐๐ บาท **รวมเฉลี่ยประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาทต่องาน**

- **ลักษณะงานใหญ่ ๆ** โดยเป็นค่าซื้อหรือเช่าชุดแต่งงานในแต่ละช่วง ๕๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ บาท ค่าจัดพิมพ์การ์ดเชิญและซองชำร่วย ๑๐๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ บาท จัดเช่าชุดรดน้ำ ๓๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ บาท ค่าเช่าหรือจัดเตรียมชุดเครื่องขันหมาก ๓๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ บาท ค่าขนมเด็กงานแต่งงาน ๓๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ บาท ค่าอาหารจัดเลี้ยง ๓๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ บาท ค่าเครื่องดื่มต่าง ๆ ๓๐,๐๐๐-๑๕๐,๐๐๐ บาท ค่าการแสดงและดนตรี ๕๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ เช่น ค่าเช่าสถานที่ ฯลฯ ๑๐๐,๐๐๐ บาท **รวมเฉลี่ยประมาณ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาทต่องาน**

เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายในภาพรวมการจัดงานประเพณีแต่งงานจะเห็นว่าบางครอบครัวหรือบางชุมชนหรือบางพื้นที่จะไม่สอดคล้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น และไม่ประหยัด เช่น ค่าอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ค่าการแสดงและดนตรี ค่าจัดสถานที่ ค่าชุดวิวาห์ที่มีราคาแพง ฯลฯ โดยความแตกต่างของค่าใช้จ่ายในการจัดงานย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น ประเภทและราคาของสินค้าและบริการ จำนวนผู้เข้าร่วมงานเลี้ยง ประเภทและราคาของสถานที่จัดงาน จำนวนวันจัดงาน ฯลฯ

ทั้งนี้ หากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งฝ่ายเจ้าบ่าว เจ้าสาว พ่อแม่ ผู้ปกครอง และเครือญาติ มีความรู้ความเข้าใจและร่วมกันกำหนดจุดยืนและวัตถุประสงค์ของการจัดพิธีแต่งงานเพื่ออะไร? ก็จะนำไปสู่ความมีเหตุผลในการกำหนดรูปแบบหรือลักษณะงานแต่งงานที่สอดคล้องตามความเชื่อและศาสนาที่ตนเองนับถือและศรัทธา รวมทั้งมีความเหมาะสมกับสภาพฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยร่วมกันพิจารณา ทบทวนความจำเป็นหรือเหตุผลในการจัดบางกิจกรรม หรือการลดค่าใช้จ่ายบางรายการ ฯลฯ จากประเด็นตัวอย่างการใช้เหตุผลความรู้และคุณธรรมในการวางแผนจัดพิธีแต่งงาน ก็ย่อมจะนำไปสู่ความพอประมาณในการจัดงาน ไม่ต้องไปกู้เงินหรือมีหนี้สินหลังจากจัดงานแต่งงานเสร็จแล้ว ฯลฯ

๖.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงาน ขอน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นหลักการอันเป็นแนวทางการส่งเสริมงานประเพณีนิยม และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ดังนี้

๑) สถาบันครอบครัวและเครือญาติ

๑.๑) **ควรให้ความรู้** หรือศึกษาหาความรู้และสาระสำคัญของประเพณีแต่งงาน ตามความเชื่อ พิธีกรรม จารีตประเพณีของท้องถิ่น และตามหลักศาสนาด้วย ทั้งฝ่ายเจ้าบ่าว ฝ่ายเจ้าสาวและสมาชิกในครอบครัวและมอบหมายกิจกรรมรับผิดชอบตามวัยหรือความเหมาะสมกับสมาชิกในครอบครัว

๑.๑.๑) เพื่อให้เกิดความมั่นใจการใช้ชีวิตคู่การรู้จัก**ประมาณตนเอง** และการปรับตัวทั้งฝ่ายเจ้าบ่าว ฝ่ายเจ้าสาว และเครือญาติ ในการปฏิบัติตนและจัดการประเพณีแต่งงานอย่าง**มีเหตุผล** เช่น ความพร้อมทางด้านฐานะหรือทางการเงิน ความต้องการของฝ่ายเจ้าบ่าว ฝ่ายเจ้าสาว และเครือญาติ จะมีส่วนในการกำหนดรูปแบบและรายละเอียดการจัดงานประเพณีแต่งงานว่า ความเหมาะสมหรือลักษณะ หรือระดับการจัดงานแต่งงานควรเป็นแบบใด? ฯลฯ

๑.๑.๒) เพื่อให้รู้จักทบทวนตนเองโดยนำ**หลักศาสนาและคุณธรรม** มาใช้ในการกำหนด**ความพอดี**ทางด้าน**จิตใจและการกระทำ** ทั้งบทบาทของผู้ให้ ผู้ได้รับการเสียดสละ และการคำนึงถึงผู้อื่นด้วย เช่น การพูดคุยการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันและวางแผนบุตรที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การรู้จักให้อภัย การรู้จักตอบแทนญาติมิตร และเพื่อนบ้านที่เคยมาช่วยเหลือในพิธีแต่งงาน ฯลฯ

๑.๑.๓) เพื่อให้รู้จัก**ความพอประมาณ**หรือการประมาณทางด้านเศรษฐกิจความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อม หรือมีความพอใจในความพรมีพอกิน การทบทวนไตร่ตรองอย่าง**มีเหตุผล** อันเป็นกรอบคิด **การตัดสินใจ**เลือกใช้สินค้าอุปโภคบริโภค การคำนึงถึงคนอื่น การดูแลและรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง**การกระทำหรือพฤติกรรม**การดำเนินชีวิต ได้แก่

- การพิจารณา**ความพอประมาณ**และ**ความมีเหตุผล**ในการจัดพิธีแต่งงาน โดยจัดแบบง่ายๆ ที่สอดคล้องตามความเชื่อและหลักศาสนา หรือเหมาะสมตามฐานะของตนมากกว่าความมีหน้าตา หรือเพื่อการยกย่องและชื่อเสียงในสังคม ฯลฯ

- การพิจารณา**ความพอประมาณ**และ**ความมีเหตุผล**ของการจัดงานเลี้ยงในประเพณีแต่งงาน อาจจะไม่จำเป็นต้องมีก็ได้ หากไม่มีงบประมาณเพียงพอ หรือพิจารณาแล้วไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดงานเลี้ยง ก็จะเป็นการช่วยประหยัดและลดค่าใช้จ่ายได้ค่อนข้างมาก

- **ความพอประมาณ**และ**ความมีเหตุผล**ในการจัดงานเลี้ยงแขกที่มาร่วมงานแต่งงาน หากสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติสามารถช่วยเหลือและมาร่วมกันจัดเตรียมและจัดทำอาหาร เพื่อถวายพระหรือการเลี้ยงรับรองหรือรับประทานร่วมกันได้ก็จะเป็นการประหยัด รวมทั้งนำวัสดุหรือวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบอาหาร ผ้าพื้นเมืองหรือผ้าท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ตัดชุดที่ใช้ในงานแต่งงาน การนำผ้า ดอกไม้หรือวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ในการตกแต่งสถานที่ การนำสินค้าพื้นเมืองและท้องถิ่นมาเป็นของขวัญงานแต่งงาน ฯลฯ

- การ**ปลูกฝัง**ค่านิยมความประหยัด **ความพอประมาณ**และ**ความมีเหตุผล** โดยการพิจารณาความจำเป็นและตรวจสอบราคาของสินค้าและบริการ หรือการลดค่าใช้จ่ายบางรายการที่พิจารณาว่าฟุ่มเฟือยหรือเกินความจำเป็นในพิธีงานแต่งงาน เช่น มหรสพ ดนตรีและการแสดง เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ค่าเช่าสถานที่จัดงานแต่งงานที่ราคาสูง ค่าเช่าโรงแรมหรือห้องพักที่ราคาสูง ค่าจัดพิมพ์การ์ดเชิญที่มีราคาสูง ค่าตัดชุดวิวาห์ที่ราคาสูง ฯลฯ

๑.๒) ควรส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เจ้าบ่าวเจ้าสาว และสมาชิกในครอบครัว ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อบุคคล เช่น ผู้อาวุโส ผู้รู้หรือปราชญ์ในท้องถิ่น ฯลฯ โดยมีเนื้อหาสาระที่เป็นหลักธรรมคำสอนทางศาสนา คุณธรรม ได้แก่ การทำความดี ความซื่อสัตย์ ความขยัน ความอดทน การให้อภัย การใช้ชีวิตคู่ ฯลฯ

๑.๓) ควรเน้นการกระทำหรือพฤติกรรมที่ดีของตัวแบบ การอธิบาย หรือแนะนำให้สมาชิกในครอบครัวสามารถแยกแยะสิ่งที่พบเห็นหรือจากสื่อต่างๆ ในทุกรูปแบบ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ได้แก่

๑.๓.๑) บิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ เป็นแบบอย่างในพฤติกรรม หรือการกระทำต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น การบริโภค การใช้สินค้า การแต่งกาย การจัดงานแต่งงาน การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายของตนเองหรือครอบครัว ฯลฯ

๑.๓.๒) รู้จักเลือกรับและปรับใช้สิ่งที่เหมาะสมจากตัวแบบที่ดีและสื่อต่างๆ ที่เป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและประหยัด

๑.๓.๓) การกระทำหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การดื่มสุรา และสูบบุหรี่ การเล่นพนัน การแสดงกิริยามารยาทหรือคำพูดที่ไม่เหมาะสม ฯลฯ

๑.๓.๔) การให้ความสำคัญกับการกระทำหรือพฤติกรรมในเชิงคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าในเชิงวัตถุและสิ่งของ เช่น มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ดูแลและอบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัว

ฯลฯ

๒) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น

๒.๑) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น ขอความร่วมมือและร่วมกันดำเนินการณรงค์ให้ความรู้ในประเด็นแต่งงานแบบพอเพียงและประหยัด เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลหรือการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

๒.๒) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น อาจจะดำเนินการการจัดพิธีสมรสหมู่แบบพอเพียงและประหยัด เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลหรือการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ หรือจัดหาหรือให้เช่าอุปกรณ์การแต่งงานราคาประหยัด

๒.๓) สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมและเปิดพื้นที่ในการให้ความรู้และสาระสำคัญของประเด็นหรือพิธีงานแต่งงาน ตามความเชื่อของท้องถิ่นและหลักศาสนา รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

๒.๔) สถาบันศาสนามีบทบาทในการสั่งสอน ชัดเจนและปลูกฝังหลักธรรมคำสอนทางศาสนา **คุณธรรมและจริยธรรม**แก่เจ้าบ่าว เจ้าสาว สมาชิกในครอบครัว เครือญาติ และแขกผู้มีเกียรติที่ร่วมพิธีงานแต่งงาน เพื่อก่อให้เกิดสำนึกและ**พฤติกรรมหรือการกระทำ**ความดี ซื่อสัตย์ สุจริต ชยัน อุดหนุน อดกลั้น ในการใช้ชีวิตคู่ หรือเป็นครอบครัวใหม่บนพื้นฐานความพอเพียงและประหยัด แต่มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และช่วยเหลือเกื้อกูลของเครือญาติและในสังคม เช่น

- การสั่งสอนให้เจ้าบ่าว เจ้าสาว มีความซื่อสัตย์ สุจริต ชยัน อุดหนุน อดกลั้น ให้อภัย และทำความดีต่อกัน

- การสั่งสอนให้ญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย มีความเมตตา กรุณา รักและเอ็นดู ให้อภัย และให้คำปรึกษาในการใช้ชีวิตคู่แก่เจ้าบ่าว เจ้าสาว

ฯลฯ

๒.๕) ส่งเสริมให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีการจัดประชุมในการจัดเตรียมงานสมรสหมั้นหรือดำเนินการจัดหาเพื่อให้คนในท้องถิ่นยึดหรือเข้าอุปการณาการแต่งงาน โดยร่วมกันพิจารณา**วางแผน** การแลกเปลี่ยนความคิด อันเป็นแนวทางประการหนึ่งในการพิจารณา ทบทวน ไตร่ตรอง และสามารถตัดสินใจเลือกแนวปฏิบัติได้อย่าง**มีเหตุผล**และเหมาะสม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการ**สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี**ให้กับท้องถิ่นและสังคม เช่น ความจำเป็นในการจัดงานพิธีสมรสหมั้นแบบประหยัด รูปแบบการจัดงานพิธีสมรสหมั้นแบบประหยัดควรเป็นอย่างไร ฯลฯ

๓) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น

๓.๑) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์หรือจัดทำสื่อความรู้ที่สร้างสรรค์และมีเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ความรู้ วรรณคดีในการสร้างกระแสและช่วยสร้างสำนึกการจัดงานประเพณีแต่งงานแบบพอเพียงและประหยัด อย่างต่อเนื่อง หรือบ่อยๆ และหลากหลายช่องทาง

๓.๒) การเผยแพร่หรือผลิตสื่อที่มีเนื้อหาสาระและคุณค่าของประเพณีควรพิจารณาถึงการบูรณาการหรือการนำมิติวัฒนธรรมท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาษาถิ่น ดนตรี ทำนองและเพลงพื้นบ้าน ศิลปินและนักแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ

๓.๓) การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี คุณธรรมและความมีเหตุผลให้แก่คนใน
ท้องถิ่นและสังคม โดยการนำเสนอประเด็น ข้อมูลและพฤติกรรมที่เป็นตัวแบบที่ดี รวมทั้งการ
เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การยกย่อง เชิดชูบุคคล องค์กรและหน่วยงานที่เป็นแบบอย่างที่ดี ใน
รูปแบบและช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสม

๓.๔) ประเด็นการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี
เช่น

๓.๔.๑) พิธีแต่งงาน แบบประหยัด

๓.๔.๒) งานแต่งงาน ต้องไม่เมา

๓.๔.๓) แต่งแล้วไม่เป็นหนี้

ฯลฯ

๖.๓ บันทึกช่วยจำ เราพร้อมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(๑) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำความรู้อะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๒) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำคุณธรรมอะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๓) มีแนวทางและการกำหนดความพอประมาณ อย่างไร?

.....
.....
.....
.....

(๔) มีการใช้เหตุผล อะไร? ในการวางแผน ตัดสินใจ และปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัด

.....
.....
.....
.....

(๕) มีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีหรือเตรียมตัวอย่างไร? ในการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

.....
.....
.....
.....

(๖) อื่นๆ

.....
.....

๗. ประเพณีขึ้นบ้านใหม่

๗. ประเพณีขึ้นบ้านใหม่

๗.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี

๗.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี

ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ เป็นประเพณีพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการปลูกเรือน กล่าวคือ เมื่อปลูกเรือนตามคติความเชื่อและพร้อมที่จะเข้าอยู่ได้ จะต้องมีพิธีขึ้นบ้านใหม่ ตามความเชื่อของบางกลุ่มชนและท้องถิ่น ก็มักจะหาฤกษ์ยามที่เป็นมงคล โดยเชื่อกันว่า การขึ้นบ้านใหม่จะต้องหาวันที่ดี ต้องเป็นวันพุธ ไม่เป็นวันจรมหรือวันอุบาทว์โลกาวินาศ วันที่จะขึ้นบ้านใหม่ที่จัดว่าเป็นวันดี ได้แก่ วันพุธ วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลและความอยู่เย็นเป็นสุขแก่ผู้อยู่อาศัย รวมทั้งสอดคล้องตามหลักศาสนาที่ตนเองศรัทธา และเคารพนับถือ

พระยาอนุমানราชชนกล่าวถึง ประเพณีการปลูกเรือนสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยว่า “...จะปลูกสร้างกันอย่างไร่อมแล้วแต่ภูมิประเทศ ท้องถิ่น ดินฟ้าอากาศ วัสดุสำหรับปลูกสร้างความเป็นอยู่และคติความเชื่อ...” ดังสำนวนไทยที่ว่า “ปลูกเรือนแต่พอตัว หิวหิวแต่พอเกล้า” **ปลูกเรือนแต่พอตัว** หมายถึง การสอนให้มีความไม่ประมาท เมื่อจะทำการใดๆ ก็ต้องกะประมาณให้พอดี พอเหมาะกับฐานะและความสามารถของตน ไม่ทำเกินตัว เปรียบกับการปลูกบ้านปลูกเรือนอยู่ มักจะพบว่า เมื่อไม่ประมาณการให้พอเหมาะจะบานปลาย คือต้องจ่ายเงินมากกว่าที่คาดการณ์ ส่วน **หิวหิวแต่พอเกล้า** แปลว่า หิวผอมพอเหมาะ กับศีรชะตน หมายความว่า **แต่งผมเกล้าผมให้รับกับใบหน้า ไม่ทำมากจนเกินไป**

สรุปความหมายของสำนวนนี้ คือ **ทำอะไรต้องให้พอเหมาะพอควร ไม่ทำมากหรือทำใหญ่เกินตัว**

แต่เดิมการปลูกเรือนมีคติถือกันว่า ถ้าปลูกเรือนขวางตะวันหรือหันข้างเรือนไปทางทิศตะวันออกหรือทิศตะวันตกนั้นไม่ดี ผู้อยู่อาศัยจะไม่มีความสุข มักมีเหตุให้ต้องเสียตา เพราะไปขวางหน้าดวงตะวัน แต่ถ้าปลูกเรือนตามตะวันหรือหันข้างเรือนไปทางทิศเหนือหรือทิศใต้จะเป็นมงคลอยู่เย็นเป็นสุข หากเนื้อที่บ้านคับแคบ หรือมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ทำให้ต้องปลูกเรือนโดยหันข้างเรือนไปตามดวงตะวัน ก็ให้ปลูกเรือนเฉียงตะวันไว้

ข้อห้ามไม่ให้ปลูกเรือนขวางตะวันดังกล่าวข้างต้น มีสาเหตุมาจากคติความเชื่อถือที่ว่า ทิศตะวันตกเป็นทิศที่ไม่ดี เพราะเป็นทิศที่พระอาทิตย์ตกหรือลับดวงไป คนไทยจึงถือว่าตะวันตกเป็นทิศของคนตาย ถ้าจะวางศพประกอบกิจพิธีตามลัทธิหรือฝังเพื่อเผาต้องหันหัวศพไปทางทิศตะวันตกเสมอ

๗.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี

ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ มีสาระสำคัญ คือ การสร้างความมั่นใจ ความเป็นสิริมงคลและความอยู่เย็นเป็นสุขแก่ผู้อยู่อาศัย ตามความเชื่อของท้องถิ่น หรือตามหลักพุทธศาสนา ส่วน

ศาสนิกชน อื่นๆ ก็ต้องปฏิบัติตามความเชื่อ และสอดคล้องกับหลักศาสนาที่ตนเองศรัทธา และเคารพนับถือ

๗.๑.๓ คุณค่าของประเพณี

๑) คุณค่าต่อระบบความคิด ความเชื่อ และศาสนาที่ตนเองศรัทธาและเคารพนับถือ โดยประเพณีขึ้นบ้านใหม่เปรียบเสมือนเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่คนในสังคมยอมรับและรับรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ คนในแต่ละสังคมย่อมมีอิสระและทางเลือกในการจัดพิธีขึ้นบ้านใหม่ และพิธีการที่สอดคล้องกับระบบความคิด ความเชื่อและศาสนาของตนเอง

๒) คุณค่าต่อระบบวิถีคิดและการจัดการของครอบครัว โดยคนในครอบครัวจะต้องพิจารณาเหตุผลและความเหมาะสมในการจัดพิธีขึ้นบ้านใหม่ มีการวางแผนด้านงบประมาณหรือค่าใช้จ่ายต่างๆ การจัดเตรียมสถานที่ ขั้นตอนและพิธีการขึ้นบ้านใหม่

๓) คุณค่าต่อระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์ของคนในสังคม มีระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว เครือญาติและความผูกพันในชุมชนและท้องถิ่นที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยมีลำดับหรือจัดระบบความสัมพันธ์การนับถือและสานสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติในทางขึ้นบ้านใหม่

๗.๒ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ของสังคมไทย โดยทั่วไปจะมีลักษณะและรูปแบบที่สืบทอดกันมา และปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของสังคมและยุคสมัย รวมทั้งมีความแตกต่างกันในรูปแบบและรายละเอียดของพิธีขึ้นบ้านใหม่ เช่น พิธีกรรมตามคตินิยมของแต่ละกลุ่มชนและท้องถิ่น พิธีการและพิธีกรรมตามระบบความเชื่อและศาสนาที่ตนเองนับถือ ฯลฯ ในที่นี้ จะกล่าวถึงภาพรวมของประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ทั่วๆ ไปของสังคมไทย โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของขั้นตอนและกระบวนการจัดงานขึ้นบ้านใหม่ได้ ดังนี้

๗.๒.๑ ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี

๑) การเตรียมการทำบุญและการอาราธนาเจริญพระพุทธมนต์

๑.๑) ผู้ที่ทำบุญหรือเจ้าภาพของงานต้องเก็บกวาดทำความสะอาดตกแต่งบ้านเรือนให้สะอาดสวยงาม เพื่อให้เกิดสิริมงคลและเป็นการให้เกียรติแก่พระสงฆ์และแขกที่เชิญมาเป็นเกียรติ

๑.๒) การอาราธนาเจริญพระพุทธมนต์หรือนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ โดยทั่วไปมี ๒ วิธี คือ การอาราธนาด้วยปากเปล่า หรือทำหนังสืออาราธนา (ฎีกาอาราธนา) ควรเรียนวัตถุประสงค์และรายละเอียด ได้แก่ เนื้อหาในงานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ มักนิมนต์พระมาทำพิธีจะเป็นจำนวนกี่ เช่น ๕ รูป ๗ รูป ๙ รูป หรือ ๑๑ รูปก็ได้ วัน เวลา และสถานที่ที่จะทำบุญ การอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ฯลฯ

๑.๓) จัดเตรียมสถานที่และตกแต่งให้สะอาดเรียบร้อย โดยจัดปูลาดอาสนะสำหรับพระสงฆ์หนึ่ง โดยอยู่ทางด้านซ้ายมือของพระพุทธรูปและจะต้องอยู่สูงกว่ามราวาสเตรียมเครื่องรับรองพระสงฆ์ เช่น แก้วน้ำ กระโกน ฯลฯ และจัดเตรียมสถานที่สำหรับแขกที่เชิญมา

๑.๔) จัดเตรียมโต๊ะหมู่บูชา โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับสถานที่ หากเป็นห้องเล็กก็จัดโต๊ะหมู่ ๕ พระพุทธรูป ๑ องค์ ตั้งให้หันพระพักตร์ไปแนวเดียวกับพระสงฆ์ เครื่องสักการะที่เป็นหลักมี ๓ อย่าง คือ ดอกไม้ รูป เทียน ดอกไม้ ๒ ที่ เทียน ๒ ที่ รูป ๑ ที่มี ๓ ดอก ภาชนะสำหรับทำน้ำมนต์จะใช้ครอบสำริดทองเหลือง ทองแดง ก็ได้ ถ้าไม่มีใช้บาตรหรือขัน ห้ามใช้ภาชนะที่ทำด้วยทองหรือเงินเป็นของอนามาส พระจับต้องไม่ได้ เทียนทำน้ำมนต์ควรเป็นขี้ผึ้งแท้ นิยมหนัก ๑ บาท ติดประจำไว้ที่ภาชนะใส่น้ำมนต์ นิยมใช้ห้อยคา หรือ ก้านมะยมมัดเป็นกำเพื่อพรมน้ำมนต์ วงด้ายสายสิญจน์ชนิด ๙ เส้น โดยเวียนขวารอบบ้านหรือห้องพิธี มาบรรจุที่ฐานหรือพระหัตถ์พระพุทธรูป แล้วโยงมาที่ขันน้ำมนต์เวียนขวา ๓ รอบ ส่วนที่เหลือวางไว้บนพานใกล้ขันน้ำมนต์

๒) พิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่

๒.๑) เมื่อพระสงฆ์มาถึงบ้านเจ้าภาพแล้ว จะต้องมีคนเตรียมล้างเท้าพระและเช็ดเท้าให้แห้ง (ถ้าพระไม่ได้ใส่รองเท้า) หรือคอยเก็บรองเท้าพระไว้เป็นสัดส่วน

๒.๒) หลังจากพระสงฆ์หนึ่ง ณ อาสนะแล้ว พึงประเคนสิ่งของที่ได้จัดเตรียมไว้ต้อนรับ การประเคนต้องให้ได้หัตถบาต คือ ต้องเข้าไปใกล้พระประมาณ ๑ ศอก

๒.๓) ก่อนที่เจ้าภาพจะจุดเทียนควรกราบพระพุทธรูปก่อน และจุดเทียนบนที่บูชา ให้จุดเล่มขวาของพระพุทธรูปเสียก่อน แล้วจุดเล่มซ้าย จึงจุดรูป ๓ ดอก บูชาพระแล้วกราบนมัสการ ๓ ครั้ง

๒.๔) ถวายกลุ่มด้ายสายสิญจน์ ถวายเสร็จแล้ว เริ่มอาราธนาศีล และรับศีล

๒.๕) นั่งคุกเข่าประนมมือ อาราธนาพระปริตร เสร็จแล้วไหว้หรือกราบตามแต่กรณี

๒.๖) พึงพระสวดเจริญพระพุทธมนต์ เจ้าภาพเตรียมจุดเทียนน้ำมนต์ที่ปักติดไว้กับภาชนะทำน้ำมนต์ จุดเสร็จก็ยกประเคน ถวายพระทำน้ำมนต์ต่อไป

๒.๗) เมื่อพระสวดมนต์จวนจบ ถึงบทสังเทวดา ให้จัดเตรียมน้ำร้อนหน้าดื่มไว้ พอสวดจบก็เอาไปถวายพระท่าน แล้วเลี้ยงภัตตาหารพระ รวมทั้งการจัดสำหรับคาวหวานถวายพระพุทธด้วย

๒.๘) หลังจากพระฉันภัตตาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้าภาพถวายไทยธรรมและเตรียมกรวดน้ำควรประนมมือจนกว่าพระจะอนุโมทนาให้พรเสร็จ จากนั้นนิมนต์พระประพรมน้ำมนต์เจ้าภาพแขกผู้มีเกียรติที่เชิญมาในงาน และบริเวณบ้าน ขณะประพรมน้ำมนต์พระท่านจะสวดเจริญชัยมงคลคาถาสวดจบแล้วเป็นเสร็จพิธีสงฆ์ในการทำบุญขึ้นบ้านใหม่

บางพื้นที่หลังจากทำบุญขึ้นบ้านใหม่เสร็จแล้ว ก็อาจจะทำพิธีขึ้นบันไดตามความเชื่อของกลุ่มชนและท้องถิ่น โดยการขึ้นบ้านตอนแรกทำนให้เอาหญ้าแพรก งา เหล็ก ขึ้นก่อน จะปราศจากทุกข์และอันตรายทั้งปวง และให้ขึ้นตามทิศที่เป็นมงคล ขึ้นทางทิศบูรพาให้เอาเงินขึ้นก่อนจะมีลาภ ถ้าขึ้นทางทิศอุดรให้เอาทองขึ้นก่อนจะได้สัตว์ ๒ เท้า ๔ เท้า และถ้าขึ้นทางทิศอีสานให้เอานมวัวและของขาวขึ้นก่อน

ในอดีตหลังจากเสร็จพิธีขึ้นบ้านใหม่แล้ว ก็จะมีการเลี้ยงอาหารกันในหมู่ญาติสนิทมิตรสหาย แต่ปัจจุบันนี้ มีการจัดงานใหญ่โต หรูหรา การจ้างมืออาชีพจัดงาน การเลี้ยงแขกที่เชิญมาเป็นเกียรติในงานนิยมใช้โต๊ะจีนหรือจัดอาหารแบบบุฟเฟต์กันเป็นส่วนมาก พร้อมทั้งจัดให้มึมหรรสพ การเล่นรื่นเริง เช่น ดนตรี ลิเก ลำตัด ฯลฯ

๗.๒.๒ ประมวลการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี

- **ลักษณะงานเล็ก ๆ** (แบบง่าย ๆ เลี้ยงกันในหมู่ญาติสนิท) โดยเป็นค่าอาหารและเครื่องดื่มต่าง ๆ ๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ เช่น ค่าเครื่องไทยธรรม ค่าถวายพระ ฯลฯ ๕,๐๐๐ บาท **รวมเฉลี่ยประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาทต่องาน**

- **ลักษณะงานใหญ่ ๆ** โดยเป็นค่าจัดพิมพ์การ์ดเชิญ ๑๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ บาท ค่าอาหารจัดเลี้ยง ๓๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ บาท ค่าเครื่องดื่มต่าง ๆ ๓๐,๐๐๐-๑๕๐,๐๐๐ บาท ค่าการแสดงและดนตรี ๕๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ เช่น ค่าจ้างพิธีกร ค่าเครื่องไทยธรรม ค่าถวายพระ ฯลฯ ๑๐๐,๐๐๐ บาท **รวมเฉลี่ยประมาณ ๖๐๐,๐๐๐ บาทต่องาน**

เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายในภาพรวมการจัดงานประเพณีขึ้นบ้านใหม่จะเห็นว่า บางครอบครัว หรือบางชุมชน หรือบางพื้นที่จะไม่สอดคล้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความฟุ่มเฟือย เกินความจำเป็น และไม่ประหยัด เช่น ค่าอาหารและเครื่องดื่มต่าง ๆ ค่าการแสดงและดนตรี ค่าจัดสถานที่ ฯลฯ โดยความแตกต่างของค่าใช้จ่ายในการจัดงานย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น ประเภทและราคาของสินค้าและบริการ จำนวนผู้เข้าร่วมงานเลี้ยง ประเภทและราคาของสถานที่จัดงาน ฯลฯ

ทั้งนี้ หากเจ้าบ้านและสมาชิกในครอบครัว มีความรู้ ความเข้าใจ และร่วมกัน กำหนดจุดยืนและวัตถุประสงค์ของการจัดพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่เพื่ออะไร? ก็จะนำไปสู่ความมีเหตุผลในการกำหนดรูปแบบ หรือลักษณะงานขึ้นบ้านใหม่ที่สอดคล้องตามความเชื่อและศาสนาที่ตนเองนับถือและศรัทธา รวมทั้งมีความเหมาะสมกับสภาพฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยร่วมกันพิจารณา ทบทวนความจำเป็นหรือเหตุผลในการจัดบางกิจกรรม หรือการลดค่าใช้จ่ายบางรายการ ฯลฯ จากประเด็นตัวอย่างการใช้เหตุผล ความรู้และคุณธรรม ในการวางแผนจัดพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ก็ย่อมจะนำไปสู่ความพอประมาณในการจัดงาน ไม่ต้องไปกู้เงินหรือมีหนี้สินหลังจากจัดงานขึ้นบ้านใหม่เสร็จแล้ว ฯลฯ

๗.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานฯ ขอน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นหลักการอันเป็นแนวทางการส่งเสริมงานประเพณีนิยม และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ดังนี้

๑) สถาบันครอบครัวและเครือญาติ

๑.๑) ควรให้ความรู้ หรือศึกษาหาความรู้และสาระสำคัญของประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ตามความเชื่อ พิธีกรรม จารีตประเพณีของท้องถิ่น และตามหลักศาสนาด้วยเจ้าบ้านและสมาชิกในครอบครัว และมอบหมายกิจกรรมรับผิดชอบตามวัยหรือความเหมาะสมกับสมาชิกในครอบครัว

๑.๑.๑) เพื่อให้เกิดความมั่นใจ การรู้จักประมาณตนเอง ในการปฏิบัติตนและจัดการประเพณีขึ้นบ้านใหม่อย่างมีเหตุผล อันเป็นการสร้างภาวะผู้นำของครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และสังคมต่อไป เช่น บุคคลใดในครอบครัวมีความรู้ความสามารถในการทำอาหาร ก็มีบทบาทรับผิดชอบและจัดการในด้านอาหาร ฯลฯ

๑.๑.๒) เพื่อให้รู้จักทบทวนตนเอง โดยนำหลักศาสนาและคุณธรรมมาใช้ในการกำหนดความพอดีทางด้านจิตใจและการกระทำ ทั้งบทบาทของผู้ให้ ผู้ได้รับการเสียดสละ และการคำนึงถึงผู้อื่นด้วย เช่น การรู้จักตอบแทนญาติมิตร และเพื่อนบ้านที่เคยมาช่วยเหลือในพิธีขึ้นบ้านใหม่ การประมาณตนตามฐานะเพื่อการสงเคราะห์และช่วยเหลือญาติมิตร และเพื่อนบ้าน

๑.๑.๓) เพื่อให้รู้จักความพอประมาณหรือการประมาณทางด้านเศรษฐกิจความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อม หรือมีความพอใจในความพรมีพอกิน การทบทวนไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล อันเป็นการรอบคิด การตัดสินใจเลือกใช้สินค้าอุปโภคบริโภค การคำนึงถึงคนอื่น การดูแลและรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการกระทำหรือพฤติกรรมการณ์ดำเนินชีวิต ได้แก่

- การพิจารณาความพอประมาณและความมีเหตุผลในประเพณีขึ้นบ้านใหม่ เช่น ควรจัดพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่แบบง่ายๆ ที่สอดคล้องตามความเชื่อและหลักศาสนา ไม่ต้องเสียเงินจ้างมหรสพ ดนตรี และการแสดง หรือไม่ต้องจัดเลี้ยงอาหารแบบใหญ่โต แต่ควรพิจารณาตามฐานะของตนและความเหมาะสมมากกว่าความมีหน้าตา หรือเพื่อการยกย่องและความมีชื่อเสียงในสังคม ฯลฯ

- ความพอประมาณและความมีเหตุผลในการจัดงานเลี้ยงแขก ที่มาร่วมงานงานขึ้นบ้านใหม่ หากสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติสามารถช่วยเหลือและ มาร่วมกันจัดเตรียมและจัดทำอาหาร เพื่อถวายพระหรือการเลี้ยงรับรองหรือรับประทานร่วมกัน ได้ก็จะเป็นการประหยัดรวมทั้งนำวัสดุหรือวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบอาหาร นำผ้าพื้นเมืองหรือผ้าท้องถิ่นมาใช้หรือสวมใส่ในพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ

- การปลูกฝังค่านิยมความประหยัด ความพอประมาณและความมีเหตุผล โดยการพิจารณาความจำเป็นและตรวจสอบราคาของสินค้าและบริการ หรือ การลดค่าใช้จ่ายบางรายการที่พิจารณาว่า ฟุ่มเฟือยหรือเกินความจำเป็นในพิธีงานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เช่น มหรสพ ดนตรีและการแสดง เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ฯลฯ

๑.๒) ควรส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อบุคคล เช่น ผู้อาวุโส ผู้รู้หรือปราชญ์ในท้องถิ่น ฯลฯ โดยมีเนื้อหาสาระที่เป็นหลักธรรมคำสอนทางศาสนา คุณธรรม ได้แก่ อาณิสัยของการทำบุญ ทำทาน การทำความดี ความซื่อสัตย์ ความขยัน ฯลฯ

๑.๓) ควรเน้นการกระทำหรือพฤติกรรมที่ดีของตัวแบบ การอธิบายหรือแนะนำให้สมาชิกในครอบครัวสามารถแยกแยะสิ่งที่พบเห็นหรือจากสื่อต่างๆ ในทุกรูปแบบ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ได้แก่

๑.๓.๑) บิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ เป็นแบบอย่างในพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น การบริโภค การใช้สินค้า การแต่งกาย การจัดงานขึ้นบ้านใหม่ การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายของตนเองหรือครอบครัว ฯลฯ

๑.๓.๒) รู้จักเลือกรับและปรับใช้สิ่งที่เหมาะสมจากตัวแบบที่ดีและสื่อต่างๆ ที่เป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและประหยัด

๑.๓.๓) การกระทำหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การดื่มสุรา และสูบบุหรี่ การเล่นพนัน การช่วยงานบุญขึ้นบ้านใหม่แบบไม่ได้ตั้งใจหรือเสียมิได้ ฯลฯ

๑.๓.๔) การให้ความสำคัญกับการกระทำหรือพฤติกรรมในเชิงคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าในเชิงวัตถุและสิ่งของ เช่น การช่วยแรงงานในการเตรียมงานบุญขึ้นบ้านใหม่

๒) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น

๒.๑) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น ขอความร่วมมือและร่วมกันดำเนินการรณรงค์**ให้ความรู้**ในการจัดงานประเพณีขึ้นบ้านใหม่แบบพอเพียงและประหยัด เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลหรือการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

๒.๒) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น อาจจะดำเนินการจัดหาหรือให้เช่าอุปกรณ์การทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ราคา**ประหยัด**

๒.๓) สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมและเปิดพื้นที่ในการให้ความรู้และสาระสำคัญของประเพณีหรือพิธีขึ้นบ้านใหม่ ตามความเชื่อของท้องถิ่นและหลักศาสนามุ่งทั้งการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการ**สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี**ให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

๒.๔) สถาบันศาสนามีบทบาทในการสั่งสอน ชัดเจนและปลูกฝังหลักธรรมคำสอนทางศาสนา **คุณธรรมและจริยธรรม**แก่เจ้าภาพ สมาชิกในครอบครัว เครือญาติ และแขกผู้มีเกียรติที่ร่วมงานขึ้นบ้านใหม่ เพื่อก่อให้เกิดสำนึกและ**พฤติกรรมหรือการกระทำ**ความดี ซื่อสัตย์ สุจริต ชยัน อุดหนุน อดกลั้น ในการใช้ดำรงชีวิตของครอบครัวบนพื้นฐานความพอเพียงและประหยัด แต่มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และช่วยเหลือเกื้อกูลของเครือญาติและในสังคม

๒.๕) ส่งเสริมให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีการจัดประชุมในการดำเนินการจัดกิจกรรม โดยร่วมกันพิจารณา**วางแผน** การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อันเป็นแนวทางการหนึ่งในการพิจารณา ทบทวน ไตร่ตรอง และสามารถตัดสินใจเลือกแนวปฏิบัติได้อย่าง**มีเหตุผล**และเหมาะสม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการ**สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี**ให้กับท้องถิ่นและ**สังคม** เช่น แนวทางการให้ความรู้และรณรงค์การจัดงานขึ้นบ้านใหม่แบบประหยัดของชุมชน และท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร? ฯลฯ

๓) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น

๓.๑) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์หรือจัดทำ**สื่อความรู้**ที่สร้างสรรค์และมีเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้**ความรู้**รณรงค์ในการสร้างกระแสและช่วยสร้างสำนึกในการจัดงานประเพณีขึ้นบ้านใหม่แบบพอเพียงและประหยัด อย่างต่อเนื่อง หรือบ่อยๆ และหลากหลายช่องทาง

๓.๒) การเผยแพร่หรือผลิตสื่อที่มีเนื้อหาสาระและคุณค่าของประเพณี ควรพิจารณาถึงการบูรณาการหรือการนำมิติวัฒนธรรมท้องถิ่นมา**ปรับใช้**ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาษาถิ่น ดนตรี ทำนองและเพลงพื้นบ้าน ศิลปินและนักแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ

๓.๓) การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี คุณธรรมและความมีเหตุผลให้แก่คนใน
ท้องถิ่นและสังคม โดยการนำเสนอประเด็น ข้อมูลและพฤติกรรมที่เป็นตัวแบบที่ดี รวมทั้ง
การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การยกย่อง เชิดชูบุคคล องค์กรและหน่วยงานที่เป็นแบบอย่างที่ดี
ในรูปแบบและช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสม

๓.๔) ประเด็นการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี
เช่น

๓.๔.๑) พิธีขึ้นบ้านใหม่ แบบประหยัด

๓.๔.๒) ขึ้นบ้านใหม่นี้ ต้องไม่เมา

๓.๔.๓) ขึ้นบ้านใหม่แล้วไม่เป็นหนี้

ฯลฯ

๗.๓ บันทึกช่วยจำ เราร่วมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(๑) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำความรู้อะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๒) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำคุณธรรมอะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๓) มีแนวทางและการกำหนดความพอประมาณ อย่างไร?

.....
.....
.....
.....

(๔) มีการใช้เหตุผล อะไร? ในการวางแผน ตัดสินใจ และปฏิบัติตนอย่างพอเพียงและประหยัด

.....
.....
.....
.....

(๕) มีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีหรือเตรียมตัวอย่างไร? ในการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

.....
.....
.....
.....

(๖) อื่นๆ

.....
.....

๘. ประเพณีงานศพ

๘. ประเพณีงานศพ

๘.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี

๘.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี

ประเพณีงานศพ เป็นประเพณีพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการตายของมนุษย์ กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดก็ตามมีเหตุทำให้เสียชีวิต จะต้องมียุติการจัดการศพตามคติความเชื่อของกลุ่มชน และท้องถิ่น รวมทั้งสอดคล้องตามหลักศาสนาที่ตนเองศรัทธาและเคารพนับถือ แต่ในที่นี่จะขอนำเสนอประเพณีงานศพตามหลักของพุทธศาสนา

ทั้งนี้ ประเพณีงานศพ ในสังคมไทยส่วนใหญ่แล้วจะมีความสอดคล้องกับความเชื่อและความศรัทธาที่เกี่ยวข้องกับทางพุทธศาสนา **การจัดการงานศพ**จึงมีพิธีเริ่มตั้งแต่การ **อาบน้ำศพ การตั้งศพ การสวดอภิธรรม** นิยมทำที่บ้านของผู้ตาย แต่ในปัจจุบันสังคมเมืองและบางพื้นที่นิยมทำที่วัด การฃาปนกิจ ซึ่งบางพื้นที่หรือบางวัดก็มีฃาปนสถานโดยมีเจ้าหน้าที่จัดการงานศพอย่างเป็นระบบตามที่เจ้าภาพต้องการ **การเก็บอัฐิ และการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย**

ในการสวดพระอภิธรรมนั้น มีอยู่ ๗ หัวข้อ เรียกกันว่า พระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ แต่เมื่อย่อเนื้อหาสาระสำคัญ ๔ ประการ คือ จิต เจตสิก รูป และนิพพาน จึงน่าจะกลายเป็นข้อกำหนดในการนิมนต์พระสงฆ์ ๔ รูปสวดพระอภิธรรมในงานศพ

ในอดีตนิยมอาราธนาพระสงฆ์ให้สวดตลอดรุ่ง แล้วรุ่งเช้าก็ถวายภัตตาหาร ต่อมาจึงลดลงจัดให้มีการสวดเพียงครึ่งคืน (๒๔.๐๐ น.) และ ๒๒.๐๐ น. ในปัจจุบันนิยมเริ่มสวดตั้งแต่วเวลา ๑๙.๐๐ น. แต่ไม่เกิน ๒๑.๐๐ น. และนิยมสวดเพียง ๔ จบ ซึ่งเลข ๔ เท่ากับสาระของพระอภิธรรมและจำนวนพระสงฆ์ บางแห่งก็นิยมสวดพระอภิธรรมสังคหะพร้อมทั้งคำแปล สวดพระพุทธานุสสติสอนใจพร้อมทั้งคำแปล บางแห่งจะมีพระธรรมเทศนา ก่อนและหลังการสวดพระอภิธรรม และสวดเพียงจบเดียวก็มี

อย่างไรก็ตาม ประเพณีงานศพ ควรจะคำนึงความต้องการของผู้ตายที่ได้สั่งเสียไว้หรือตามความเหมาะสมกับสภาพฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวผู้ตาย หากแต่คำหนึ่งถึงการจัดงานศพที่ใหญ่โตเกินความจำเป็น ตามสำนวนไทยที่ว่า **“คนตายชายคนเป็น”** หมายถึง การจัดงานศพอย่างใหญ่โต เสียเงินเสียทองมากมาย จนทำให้ลูกหลานเดือดร้อน คือ คนเป็นต้องลำบาก ในการหาเงินหรือกู้หนี้ยืมสิน เพื่อมาจัดงานศพ ด้วยเกรงว่าถ้าจัดเล็ก ๆ แล้ว จะถูกผู้อื่นดูถูก หรือกลัวเสียหน้า ซึ่งบางอย่างอาจจะไม่จำเป็นต้องทำได้

๘.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี

ประเพณีงานศพ มีสาระสำคัญ คือ ตามหลักของพุทธศาสนานั้นเป็นการสอนให้คนที่ยังมีชีวิตอยู่เข้าใจในสิ่งที่เป็นธรรมชาติของชีวิต วัฏสังสารอันมีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับ ส่วนศาสนิกชนอื่นๆ ก็ต้องปฏิบัติตามความเชื่อ และสอดคล้องกับหลักศาสนาที่ตนเองศรัทธาและเคารพนับถือ

๘.๑.๓ คุณค่าของประเพณี

๑) คุณค่าต่อระบบความคิด ความเชื่อ และศาสนาที่ตนเองศรัทธาและเคารพนับถือ การต่อยุ่ระบบความคิด ความเชื่อและการปฏิบัติในการเคารพและนับถือบรรพบุรุษ โดยคนในแต่ละสังคมย่อมมีอิสระและทางเลือกในการจัดพิธีงานศพและพิธีการที่สอดคล้องกับความเชื่อและศาสนา

๒) คุณค่าต่อการสร้างภาวะผู้นำและระบบการจัดการของครอบครัว เมื่อมีเหตุการณ์ตายเกิดขึ้นคนในครอบครัวก็จะต้องมีการปรึกษาหารือร่วมกัน โดยจะเกิดภาวะผู้นำในการริเริ่มและหาแนวทางในการจัดการงานศพที่เหมาะสมกับฐานะของครอบครัว หรือสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๓) คุณค่าต่อระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์ของคนในสังคม มีการส่งหรือแจ้งข่าวให้กับสมาชิกในครอบครัว เครือญาติ มิตรสหาย และคนในชุมชนหรือท้องถิ่น โดยญาติผู้ตายและบุคคลที่เข้าร่วมงานศพ เพื่อการให้เกียรติ ไว้อาลัยและการระลึกถึงผู้ตาย

๘.๒ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเพณีงานศพของสังคมไทย โดยทั่วไปจะมีลักษณะและรูปแบบที่สืบทอดกันมาและปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของสังคมและยุคสมัย รวมทั้งมีความแตกต่างกันในรูปแบบและรายละเอียดของพิธีงานศพ เช่น พิธีกรรมตามคตินิยมของแต่ละกลุ่มชนและท้องถิ่น พิธีการและพิธีกรรมตามระบบความเชื่อและศาสนาที่ตนเองนับถือ ฯลฯ ในที่นี้ จะกล่าวถึงภาพรวมของประเพณีงานศพตามหลักพุทธศาสนา โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของขั้นตอนและกระบวนการจัดงานศพได้ ดังนี้

๘.๒.๑ ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี

๑) การประสานติดต่อเรื่องการตาย

๑.๑) ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้ประสพเหตุจะต้องแจ้งภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่มีการตายหรือเวลาที่พบศพ การแจ้งการตายจะแตกต่างกันตามกรณี เช่น กรณีตายในบ้าน กรณีตายนอกบ้าน กรณีตายในโรงพยาบาล กรณีตายด้วยเหตุผิดปกติ กรณีตายต่างท้องถิ่น ฯลฯ ทั้งนี้ จะต้องเตรียมเอกสารประกอบการแจ้งเรื่องการตาย เพื่อขอใบมรณบัตรด้วย

๑.๒) การแจ้งข่าวให้กับสมาชิกในครอบครัว เครือญาติ มิตรสหาย และคนในชุมชนหรือท้องถิ่น

๑.๓) ปัจจุบันนิยมจัดงานศพที่วัด จึงต้องมีการประสานกับทางวัด หรือเจ้าหน้าที่จัดการงานศพของวัดที่มีมาปนสถานในบางท้องถิ่นยังจัดงานศพในช่วงแรกที่บ้านเช่น พิธีอาบน้ำศพ การตั้งศพ และการสวดพระอภิธรรม แล้วจึงเคลื่อนศพไปฝากหรือเผาที่วัด

๒) การอาบน้ำศพ

๒.๑) การเตรียมการอาบน้ำศพ ทำความสะอาดศพ และแต่งกายศพด้วยเสื้อผ้าให้เรียบร้อย

๒.๒) การอาบน้ำศพที่บ้าน หรือวัด หรือโรงพยาบาล ควรเป็นเรื่อง
ภายในวงญาติหรือผู้ใกล้ชิดผู้ตายเท่านั้น

๒.๓) ในขณะที่อาบน้ำศพ ผู้ไปร่วมพิธีควรนุ่งขอขมาและขอโหสิกรรมถ้า
เคยล่วงเกินผู้ตาย

๒.๔) เจ้าภาพจะต้องประสานการเตรียมเครื่องใช้หรือการตราสัง
ศพก่อนที่จะนำลงหีบหรือโลงกับเจ้าหน้าที่จัดการศพ หลังเสร็จจากพิธีอาบน้ำศพแล้ว

๓) การตั้งศพบำเพ็ญกุศล

๓.๑) เจ้าภาพจะต้องกำหนดวันการตั้งศพบำเพ็ญกุศล เช่น ๑ วัน ๓ วัน
๕ วัน หรือ ๗ วัน แล้วจัดการเก็บศพ ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน หรือทำการฌาปนกิจ แต่ในบางกรณี
อาจจะเผาหรือฝังโดยไม่มี การตั้งศพบำเพ็ญกุศลก็ได้ ตามความสะดวกและเหมาะสมของ
เจ้าภาพเป็นสำคัญ

๓.๒) สถานที่ตั้งศพบำเพ็ญกุศล อาจจะทำที่บ้านหรือที่วัดก็ได้ อาจจะมี
การตกแต่งสถานที่และจัดเตรียมเครื่องใช้ประกอบพิธี ได้แก่

๓.๒.๑) โต๊ะหมู่บูชา และพระพุทธรูปพร้อมเครื่องสักการะ

๓.๒.๒) เครื่องสักการะในการสวดพระอภิธรรม

๓.๒.๓) อาสนสงฆ์

๓.๒.๔) ชั้นตั้งหีบศพ

๓.๒.๕) เครื่องสำหรับบูชาศพ

๓.๒.๖) เครื่องสำหรับศพบูชาพระ หรือใช้เครื่องทองน้อย มีฟุ่ม ๓

เทียน ๑ รูป ๑ (ถ้ามี)

๓.๒.๗) รูปของผู้ตาย (ถ้ามี)

๓.๒.๘) เต้ากรวดน้ำ พานรอง หรือภาชนะอื่น

๔) การสวดพระอภิธรรม

๔.๑) เจ้าภาพนิมนต์พระสงฆ์ จำนวน ๔รูป มาสวดพระอภิธรรมและ
เตรียมผ้าบังสุกุลไว้ถวายพระ ๔ ชุด หรืออาจจะมีเครื่องไทยธรรมด้วยก็ได้

๔.๒) เมื่อถึงเวลากำหนดเจ้าภาพเตรียมต้อนรับพระสงฆ์และแขกที่มาในงาน

๔.๓) เจ้าภาพจุดธูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชาเพื่อบูชาพระรัตนตรัย และจุดที่
หน้าตู้พระอภิธรรม ถ้ามีเครื่องทองน้อยสำหรับผู้ตายบูชาพระก็จุดด้วย

๔.๔) เมื่อพระสวดพระอภิธรรมแล้ว เจ้าภาพถวายเครื่องไทยธรรมทอด
ผ้าบังสุกุล

๔.๕) เมื่อพระอนุโมทนา (เริ่มสวดยถา) เจ้าภาพกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล
ให้แก่ผู้ตาย โดยเทน้ำในภาชนะที่ใช้กรวดน้ำให้หมด ก่อนที่พระจะเริ่มสวดสัพพี ควรประนมมือ
รับพรจนจบจึงเสร็จสิ้นพิธี

๕) การฉาปนกิจ

๕.๑) เจ้าภาพควรแจ้งข่าวกำหนดการ วันเวลา และสถานที่ฉาปนกิจแก่ญาติ มิตรสหายและผู้ใกล้ชิดกับผู้ตาย

๕.๒) เจ้าภาพที่มีศรัทธาและกำลังทรัพย์ จะเพิ่มการเทศน์แจง สวดเจงก่อนการสวดมาติกาก็ได้

๕.๓) การทอดผ้าบังสุกุล เมื่อถึงเวลาเผาศพ เจ้าภาพเชิญผ้าไตรมอบผู้เป็นประธานและผู้มีเกียรติขึ้นทอดผ้า ตามลำดับ เมื่อพระชักผ้าบังสุกุล ประธานพนมมือพระลงจากเมรุแล้วประธานรับเครื่องขมาศพ จุดไฟ ผู้อยู่ในงานทั้งหมดยืนขึ้น ยกเว้นพระสงฆ์ต่อจากนั้นผู้ไปร่วมงานทยอยขึ้นประชุมเพลิงด้วยอาการสำรวม

๕.๔) การฉาปนกิจสมัยก่อนจะก่อกองไฟเผาบนเชิงตะกอน ผู้ไปร่วมงานจะนำพินไปช่วยเผา ต่อมาการฉาปนกิจใช้เตาเผาสมัยใหม่ จึงเปลี่ยนมาใช้ดอกไม้จันทร์ ฐูป เทียนแทน ในขณะที่เคารพศพ และวางดอกไม้ ฐูป เทียน ขอขมาหรือสักการะศพ ควรระลึกว่าเราก็ต้องสิ้นสุดเช่นเดียวกับผู้ตาย

๕.๕) ในกรณีที่มีความจำเป็น เจ้าภาพอาจจัดฉาปนกิจให้เสร็จภายในวันเดียว ดังนี้

๕.๕.๑) เชิญศพขึ้นตั้งบำเพ็ญกุศล ณ ศาลา

๕.๕.๒) พระสงฆ์สวดพุทธมนต์

๕.๕.๓) ถวายภัตตาหารเพล

๕.๕.๔) มีพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์

๕.๕.๕) พระสงฆ์สวดมาติกา และบังสุกุล

๕.๕.๖) เชิญศพเวียนซ้ายรอบเมรุ ๓ รอบ แล้วนำศพตั้งบนจิตกาธาร

๕.๕.๗) ทอดผ้าบังสุกุล ประชุมเพลิง

๖) การเก็บอัฐิ

๖.๑) เจ้าภาพควรนิมนต์พระสงฆ์ในพิธีเก็บอัฐิล่วงหน้า และเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ ดังนี้

๖.๑.๑) ผ้าขาวสี่เหลี่ยมยาว ๑ เมตร ๒ ผืน สำหรับปูและคลุมอัฐิ

๖.๑.๒) ผ้าบังสุกุล

๖.๑.๓) โภค หรือโถ หรือภาชนะที่เหมาะสมสำหรับใส่อัฐิ

๖.๑.๔) ชันน้ำ สำหรับใส่น้ำอบไทยพรมและจุ่มอัฐิ

๖.๑.๕) ภาชนะสำหรับใส่อังคารกับอัฐิที่เหลือจากเก็บแล้ว

๖.๑.๖) น้ำอบไทย ๑ ขวด

๖.๑.๗) ดอกไม้ ฐูป เทียน อย่างละ ๑ หรือเครื่องทองน้อยสำหรับ

สักการะอัฐิ

๖.๒) บางแห่งจะนิมนต์พระมาประพรมน้ำมนต์เป็นการดับธาตุก่อนแล้ว จึงรวบรวมน้องคารและอัฐิมาแปรรูปในภายหลัง แต่ปัจจุบันบางแห่งไม่นิยมการดับธาตุ

๖.๓) ในพิธีการแปรรูป เจ้าหน้าที่จัดการศพจะเรียงอังคารและอัฐิเป็นรูปคนบนผ้าขาว และใช้ผ้าอีกผืนคลุมไว้ เสร็จแล้วเจ้าภาพทอดผ้า พระบังสุกุล เจ้าหน้าที่เปิดผ้าคลุมออก เจ้าภาพประพรมน้ำอบบนน้องคารและอัฐิ

๖.๔) การเก็บอัฐิควรเก็บอย่างละเล็กละน้อยให้พอดีกับภาชนะที่เตรียมมา อีกส่วนอาจนำไปบรรจุในเจดีย์หรือ ฌ ที่สมควร หรือนำส่วนที่เหลือไปลอยน้ำ บางรายอาจนำอังคารและอัฐิทั้งหมดไปลอยน้ำ ผิงหรือสร้างเจดีย์บรรจุไว้

๗) การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย

๗.๑) พิธีทำบุญ ๗ วัน เรียกว่า “สัตตมวาร” นิยมนิมนต์พระสงฆ์ ๘ รูป จัดเตรียมของไทยทาน ๘ ที่ ถวายภัตตาหารแต่พระสงฆ์ตอนเช้าหรือเพล และมีเทสน์ ๑ กัณฑ์ หรือเพียงถวายสังฆทานตักบาตร บริจาคเงินหรือสิ่งของต่างๆ ก็ถือว่าได้บุญทั้งสิ้น

๗.๒) พิธีทำบุญ ๕๐ วัน เรียกว่า “ปัญญาสมวาร” และพิธีทำบุญ ๑๐๐ วัน เรียกว่า “ศตมวาร” นิยมนิมนต์พระ ๑๐ รูป พิธีนี้นิยมทอดผ้าบังสุกุลด้วย

ในปัจจุบันบางแห่งนิยมการจัดงานใหญ่โต ทรูหรา การจ้างมีออาชีพอัดงาน พร้อมทั้งจัดให้มีมหรสพ การเล่นรื่นเริง เช่น ดนตรี ลิเก ลำตัด ฯลฯ

๘.๒.๒ ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี

- **ลักษณะงานเล็ก ๆ** (แบบง่าย ๆ) โดยเป็นค่าอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท ค่าจัดการงานศพ ๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ เช่น ค่าเครื่องไทยธรรม ค่าถวายพระ ฯลฯ ๕,๐๐๐ บาท รวมเฉลี่ยประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาทต่องาน

- **ลักษณะงานใหญ่ ๆ** โดยเป็นค่าจัดพิมพ์การ์ดเชิญ ๑๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ บาท ค่าอาหารจัดเลี้ยง ๓๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ บาท ค่าเครื่องดื่มต่างๆ ๓๐,๐๐๐-๑๕๐,๐๐๐ บาท ค่าการแสดงและดนตรี ๕๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ เช่น ค่าจ้างพิธีกร ค่าเครื่องไทยธรรม ค่าถวายพระ ฯลฯ ๑๐๐,๐๐๐ บาท รวมเฉลี่ยประมาณ ๖๐๐,๐๐๐ บาทต่องาน

เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายในภาพรวมการจัดงานประเพณีงานศพจะเห็นว่าบางครอบครัวหรือบางชุมชนหรือบางพื้นที่จะไม่สอดคล้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น และไม่ประหยัด เช่น ค่าอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ค่าการแสดงและดนตรี ค่าจัดสถานที่ ค่าดอกไม้ที่มีราคาแพง ฯลฯ

ทั้งนี้ หากเจ้าภาพและสมาชิกในครอบครัว มีความรู้ ความเข้าใจ และร่วมกัน กำหนดจุดยืนและวัตถุประสงค์ของการจัดพิธีทำบุญงานศพเพื่ออะไร? ก็จะนำไปสู่ความมี เหตุผลในการกำหนดรูปแบบ หรือลักษณะงานศพที่สอดคล้องตามความเชื่อและศาสนาที่ ตนเองนับถือและศรัทธา รวมทั้งมีความเหมาะสมกับสภาพฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม โดยร่วมกันพิจารณา ทบทวนความจำเป็นหรือเหตุผลในการจัดบางกิจกรรม หรือ การลดค่าใช้จ่ายบางรายการ ฯลฯ จากประเด็นตัวอย่างการใช้เหตุผล ความรู้และคุณธรรมใน การวางแผนจัดพิธีทำบุญและจัดการงานศพ ก็ย่อมจะนำไปสู่ความพอประมาณในการจัดงาน ไม่ต้องไปกู้เงินหรือมีหนี้สินหลังจากจัดงานศพเสร็จแล้ว ฯลฯ

๘.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงาน ขอน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นหลักการอันเป็นแนวทางการส่งเสริมงานประเพณีนิยม และการปฏิบัติตนของ ประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ดังนี้

๑) สถาบันครอบครัวและเครือญาติ

๑.๑) ควรให้ความรู้ หรือศึกษาหาความรู้และสาระสำคัญในประเพณี งานศพ ตามความเชื่อ พิธีกรรม จารีตประเพณีของท้องถิ่น และตามหลักศาสนาด้วย ให้แก่ สมาชิกในครอบครัว และมอบหมายกิจกรรมรับผิดชอบตามวัยหรือความเหมาะสมกับสมาชิก ในครอบครัว

๑.๑.๑) เพื่อให้เกิดความมั่นใจ การรู้จักประมาณตนเอง ในการ ปฏิบัติตนและจัดการประเพณีงานศพอย่างมีเหตุผล อันเป็นการสร้างภาวะผู้นำของครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และสังคมต่อไป เช่น บุคคลใดในครอบครัวมีความรู้ความสามารถในการทำ อาหาร ก็มีบทบาทรับผิดชอบและจัดการในด้านอาหาร ฯลฯ

๑.๑.๒) เพื่อให้รู้จักทบทวนตนเอง โดยนำหลักศาสนาและคุณธรรม มาใช้ในการกำหนดความพอดีทางด้านจิตใจและการกระทำ ทั้งบทบาทของผู้ให้ ผู้ได้รับ การ เสียสละ และการคำนึงถึงผู้อื่นด้วย

๑.๑.๓) เพื่อให้รู้จักความพอประมาณหรือการประมาณทางด้าน เศรษฐกิจความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อม หรือมีความพอใจในความพอกิน การทบทวน ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล อันเป็นกรอบคิด การตัดสินใจเลือกใช้สินค้าอุปโภคบริโภค การ คำนึงคนอื่น การดูแลและรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการกระทำหรือพฤติกรรม การดำเนินชีวิต ได้แก่

- การพิจารณาความพอประมาณและความมีเหตุผลในการจัดงานศพ เช่น จัดพิธีงานศพแบบง่ายๆ ที่สอดคล้องตามความเชื่อและหลักศาสนา ไม่ต้องเสียเงินจ้างมหรสพการแสดง และมีความเหมาะสมตามฐานะของตนมากกว่าความมีหน้าตา หรือเพื่อการยกย่องและความมีชื่อเสียงในสังคม ฯลฯ

- ความพอประมาณและความมีเหตุผลในการจัดงานเลี้ยงแขกที่มาร่วมงานงานศพ หากสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติสามารถช่วยเหลือและมาร่วมกันจัดเตรียมและจัดทำอาหาร เพื่อถวายพระหรือการเลี้ยงรับรองหรือรับประทานร่วมกันได้ก็จะเป็นการประหยัด รวมทั้งนำวัสดุหรือวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบอาหาร นำผ้าพื้นเมืองหรือผ้าท้องถิ่นมาใช้หรือสวมใส่ในพิธีทำบุญงานศพ นำดอกไม้ในท้องถิ่นมาประดับและการตกแต่งสถานที่ และโลงศพ นำสินค้าพื้นเมืองและท้องถิ่นมาใช้เป็นของที่ระลึกงานศพ ฯลฯ

- การปลูกฝังค่านิยมความประหยัด ความพอประมาณและความมีเหตุผล โดยการพิจารณาความจำเป็นและตรวจสอบราคาของสินค้าและบริการ หรือการลดค่าใช้จ่ายบางรายการที่พิจารณาว่า ฟุ่มเฟือยหรือเกินความจำเป็นในพิธีงานศพ เช่น มหรสพ และดนตรีประโคมในงาน ฯลฯ

- หากมีญาติมิตรหรือผู้เกี่ยวข้องแสดงความจำนงขอเป็นเจ้าภาพสวดศพ เจ้าภาพควรจะใช้วิธีขอจัดเป็นเจ้าภาพการสวดศพร่วมกัน เพื่อให้เกิดความประหยัด

- การหาความรู้เกี่ยวกับดอกไม้ที่ใช้ในการตกแต่งสถานที่ หรือประดับในงานศพ โดยการตรวจสอบและเลือกดอกไม้ที่เหมาะสมกับงานศพ ราคาไม่สูงเกินไปนัก ไม่เหยียดแห้งหรือร่วงโรยเร็วเกินไป ซึ่งบางครั้งเจ้าภาพบางรายอาจจะลดจำนวนดอกไม้ลงบ้าง หรืออาจจะไม่ขอรับพวงหรีดดอกไม้

- ความมีเหตุผลและความจำเป็นในการจัดทำของที่ระลึกงานศพ เจ้าภาพอาจจะพิจารณาตามความเหมาะสมอาจจะมีหรือไม่มีก็ได้

- ความมีเหตุผลและความจำเป็นในการเลี้ยงอาหารผู้ที่มางานสวดศพหรือฌาปนกิจ อาจจะไม่จำเป็นนัก โดยมีการจัดเตรียมแค่เครื่องดื่มร้อนและเย็นไว้ก็ได้

- การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีและคุณธรรม โดยขอความร่วมมือกิจกรรมบางประการหรือสิ่งที่ควรดเว้นในงานศพ ได้แก่ การเล่นการพนัน การดื่มสุราและแอลกอฮอล์ต่างๆ ฯลฯ

๑.๒) ควรส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อบุคคล เช่น ผู้อาวุโส ผู้รู้หรือปราชญ์ในท้องถิ่น ฯลฯ โดยมีเนื้อหาสาระที่เป็นหลักธรรมคำสอนทางศาสนา คุณธรรม ได้แก่ อานิสงค์ของการบวช การทำบุญ ทำทาน การทำความดี ความซื่อสัตย์ ความขยัน ฯลฯ

๑.๒.๑) เพื่อให้มีความเชื่อ ทศนคติและจิตสำนึกที่ดี โดยกระบวนการขัดเกลาหรืออบรมสั่งสอนผ่านประเพณีงานศพ เช่น

- การตาย เป็นสิ่งที่เป็นธรรมชาติ เมื่อมีเกิด จะต้องแก่ เจ็บ และตาย ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา

- เมื่อมีงานศพในหมู่เครือญาติ และชุมชน จะต้องสอบถามและช่วยเหลือในการเตรียมงานศพเท่าที่จะสามารถช่วยเหลือได้ตามกำลังและฐานะของตนและครอบครัว ซึ่งเป็นการร่วมทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตายหรือล่วงลับ

๑.๒.๒) เพื่อให้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว และชุมชน หรือพิธีกรรมของท้องถิ่นและทางศาสนาในการจัดงานประเพณีงานศพแบบพอเพียงและประหยัด เช่น การจัดเตรียมสถานที่ การติดต่อประสานงานการฃาปนกิจ การทำบุญตักบาตร การจัดเตรียมอาหาร

ฯลฯ

๑.๓) ควรเน้นการกระทำหรือพฤติกรรมที่ดีของตัวแบบ การอธิบายหรือแนะนำให้สมาชิกในครอบครัวสามารถแยกแยะสิ่งที่พบเห็นหรือจากสื่อต่างๆ ในทุกรูปแบบ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ได้แก่

๑.๓.๑) บิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ เป็นแบบอย่างในพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น การบริโภค การใช้สินค้า การแต่งกาย การจัดงานศพ การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายของตนเองหรือครอบครัว ฯลฯ

๑.๓.๒) รู้จักเลือกรับและปรับใช้สิ่งที่เหมาะสมจากตัวแบบที่ดีและสื่อต่างๆ ที่เป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและประหยัด

๑.๓.๓) การกระทำหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การกระทำที่ไม่สำรวม การดื่มสุราและสูบบุหรี่ การเล่นพนัน ฯลฯ

๑.๓.๔) การให้ความสำคัญกับการกระทำหรือพฤติกรรมในเชิงคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าในเชิงวัตถุและสิ่งของ เช่น การช่วยแรงงานในการเตรียมงานศพ

ฯลฯ

๒) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น

๒.๑) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น ขอความร่วมมือและร่วมกันดำเนินการรณรงค์**ให้ความรู้**ในการจัดประเพณีงานศพแบบพอเพียงและประหยัด เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลหรือการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

๒.๒) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น อาจจะดำเนินการจัดหาหรือให้เช่าอุปกรณ์เครื่องใช้พิธีงานศพในราคาประหยัด หรือร่วมกันดำเนินการทางด้าน**คุณธรรม** โดยการจัดตั้งกองทุนทางเพื่อรับบริจาคจากผู้สัจจิตศรัทธา สงเคราะห์และช่วยเหลือศพไร้ญาติ หรือผู้มรณเฑาะพได้น้อย และผู้ด้อยโอกาสในสังคม

๒.๓) สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมและเปิดพื้นที่ในการ**ให้ความรู้**และสาระสำคัญของประเพณีงานศพ ตามความเชื่อของท้องถิ่นและหลักศาสนา รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการ**สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี**ให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

๒.๔) สถาบันศาสนามีบทบาทในการสั่งสอน ชัดเกล้าและปลูกฝังหลักธรรมคำสอนทางศาสนา **คุณธรรมและจริยธรรม**แก่เจ้าภาพ สมาชิกในครอบครัว เครือญาติ และแขกผู้มีเกียรติที่ร่วมพิธีงานศพ เพื่อก่อให้เกิดสำนึกและ**พฤติกรรมหรือการกระทำ**ความดี ชื่อสัตย์ สุจริต ชยัน อดทน อดกลั้น ในการใช้ดำรงชีวิตของครอบครัวบนพื้นฐานความพอเพียงและประหยัด แต่มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และช่วยเหลือเกื้อกูลของเครือญาติและในสังคม

๒.๕) ส่งเสริมให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีการจัดประชุมในการดำเนินการจัดกิจกรรม โดยร่วมกันพิจารณาวางแผน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อันเป็นแนวทางการประการหนึ่งในการพิจารณา ทบทวน ไตร่ตรอง และสามารถตัดสินใจเลือกแนวปฏิบัติได้อย่าง**มีเหตุผลและเหมาะสม** เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการ**สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี**ให้กับท้องถิ่นและ**สังคม** เช่น แนวทางการให้ความรู้และรณรงค์การจัดงานศพแบบประหยัดของชุมชนและท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร? รูปแบบและการดำเนินการของกองทุนฯ ควรเป็นอย่างไร? ฯลฯ

๓) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น

๓.๑) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์หรือจัดทำ**สื่อความรู้**ที่สร้างสรรค์และมีเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้**ความรู้** รณรงค์ในการสร้างกระแสและช่วยสร้างสำนึกในการจัดงานประเพณีหรือพิธีงานศพแบบพอเพียงและประหยัด อย่างต่อเนื่อง หรือบ่อยๆ และหลากหลายช่องทาง

๓.๒) การเผยแพร่หรือผลิตสื่อที่มีเนื้อหาสาระและคุณค่าของประเพณีควรพิจารณาถึงการบูรณาการหรือการนำมิติวัฒนธรรมท้องถิ่นมา**ปรับใช้**ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาษาถิ่น ดนตรี ทำนองและเพลงพื้นบ้าน ศิลปินและนักแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ

๓.๓) การสร้าง**ภูมิคุ้มกันที่ดี** คุณธรรมและความมีเหตุผลให้แก่คนในท้องถิ่นและสังคม โดยการนำเสนอประเด็น ข้อมูลและพฤติกรรมที่เป็นตัวแบบที่ดี รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การยกย่อง เชิดชูบุคคล องค์กรและหน่วยงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีในรูปแบบและช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสม รวมทั้งการช่วยประชาสัมพันธ์และเป็นเครือข่ายการประสานงาน เพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือศฟไร้ญาติ หรือผู้มีรายได้น้อย และผู้ด้อยโอกาสในสังคม

๓.๔) ประเด็นการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ในการสร้าง**ภูมิคุ้มกันที่ดี**
เช่น

๓.๔.๑) งานศฟ แบบประหยัด

๓.๔.๒) งานศฟนี้ ไม่เมา ไม่มีพนัน ไม่มีหนี

ฯลฯ

๘.๓ บันทึกช่วยจำ เราพร้อมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(๑) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำความรู้อะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๒) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำคุณธรรมอะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๓) มีแนวทางและการกำหนดความพอประมาณ อย่างไร?

.....
.....
.....
.....

(๔) มีการใช้เหตุผล อะไร? ในการวางแผน ตัดสินใจ และปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัด

.....
.....
.....
.....

(๕) มีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีหรือเตรียมตัวอย่างไร? ในการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

.....
.....
.....
.....

(๖) อื่นๆ

.....
.....

๙. ประเพณีทอดกฐิน

๙. ประเพณีทอดกฐิน

๙.๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ และคุณค่าของประเพณี

๙.๑.๑ ความเป็นมาของประเพณี

ประเพณีทอดกฐิน เป็นประเพณีพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนา โดย “กฐิน” แปลว่า กรอบไม้หรือสะดึงสำหรับซึ่งผ้าเย็บจีวรของพระสงฆ์ ในอดีตทุกอย่างทำด้วยมือ หากพระสงฆ์ที่อยู่จำพรรษาด้วยกันไม่มีความสามัคคีในการร่วมทำจีวร สบง ที่ให้เป็นผ้าพระกฐินจากผ้า กะ ตัด เย็บ ย้อม ทำให้แห้งภายในเวลาไม่กี่ชั่วโมง และการเลือกพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งให้เป็นผู้ครองกฐิน ก็ต้องใช้สังฆมติ ต่อมา มีการตีความที่เคลื่อนออกไปจากหลักการเดิม ทำให้เกิดความหมายใหม่ และความเบี่ยงเบนหลายประการ ได้แก่

๑. ผ้าที่ใช้เป็นผ้ากฐิน กลายเป็นผ้าที่สำเร็จเป็นจีวร สบงแล้ว โดยพระสงฆ์ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในการทำผ้า เพียงแต่ร่วมกันกรานกฐินเท่านั้น
๒. องค์กรที่ทำหน้าที่กรานกฐินอาจจะไม่ได้คัดเลือกแต่เป็นหน้าที่หรือตำแหน่งของเจ้าอาวาส
๓. กฐินเป็นสังฆกรรม และวินัยกรรม วัดที่รับและกรานกฐินได้จะต้องมีพระสงฆ์ตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป (ตามหลักฐานพระไตรปิฎก) ซึ่งพระสงฆ์ที่มีสิทธิ์รับกฐินจะต้องจำพรรษาในวัดนั้นครบ ๓ เดือน แต่บางวัดไปนิมนต์พระสงฆ์จากวัดอื่นมาช่วยกันรับกฐิน หรืออยากได้บิณฑบาตกฐิน และปัจจัยจากการทอดกฐิน หรือบางแห่งกลัวจะไม่คนมาทอดกฐิน จึงขอให้โยมมาทอดกฐินที่วัดทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

ทั้งนี้ ได้มีการจำแนกประเภทกฐินออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ กฐินหลวง และ กฐินราษฎร์ ในที่นี้ จะขอกล่าวถึงเฉพาะกฐินราษฎร์เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม **ประเพณีทอดกฐินหรือการทอดกฐิน** นั้นทำได้ในระยะเวลาจำกัด คือ ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันที่ ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ก่อนหน้านั้น หรือหลังจากนั้น ไม่นับเป็นกฐิน

๙.๑.๒ สาระสำคัญของประเพณี

ประเพณีทอดกฐิน มีสาระสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. ประการแรก กฐินเป็นสังฆทาน เป็นกาลทานที่พระพุทธรเจ้าทรงอนุญาตไว้
๒. ประการที่สอง กฐินให้เกิดประโยชน์ คือ อาหิสังส์แก่พระสงฆ์และทายกทายกาผู้ถวาย
๓. ประการสุดท้าย กฐินเป็นพลวปัจจัยให้ได้มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ

๙.๑.๓ คุณค่าของประเพณี

๑) คุณค่าต่อระบบความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน โดยพุทธศาสนิกชนได้ประพฤติปฏิบัติตนตามความเชื่อ ศรัทธา และทำให้มีความมั่นใจในการดำรงชีวิต

๒) คุณค่าต่อพระพุทธศาสนา ในการสืบสาน เผยแผ่ ทำนุ และบำรุงพระพุทธศาสนา

๓) คุณค่าต่อระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์ของคนในสังคม โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และความเชื่อในอาณิสัยของการทอดกฐิน มาร้อยเรียงและเชื่อมโยงความสัมพันธ์คนในสังคมในการร่วมทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา หรือเกิดมีจิตศรัทธาในการทอดกฐิน

๙.๒ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเพณีทอดกฐินในปัจจุบัน ถือว่าเป็นทานพิเศษ กำหนดเวลาปีหนึ่งทอดถวายได้เพียงครั้งเดียว ตามอรรถกถาฎีกาต่างๆ พอกำหนดได้ว่าชนิดของกฐินมีสองลักษณะ คือ

จุลกฐิน การทำจีวร พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบท ทุกฝ่ายต้องช่วยกันทำให้เสร็จภายในกำหนดหนึ่งวัน ทำผ้าย ปั่น กรอ ตัด เย็บ ย้อม ทำให้เป็นชั้นธได้ขนาดตามพระวินัย แล้วทอดถวายให้เสร็จในวันนั้น

มหากฐิน คือ อาศัยปัจจัยไทยทานบริวารเครื่องกฐินจำนวนมากไม่รีบด่วน เพื่อจะได้มีส่วนหนึ่งเป็นทุนบำรุงวัด คือ ทำนवरรม ซ่อมแซมบูรณะ ปัจจุบันนิยมเรียกกันว่า กฐินสามัคคี

ในที่นี้ จะกล่าวถึงประเพณีทอดกฐิน ที่เป็นกฐินสามัคคี โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของขั้นตอนและกระบวนการของกฐินสามัคคีได้ ดังนี้

๙.๒.๑ ขั้นตอนและกระบวนการของประเพณี

๑) การจองกฐิน

ส่วนใหญ่นิยมทำเป็นหนังสือจองกฐิน ไปติดต่อประกาศไว้ยังวัดที่จะทอดถวาย เป็นการเผด็จสงฆ์ให้ทราบวันเวลาที่จะไปทอด หรือจะไปนมัสการเจ้าอาวาสให้ทราบไว้ก็ได้

๒) การนำกฐินไปทอด

การนำกฐินไปทอด สามารถทำได้ใน ๒ ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก นำผ้ากฐินทานกับเครื่องบริวารที่จะถวายไปตั้งไว้ ณ วัดที่จะทอดก่อน เมื่อถึงกำหนดเจ้าภาพผู้เป็นเจ้าของกฐิน จึงพากันไปยังวัดเพื่อทำพิธีถวาย

ลักษณะที่สอง จะมีกรรมการกฐินก่อนนำไปวัด มีการทำบุญเลี้ยงพระที่บ้านของผู้เป็นเจ้าของกฐิน และแขกที่มาร่วมการทอดกฐิน มีมหรสพสมโภช และบางงานอาจมีการรวบรวมปัจจัยด้วย

๓) การถวายกฐิน

๓.๑) เมื่อพระสงฆ์ประชุมพร้อมกันแล้ว เจ้าภาพอุ้มผ้ากฐินนั่งหันหน้าตรงต่อพระประธาน ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วหันหน้ามาทางพระสงฆ์ กล่าวคำถวายผ้ากฐิน ๓ จบ ถ้าเป็นกฐินสามัคคีก็มักเอาด้วยสายสิญจน์โยงผ้ากฐิน

๓.๒) เมื่อจับสายสัญญาณโยงผ้ากฐินได้ทั่วถึงกันแล้ว เจ้าภาพจะนำว่าคำถวายจนจบ พระสงฆ์รับว่า สาธุ

๓.๓) เจ้าภาพก็ประเคนผ้าไตรกฐินแก่ภิกษุเถระ และประเคนเครื่องบริวารอื่นๆ

๓.๔) พระสงฆ์ทำพิธีมอบผ้าให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งเป็นพระเถระ มีจีวรเก่า รัฐธรรมวินัย ครั้นเสร็จแล้ว

๓.๕) พระสงฆ์อนุโมทนาเจ้าภาพกวาดน้ำรับพรก็เสร็จสิ้นพิธีการทอดกฐิน การทอดกฐินสามัคคีมักจะนิยมจัดงานจำนวน ๒ วัน โดยวันแรกอาจจะตั้งองค์พระกฐินที่บ้านของเจ้าภาพหรือที่วัดก็ได้ ในตอนกลางคืนก็มีการแสดงมหรสพ ซึ่งญาติมิตรและคนในชุมชนก็มักจะมาร่วมอนุโมทนา วันรุ่งขึ้นก็จะแห่ไปทอดที่วัด ก็จะมิชยวนแห่ แตรวง หรืออื่นๆ เป็นการสนุกสนานครึกครื้น

๙.๒.๒ ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานประเพณี

ค่าใช้จ่ายในการทอดกฐินสามัคคี ได้แก่ ค่าจัดพิมพ์ของกฐิน ๑๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ บาท ค่าอาหารจัดเลี้ยง ๓๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ บาท ค่าเครื่องดื่มต่างๆ ๓๐,๐๐๐-๑๕๐,๐๐๐ บาท ค่าการแสดงและดนตรี ๕๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐ บาท และค่าอื่นๆ เช่น ค่าผ้ากฐิน ค่าถวายพระ ฯลฯ ๑๐๐,๐๐๐ บาท รวมเฉลี่ยประมาณ ๖๐๐,๐๐๐ บาทต่องาน

ในปัจจุบันบางแห่งหรือบางพื้นที่นิยมการจัดงานทอดกฐินสามัคคีแบบใหญ่โต ไม่สอดคล้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความฟุ่มเฟือย เกินความจำเป็น และไม่ประหยัด

๙.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานฯ ขอน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นหลักการอันเป็นแนวทางการส่งเสริมงานประเพณีนิยม และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ดังนี้

๑) สถาบันครอบครัวและเครือญาติ

๑.๑) ควรให้ความรู้หรือศึกษาหาความรู้และสาระสำคัญในการทอดกฐินสามัคคี ตามหลักของพระพุทธศาสนา ทั้งเจ้าภาพ สมาชิกในครอบครัว และเครือญาติ รวมทั้งการมอบหมายกิจกรรมรับผิดชอบตามวัยหรือความเหมาะสมกับสมาชิกในครอบครัว

๑.๑.๑) เพื่อให้เกิดความมั่นใจ **ภาคภูมิใจ**ในการพึ่งพาตนเอง ชัยชนะ
อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด

๑.๑.๒) เพื่อให้รู้จัก**ความพอดี**ทางด้าน**จิตใจ** ทั้งบทบาทของผู้ให้
ผู้ได้รับ และการเสียสละ การคำนึงถึงผู้อื่นทั้งบรรพบุรุษ บุพการีและผู้มีพระคุณ รวมทั้งรู้จัก
ประมาณให้เหมาะสมกับตนเอง ไม่ละโมภะโลภมาก หรือมีความต้องการอยากมี อยากได้
จนเกินความจำเป็นในการดำรงชีวิต

๑.๑.๓) เพื่อให้รู้จัก**ความพอประมาณ**หรือการประมาณทางด้าน
เศรษฐกิจความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อม หรือมีความพอใจในความพอมีพอกิน การทบทวน
ไตร่ตรองอย่าง**มีเหตุผล** อันเป็นกรอบคิด การตัดสินใจเลือกใช้สินค้าอุปโภคบริโภค
การคำนึงถึงคนอื่น การดูแลและรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการกระทำหรือ
พฤติกรรมกระทำความผิดได้แก่

- การจัดพิธีทอดกฐินแบบประหยัด ตามหลักพระพุทธศาสนา
มากกว่าความมีหน้าตา หรือเพื่อการยกย่องและชื่อเสียงในสังคม ฯลฯ

- การจัดงานเลี้ยงแขกที่มาร่วมงานทอดกฐิน หากสมาชิกใน
ครอบครัวและเครือญาติสามารถช่วยเหลือและมาร่วมกันจัดเตรียมและจัดทำอาหาร เพื่อ
ถวายพระหรือการเลี้ยงรับรองหรือรับประทานร่วมกันได้ก็จะเป็นการประหยัด รวมทั้งนำวัสดุ
หรือวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบอาหาร ดอกไม้ในการประดับและการ
ตกแต่งสถานที่ ฯลฯ

- ควรปลูกฝังค่านิยมความประหยัดและพิจารณาความจำเป็นเพื่อ
ประหยัดหรือลดค่าใช้จ่ายบางรายการที่พิจารณาว่า ฟุ่มเฟือย หรือไม่จำเป็นในงานทอดกฐิน

- สิ่งที่ต้องงดเว้นในทอดกฐิน ได้แก่ การเล่นเกมพนัน การดื่มสุรา
และแอลกอฮอล์ต่างๆ

๑.๒) ควรส่งเสริมและ**ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม**แก่สมาชิกใน
ครอบครัว โดยเน้นเนื้อหาสาระที่เป็นหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และคุณธรรม ได้แก่
อันนึ่งศีลของการทอดกฐิน การทำบุญ ทำทาน การทำความดี ความซื่อสัตย์ ความขยัน ฯลฯ

๑.๓) ควรเน้น**การกระทำหรือพฤติกรรมที่ดี**ของตัวแบบ การอธิบาย
หรือแนะนำให้สมาชิกในครอบครัวสามารถแยกแยะสิ่งที่พบเห็นหรือจากสื่อต่างๆ ในทุกรูปแบบ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการ**สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี**ให้กับสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ได้แก่

๑.๓.๑) บิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ เป็นแบบอย่างในพฤติกรรม
หรือการกระทำต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น การบริโภค การใช้สินค้า การแต่งกาย การ
ทำบุญกฐิน การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายของตนเองหรือครอบครัว ฯลฯ

๑.๓.๒) รู้จักเลือกปรับและปรับใช้สิ่งที่เหมาะสมจากตัวแบบที่ดีและ
สื่อต่างๆ ที่เป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและประหยัด

๑.๓.๓) การกระทำหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การกระทำ
ที่ไม่สำรวม การดื่มสุราและสูบบุหรี่ การเล่นพนัน ฯลฯ

๑.๓.๔) การให้ความสำคัญกับการกระทำหรือพฤติกรรมในเชิง
คุณธรรมจริยธรรมมากกว่าในเชิงวัตถุและสิ่งของ เช่น การไปช่วยเหลือเพื่อเตรียมงานและ
การทอดกฐิน

ฯลฯ

๒) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น

๒.๑) สถาบันการศึกษา สถาบัน
ศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น ขอความ
ร่วมมือและร่วมกันดำเนินการณรงค์ให้**ความรู้**ประเพณี
ทอดกฐินแบบพอเพียงและประหยัด เพื่อถวายเป็น
พระราชกุศลหรือการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวฯ

๒.๒) สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรม
และเปิดพื้นที่ในการให้**ความรู้**และสาระสำคัญเกี่ยวกับประเพณีทอดกฐิน รวมทั้งการเผยแพร่
ความรู้ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการ**สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี**ให้แก่นักเรียน นิสิต
นักศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

๒.๓) สถาบันศาสนามีบทบาทในการสั่งสอน ชัดเกล้าและปลูกฝัง
หลักธรรมคำสอนทางศาสนาอันเป็นทางสายกลาง **คุณธรรมและจริยธรรม**แก่สมาชิกใน
ครอบครัว เครือญาติ และชุมชน เพื่อก่อให้เกิดสำนึกและ**พฤติกรรมหรือการกระทำ**ความดี
ซื่อสัตย์ สุจริต ชยัน อดทน อดกลั้น บนพื้นฐานความพอเพียงและประหยัด แต่มีความเอื้อเฟื้อ
เผื่อแผ่และช่วยเหลือเกื้อกูลของเครือญาติและในสังคม เช่น การร่วมกันจัดเตรียมอาหารถวายพระ
และอาหารเลี้ยงแขก ฯลฯ

๒.๔) ส่งเสริมให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีการจัดประชุมในการจัด
เตรียมงานประเพณีทอดกฐิน โดยร่วมกันพิจารณา**วางแผน** การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อันเป็น
แนวทางประการหนึ่งในการพิจารณา ทบทวน ไตร่ตรอง และสามารถตัดสินใจเลือกแนว
ปฏิบัติได้อย่าง**มีเหตุผล**และเหมาะสม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการ**สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี**ให้กับ
ท้องถิ่นและสังคม เช่น ความจำเป็นในการจัดงานแบบใหญ่โต รูปแบบการจัดงานประเพณี
ทอดกฐินแบบพอเพียงและประหยัดควรเป็นอย่างไร? ความจำเป็นในการแสดงดนตรีและ
การละเล่นรื่นเริง ฯลฯ

๓) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น

๓.๑) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์หรือจัดทำสื่อความรู้ที่สร้างสรรค์และมีเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ความรู้ วรรณคดีในการสร้างกระแสและช่วยสร้างสำนึกการจัดงานประเพณีทอดกฐินแบบพอเพียงและประหยัด อย่างต่อเนื่อง หรือบ่อยๆ และหลากหลายช่องทาง

๓.๒) การเผยแพร่หรือผลิตสื่อที่มีเนื้อหาสาระและคุณค่าของประเพณีควรพิจารณาถึงการบูรณาการหรือการนำมิติวัฒนธรรมท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาษาถิ่น ดนตรี ทำนองและเพลงพื้นบ้าน ศิลปินและนักแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ

๓.๓) การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี คุณธรรมและความมีเหตุผลให้แก่คนในท้องถิ่นและสังคม โดยการนำเสนอประเด็น ข้อมูลและพฤติกรรมที่เป็นตัวแบบที่ดี รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การยกย่อง เชิดชูบุคคล องค์กรและหน่วยงานที่เป็นแบบอย่างที่ดี ในรูปแบบและช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสม

๓.๔) ประเด็นการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เช่น

๓.๔.๑) ทอดกฐิน แบบประหยัด

๓.๔.๒) ทอดกฐินนี้ ไม่เมา ไม่มีพนัน

๓.๔.๓) ทอดกฐิน ได้บุญไม่บาป

ฯลฯ

๙.๓ บันทึกช่วยจำ เราร่วมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(๑) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำความรู้อะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๒) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำคุณธรรมอะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๓) มีแนวทางและการกำหนดความพอประมาณ อย่างไร?

.....
.....
.....
.....

(๔) มีการใช้เหตุผล อะไร? ในการวางแผน ตัดสินใจ และปฏิบัติตนอย่างพอเพียงและประหยัด

.....
.....
.....
.....

(๕) มีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีหรือเตรียมตัวอย่างไร? ในการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

.....
.....
.....
.....

(๖) อื่นๆ

.....
.....

๑๐. เทศกาลวันวาเลนไทน์

๑๐. เทศกาลวันวาเลนไทน์

๑๐.๑ ความเป็นมา สาธารณสำคัญ และคุณค่าของเทศกาล

๑๐.๑.๑ ความเป็นมาของเทศกาล

เทศกาลวันวาเลนไทน์ มีประวัติความเป็นมาที่เริ่มต้นขึ้นจากวันเฉลิมฉลองเพื่อระลึกถึงคริสเตียน ๒ คน ที่เสียสละเพื่อมนุษยชาติ ชื่อ วาเลนไทน์ (Valentine) แต่ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวันนี้ไม่ได้เกี่ยวพันกับนักบุญเหล่านี้

เทศกาลความรักหรือวาเลนไทน์มีความสืบเนื่องจากสมัยจักรวรรดิโรมัน ชาวโรมันโบราณมีการฉลองเทพเจ้าองค์หนึ่งชื่อ ลูเปอร์คัส (Lupercus) ซึ่งตรงกับวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ และถือว่าเป็นการฉลองใหญ่ ส่วนหนึ่งของการฉลองใหญ่นี้ก็จะเป็นการจัดงานหาคู่ของพวกหนุ่มสาว ซึ่งจัดขึ้นในวันก่อน ๑ วัน คือ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นโอกาสให้พวกหนุ่มสาวดูใจเป็นคนรักกันชั่วระยะเวลา ๑ ปี ช่วงนี้จะเรียกว่าเป็นช่วงทดลองมิตรภาพเพื่อดูว่าทั้งคู่จะสนิสนัยใจคอเข้ากันได้หรือไม่ ชาวโรมันเป็นคนศรัทธาในเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เทพเจ้าผู้ดูแลความรักเป็นหญิงชื่อ จูโน่ (Juno Februata) ซึ่งตามเทพนิยายของชาวโรมันเป็นมเหสีของเทพเจ้าจูปีเตอร์ (Jupiter)

ต่อมา ประมาณปลายศตวรรษที่ ๔ ชาวโรมันหันมาถือคริสต์ศาสนา ประเพณีของหนุ่มสาวที่จะหาคู่หรือทดลองเป็นคนรักกันเพื่อจะแต่งงานกันก็ยังมีนิยมทำกันอยู่ โดยการปรับหรือเปลี่ยนตัวผู้อุปถัมภ์องค์ใหม่จากเทพเจ้าหรือเทพธิดามาเป็นนักบุญวาเลนไทน์ในคริสต์ศาสนา

ในปี ค.ศ. ๔๙๖ สันตะปาปาเกลาซิอุส (Gelasius) ได้เปลี่ยนวันฉลองเทศกาลลูเปอร์คาเลียจากวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ มาเป็นวันนักบุญวาเลนไทน์ ซึ่งตรงกับวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้รำลึกถึงคุณความดี ความกล้าหาญ และความเสียสละของนักบุญวาเลนไทน์ โดยเชื่อกันว่านักบุญวาเลนไทน์เสียชีวิตในคุกเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ และมักถือเอาวันนี้เป็นวันแห่งความรัก ดังนั้นวาเลนไทน์จึงมีหลายแนวคิดตามความเชื่อ ความศรัทธาของกลุ่มชน

ในระยะหลังวันวาเลนไทน์ได้ถูกใช้แทนที่ในความหมายที่เป็นเพียงแค่อารมณ์รักของหนุ่มสาวเท่านั้น หนุ่มสาวหรือคนบางกลุ่มนิยมส่งดอกกุหลาบสีแดง หรือบัตรรูปหัวใจ หรือช็อคโกแลต ขนม หรือของขวัญให้แก่กันและกัน อันเป็นเครื่องหมายแสดงเจตนารมณ์ของความรักรักความเข้าใจต่อกัน ในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ตามธรรมเนียมตะวันตกการส่งบัตรหรือของขวัญเล็กๆ น้อยๆ ไปให้แก่คนที่เขารัก อาจจะไม่ใช่ระบุชื่อผู้ส่ง ซึ่งจะมาจากใครก็ได้

๑๐.๑.๒ สาธารณสำคัญของเทศกาล

เทศกาลวันวาเลนไทน์ มีสาระสำคัญ คือ การรำลึกถึงคุณความดี ความกล้าหาญ และความเสียสละของนักบุญวาเลนไทน์

๑๐.๑.๓ คุณค่าของเทศกาล

๑) คุณค่าต่อบุคคล ในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำ ความดี มีความกล้าหาญ และความเสียสละ โดยการชิมชั้บและรับรู้จากตำนานนักบุญวาเลนไทน์หรือบุคคลที่เป็นตัวแบบในสังคมหรือประเทศต่างๆ เพื่อนำไปสู่ค่านิยม ทักษะคิด และพฤติกรรม การทำความดี ความกล้าหาญหรือภาวะผู้นำ และความเสียสละในรูปแบบต่างๆ

๒) คุณค่าต่อบุคคลอื่นหรือคนที่เรารัก ด้วยการใช้สื่อสัญลักษณ์แทนความหมายเพื่อให้บุคคลที่เรารักได้รับรู้และเข้าใจในพฤติกรรมที่สะท้อนความรู้สึกถึงความรัก ความผูกพัน ความห่วงใย ความเอื้ออาทร ความกล้าหาญหรือภาวะผู้นำ และความเสียสละ

๓) คุณค่าต่อสังคมไทยและสังคมโลก หากคนในชุมชน ท้องถิ่น สังคมไทย และสังคมโลก มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงพฤติกรรมหรือการกระทำความดี การสร้างภาวะผู้นำในเรื่องต่างๆ หรือมีความกล้าหาญทำในสิ่งที่ถูกต้อง และมีความเสียสละ หรือการคำนึงถึงผู้อื่น ก็ย่อมที่จะทำให้เกิดความรัก ความผูกพัน และความเอื้ออาทร ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แบ่งแยกพวกเขาพวกเรา และลดความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจกัน อันจะนำไปสู่ความสงบสุขของสังคมไทยและสังคมโลก

๑๐.๒ แนวทางการส่งเสริมงานเทศกาล ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เทศกาลวันวาเลนไทน์หรือวันแห่งความรักในสังคมไทย ในกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน ส่วนใหญ่จะมีธรรมเนียมหรือกิจกรรมที่สื่อความหมายกับคนรัก หรือเป็นตัวแทนการบอกรักกับคนที่ตนเองรัก เช่น การนิยมซื้อดอกไม้มงคล (ดอกกุหลาบ) ให้กับคนรัก การมอบของขวัญ การ์ดวันวาเลนไทน์ หรือสิ่งของต่างๆ ฯลฯ ดังนี้

๑๐.๒.๑ ขั้นตอนและกิจกรรมของเทศกาล

๑) การมอบดอกไม้ให้แก่คนรัก เป็นกิจกรรมที่นิยมมากที่สุดและใช้ดอกไม้เป็นตัวแทนสื่อความหมายแห่งรักในวันวาเลนไทน์ ดอกไม้ที่ขายดีที่สุดในลำดับ โดยเฉพาะกุหลาบแดง หมายถึง การบอกว่าฉันรักเธอ กุหลาบขาว หมายถึง ความรักที่บริสุทธิ์ถึงดงาม กุหลาบสีเหลือง หมายถึง การแทนความห่วงใยให้กัน และแทนมิตรภาพระหว่างเพื่อน สำหรับดอกอื่นๆ เช่น ลิลลี่สีขาว ก็เป็นที่นิยมให้กันหมายถึงคุณเป็นคนโรแมนติกอ่อนหวาน ดอกคาร์เนชั่นสีแดง หมายถึง ความรักอย่างสุดซึ้ง

๒) การมอบช็อกโกแลตให้แก่คนรัก เป็นกิจกรรมที่นิยมรองลงมา โดยใช้ช็อกโกแลตแทนความหมายแห่งรัก โดยเฉพาะทรงหัวใจนี้ขายดีมาก ๆ และราคาก็สูงเป็นพิเศษด้วย

๓) การมอบการ์ดวันวาเลนไทน์ให้แก่คนรัก เป็นกิจกรรมที่นิยมลำดับต่อมา โดยใช้การ์ดวันวาเลนไทน์แทนความหมายของความหวังใยและรัก ส่วนใหญ่มักให้คู่กับของขวัญอื่นๆ เช่น ดอกไม้ หรือ ช็อกโกแลต

๔) การมอบตุ๊กตาให้แก่คนรัก เป็นกิจกรรมที่นิยมลำดับต่อมา โดยใช้ตุ๊กตาแทนคำว่ารักและชอบ ส่วนใหญ่จะมอบตุ๊กตาประเภทน่ารักๆ สีสดใสสวยงาม

๕) การมอบกรอบรูปให้แก่คนรัก เป็นกิจกรรมที่นิยมลำดับต่อมา โดยใช้กรอบรูปแทนความคิดถึงและผูกพัน ซึ่งบางทีก็อาจจะใส่รูปภาพบุคคล สถานที่ที่เป็นความทรงจำร่วมกันก็ได้

๖) การมอบน้ำหอมให้แก่คนรัก เป็นกิจกรรมที่นิยมลำดับต่อมา โดยน้ำหอมน่าจะแทนความหวังใยและใกล้ชิด เมื่อผู้ได้รับเห็นและใช้น้ำหอมก็จะระลึกถึงผู้มอบให้

๗) การมอบเทียนหอมให้แก่คนรัก เป็นกิจกรรมที่นิยมลำดับต่อมา โดยเทียนหอมน่าจะแทนความหวังใยและคิดถึง เนื่องจากเทียนหอมมีราคาไม่แพงนัก สวยงาม มีหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะเทียนหอมรูปหัวใจและกุหลาบ

๘) การมอบแหวนให้แก่คนรัก เป็นกิจกรรมที่นิยมลำดับต่อมา โดยแหวนเป็นเสมือนสิ่งแทนใจและจับจองหัวใจไว้ ส่วนใหญ่ชายนิยมมอบให้คู่รักหรือหญิงที่คบกันและมั่นใจว่า เธอคนนั้นรักตอบ เพราะแหวนเป็นเสมือนสิ่งแทนใจ

๙) การมอบหมอน ปลอกหมอน ผ้าปูที่นอนและผ้าคลุมให้แก่คนรัก เป็นกิจกรรมที่นิยมลำดับสุดท้าย โดยสิ่งของเครื่องใช้สำหรับการนอน น่าจะใช้แทนความหมายคิดถึงและหวังใย

อย่างไรก็ตาม อาจจะมีกิจกรรมอื่นๆ ที่คู่รักบางคู่จะนิยมร่วมกัน เช่น การนัดพบไปรับประทานอาหารว่าง อาหารเย็น ฯลฯ แต่ในปัจจุบันคู่รักบางคู่หรือบางคนมีความเข้าใจผิดหรือคลาดเคลื่อนไปจากสาระสำคัญของเทศกาลวันแห่งความรัก และขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นและสังคมไทย โดยเข้าใจว่า เมื่อเป็นวันแห่งความรักแล้วจะต้องมอบกาย หรือมีเพศสัมพันธ์กับคนรัก การซื้อสิ่งของราคาแพงเกินประมาณของตน การดื่มแอลกอฮอล์ ฯลฯ เป็นการเสียสละแล้วจะทำให้คนที่ตนเองรักมีความสุขและความรักจะยั่งยืน ทั้งนี้ ศูนย์วิจัยทางธุรกิจและการเงิน ได้คาดการณ์ว่าในช่วงเทศกาลวันแห่งความรักของแต่ละปี จะมีกระแสเงินสดประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ ล้านบาท แต่เมื่อทบทวนหรือพิจารณารายละเอียดของค่าใช้จ่ายในเทศกาลมีการบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ ที่อาจจะเกินความจำเป็นหรือความต้องการในการดำรงชีวิต

๑๐.๒.๒ ประมาณการค่าใช้จ่ายในงานเทศกาล

เทศกาลวันวาเลนไทน์ หรือวันแห่งความรักในสังคมไทย กลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา วัยรุ่นและวัยทำงานนิยมซื้อดอกไม้ (ดอกกุหลาบ) ให้กับคนรัก การมอบของขวัญ การ์ดวันวาเลนไทน์ หรือสิ่งของต่างๆ ฯลฯ แต่ในที่นี้เป็นการคิดค่าใช้จ่ายเฉลี่ยหรือโดยประมาณได้ ดังนี้

- ๑) ค่าดอกไม้ ดอกกุหลาบสีแดง ราคาประมาณ ดอกละ ๒๐-๕๐ บาท หากจัดเป็นช่อๆ ละ ประมาณ ๑๕๐-๕๐๐ บาท หรือจัดเป็นช่อ มีการ์ดวันวาเลนไทน์และช็อกโกแลต ประมาณ ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ บาท
- ๒) ค่าช็อกโกแลต มีราคาที่แตกต่างกันตามขนาดและแหล่งผลิต โดยประมาณ ช็อกโกแลต แท่งละ ๕๐-๒๐๐ บาท หากเป็นกล่องๆ ละ ๕๐๐-๑,๕๐๐ บาท
- ๓) ค่าการ์ดวันวาเลนไทน์ ราคาประมาณ ใบละ ๓๐-๑๕๐ บาท
- ๔) ค่าตุ๊กตา มีราคาที่แตกต่างกันตามขนาดและแหล่งผลิต โดยประมาณ ตัวละ ๑๕๐-๑,๐๐๐ บาท
- ๕) ค่ากรอบรูป มีราคาที่แตกต่างกันตามขนาดและแหล่งผลิต โดยประมาณ อันละ ๑๕๐-๕๐๐ บาท
- ๖) ค่าน้ำหอม มีราคาที่แตกต่างกันตามขนาดและแหล่งผลิต โดยประมาณ ขวดละ ๑,๕๐๐-๕,๐๐๐ บาท
- ๗) ค่าเทียนหอม ราคาประมาณ อันละ ๕๐-๓๐๐ บาท
- ๘) ค่าแหวน มีราคาที่แตกต่างกันตามวัสดุ น้ำหนัก และรูปแบบ หากวัสดุเป็นเงิน ประมาณ วงละ ๕๐๐-๒,๐๐๐ บาท แหวนทอง ประมาณน้ำหนัก ๑ สลึง วงละ ๓,๕๐๐-๔,๐๐๐ บาท

แหวนเพชร ประมาณ วงละ ๑๕,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ บาท

๙) ค่าหมอน ปลอกหมอน ผ้าปูที่นอนและผ้าขนวม มีราคาที่แตกต่างกันตามขนาด วัสดุ รูปแบบและแหล่งผลิต หากซื้อเป็นชุด ประมาณ ชุดละ ๑,๕๐๐-๕,๐๐๐ บาท

๑๐) อื่นๆ เช่น ค่าอาหารว่าง ค่าอาหารเย็น ฯลฯ

จะเห็นได้ว่า คนบางกลุ่มในบางแห่ง หรือบางพื้นที่นิยมซื้อสินค้าวันวาเลนไทน์อย่างฟุ่มเฟือย ไม่สอดคล้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความฟุ่มเฟือย เกินความจำเป็น และไม่ประหยัด

๑๐.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมงานเทศกาล ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานฯ ขอน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นหลักการอันเป็นแนวทางการส่งเสริมงานเทศกาล และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ดังนี้

๑) สถาบันครอบครัวและเครือข่าย

๑.๑) ควรให้ความรู้ หรือสร้างความรู้ความเข้าใจ หรือศึกษาหาความรู้ และสาระสำคัญของเทศกาล ให้แก่สมาชิกในครอบครัว

๑.๑.๑) เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการรู้จักประมาณตนเอง และมีเหตุผลในการเลือกซื้อสินค้า หรือในปฏิบัติตนตามเทศกาล

๑.๑.๒) เพื่อให้รู้จักทบทวนตนเองในการกำหนดความพอดีทางด้านจิตใจและการนำคุณธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งบทบาทของผู้ให้ ผู้ได้รับ การเสียสละ และการคำนึงถึงผู้อื่นด้วย

๑.๑.๓) เพื่อให้รู้จักความพอประมาณหรือการประมาณทางด้านเศรษฐกิจความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อม หรือมีความพอใจในความพอมีพอกิน การทบทวนไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล อันเป็นกรอบคิด การตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค การคำนึงคนอื่น การดูแลและรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการกระทำหรือพฤติกรรมการดำเนินชีวิต เช่น ความจำเป็นในการซื้อดอกกุหลาบหรือของขวัญที่มีราคาสูงในเทศกาลวันแห่งความรักหรือวันวาเลนไทน์ ฯลฯ

๑.๒) ควรส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว โดยมีเนื้อหาสาระที่เป็นคุณธรรม ได้แก่ การทำความดี ความซื่อสัตย์ ความรัก ความเสียสละ ฯลฯ

๑.๓) ควรเน้นการกระทำหรือพฤติกรรมที่ดีของตัวแบบ การอธิบาย

หรือแนะนำให้สมาชิกในครอบครัวสามารถแยกแยะสิ่งที่พบเห็นหรือจากสื่อต่างๆ ในทุกรูปแบบ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ได้แก่

๑.๓.๑) บิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ เป็นแบบอย่างในพฤติกรรม หรือการกระทำต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น การบริโภค การใช้สินค้า การแต่งกาย การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายของตนเองหรือครอบครัว ฯลฯ

๑.๓.๒) รู้จักเลือกรับและปรับใช้สิ่งที่เหมาะสมจากตัวแบบที่ดี และสื่อต่างๆ ที่เป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตแบบพอเพียงและประหยัด

๑.๓.๓) การกระทำหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การดื่มสุราและสูบบุหรี่ การเล่นพนัน พื้นที่และลักษณะการเที่ยวกลางคืนที่เสี่ยงหรืออันตราย อันจะทำให้ขาดสติ ควรรักนวลสงวนตัว ไม่ควรแสดงความรักหรือความเสียสละด้วยการมีเพศสัมพันธ์กับคู่รัก ฯลฯ

๑.๓.๔) การให้ความสำคัญกับการกระทำหรือพฤติกรรมในเชิงคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าในเชิงวัตถุและสิ่งของ เช่น ความรักและความเสียสละของบิดา มารดากับบุตร

ฯลฯ

๒) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น

๒.๑) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น ขอความร่วมมือและร่วมกันดำเนินการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับเทศกาลวันวาเลนไทน์หรือวันแห่งความรัก โดยสาระสำคัญไม่ใช่การแสดงความรักของหนุ่มสาวเท่านั้น หรือไม่ใช่การแสดงความรักเพียงแค่วันวันวันเดียวเท่านั้น ฯลฯ

๒.๒) สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรและหน่วยงานในท้องถิ่น อาจจะดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยกระตุ้น **ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกด้าน**

คุณธรรม ได้แก่ รักในการทำความดี การเสริมสร้างภาวะผู้นำและความกล้าหาญ การช่วยเหลือผู้อื่นและเสียสละสิ่งของ หรือบริจาคเงินให้แก่ผู้ยากไร้และด้อยโอกาส ฯลฯ

๒.๓) สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมและเปิดพื้นที่ในการให้ความรู้และสาระสำคัญเกี่ยวกับเทศกาลวันแห่งความรักหรือวันวาเลนไทน์ รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นส่วน

หนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

๒.๔) สถาบันศาสนามีบทบาทในการสั่งสอน ชัดเกล้าและปลูกฝังคุณธรรมเกี่ยวกับความดี ความกล้าหาญ และความเสียสละ เพื่อก่อให้เกิดสำนึกและพฤติกรรมการทำความดี ซื่อสัตย์ สุจริต ชยัน อุดทน อุดกลั่น ในการใช้ดำรงชีวิตของครอบครัวบนพื้นฐานความพอเพียงและประหยัด แต่มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น เครือญาติ และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม อันเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับท้องถิ่นและสังคม

๒.๕) ส่งเสริมให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีการจัดประชุมในการดำเนินการจัดกิจกรรม โดยร่วมกันพิจารณาวางแผน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อันเป็นแนวทางประการหนึ่งในการพิจารณา ทบทวน ไตร่ตรอง และสามารถตัดสินใจเลือกแนวปฏิบัติได้อย่างมีเหตุผลและเหมาะสม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับท้องถิ่นและสังคม เช่น รูปแบบและกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมในวันแห่งความรักควรเป็นอย่างไร? ฯลฯ

๓) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น

๓.๑) สื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์หรือจัดทำสื่อความรู้ที่สร้างสรรค์และมีเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ความรู้ วรรณคดีในการสร้างกระแสและช่วยสร้างสำนึกเทศกาลวันแห่งความรักแบบพอเพียงและประหยัด อย่างต่อเนื่อง หรือบ่อยๆ และหลากหลายช่องทาง

๓.๒) การเผยแพร่หรือผลิตสื่อที่มีเนื้อหาสาระและคุณค่าของเทศกาลวันแห่งความรัก ควรพิจารณาถึงการบูรณาการหรือการนำมิติวัฒนธรรมท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาษาถิ่น ดนตรี ทำนองและเพลงพื้นบ้าน ศิลปิน และนักแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ

๓.๓) การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี คุณธรรมและความมีเหตุผลให้แก่คนในท้องถิ่นและสังคม โดยการนำเสนอประเด็น ข้อมูลและพฤติกรรมที่เป็นตัวแบบที่ดี รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การยกย่อง เชิดชูบุคคล องค์กรและหน่วยงานที่เป็นแบบอย่างที่ดี ในรูปแบบและช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสม รวมทั้งการเป็นศูนย์กลางการรับบริจาค เพื่อนำไปช่วยเหลือหรือมอบให้แก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาส อันเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งที่สะท้อนความมีคุณธรรมของคนในท้องถิ่นและสังคม ที่แสดงออกถึงความเอื้ออาทร ความเสียสละ และความรักต่อผู้อื่น ตามเทศกาลวันแห่งความรักด้วย

เช่น

๓.๔) ประเด็นการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี

๓.๔.๑) เทศกาลวันแห่งความรัก แบบประหยัด

๓.๔.๒) วาเลนไทน์นี้ ไม่เมา ไม่มั่ว ไม่เสียตัว

๓.๔.๓) คิดก่อนซื้อ

ฯลฯ

๑๐.๓ บันทึกช่วยจำ เราพร้อมทำ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(๑) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำความรู้อะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๒) ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัดมีการนำคุณธรรมอะไร? มาใช้บ้าง

.....
.....
.....
.....

(๓) มีแนวทางและการกำหนดความพอประมาณ อย่างไร?

.....
.....
.....
.....

(๔) มีการใช้เหตุผล อะไร? ในการวางแผน ตัดสินใจ และปฏิบัติตัวอย่างพอเพียงและประหยัด

.....
.....
.....
.....

(๕) มีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีหรือเตรียมตัวอย่างไร? ในการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

.....
.....
.....
.....

(๖) อื่นๆ

.....
.....

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนา. ศาสนพิธีสำหรับครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๓๗.
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. การศึกษาวัฒนธรรม **ชนชาติไท**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. ๒๕๓๘.
- _____ . **ประเพณีการจัดงานศพแนวประหยัด**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. ๒๕๔๐.
- _____ . **ประเพณีการแต่งงานแนวประหยัด**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. ๒๕๔๐.
- _____ . **ประเพณีการบวชแนวประหยัด**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. ๒๕๔๐.
- _____ . **อ่างทอง ดินแดนแห่งธรรมะและศิลปวัฒนธรรมอันล้ำค่า**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๔๓.
- ปราณี วงษ์เทศ. **นาค-ผี ศาสนาของผู้หญิงในสุวรรณภูมิ**. เอกสารเผยแพร่แบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่สาธารณะ โครงการสถาบันสุวรรณภูมิ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปราณี วงษ์เทศ และสุจิตต์ วงษ์เทศ (บรรณาธิการ). **ประเพณี ๑๒ เดือน**. ในประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรม เพื่อความอยู่รอดของคน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน. ๒๕๔๘.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. **ลอยกระทง ขอมมาธรรมชาติ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. ๒๕๔๙. (เอกสารเผยแพร่ความรู้ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ)
- เสถียรโกเศศ. **ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต การเกิด**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แม่คำผาง. ๒๕๓๑.
- _____ . **ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต การตาย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แม่คำผาง. ๒๕๓๑.
- _____ . **ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต การแต่งงาน**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยาม. ๒๕๓๙.
- _____ . **ปลูกเรือน-แต่งงาน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. ๒๕๓๖.

“...สำนักงานฯ คาดหวังว่า ประเพณีนิยม ตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติในการจัดงานตาม ประเพณีนิยมแบบพอเพียงและประหยัด รวมทั้งการนำไป ขยายผลหรือปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมต่อไป”